

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دفتراستادات اسلامی خرد و عظیم
معاونت فرهنگی و تبلیغی

شیوهٔ اردوداری

دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی و تبلیغی

اکبری، محمود،

شیوه‌آورداری / تالیف محمود اکبری؛ [برای] معاونت فرهنگی
و تبلیغی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، دفتر مطالعات و
برنامه‌ریزی فرهنگی و تبلیغی. - قم: پاد اندیشه، ۱۳۸۹.
۲۰۴ص.

ISBN ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۴۶۷ - ۲۰ - ۸ : ۲۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.

کتابنامه: ص. [۲۰۲] - ۲۰۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. اردو و اردوداری - راهنمای آموزشی. ۲. اردو و اردوداری -
جنبه‌های مذهبی - اسلام. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
معاونت فرهنگی و تبلیغی. دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی و
تبلیغی. گروه فرهنگی و منطقه‌ای. ب. عنوان.

۷۹۶/۵۴

۹ش / ۷الف / ۱۹۱/۷ GV

شیوه‌آورداری

تهیه و تدوین: معاونت فرهنگی و تبلیغی / دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی

گروه مطالعات فرهنگی و منطقه‌ای / اداره چاپ و نشر

تألیف: محمود اکبری

ناشر: پاداندیشه

لیتوگرافی، چاپ و صمافی: الهادی

نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۸۹

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

تلفن: ۰۲۵۱ - ۷۱۱۶۰ نمابر: ۰۲۵۱ - ۷۷۴۳۱۷۶

درگاه وبسایت‌های معاونت فرهنگی و تبلیغی: www.balagh.ir

پست الکترونیک: info@balagh.ir

تمامی حقوق © محفوظ است.

Printed in the Islamic Republic of Iran

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۹

مقدمه..... ۱۳

فصل اول: کلیات اردو

تعریف اردو..... ۱۷

ارکان و عناصر اصلی اردو..... ۱۸

انواع اردو..... ۱۸

اهداف اردو..... ۲۰

فواید اردو..... ۲۱

نقش اردو در تربیت..... ۲۲

دستاوردهای اردو..... ۲۲

معیارهای اردوی موفق..... ۲۳

تنوع در اردو..... ۲۴

سیر و سفر در اسلام..... ۲۷

سفرهای مورد تأیید اسلام..... ۲۹

خدمت به دیگران..... ۳۰

اطاعت از بزرگترها..... ۳۱

حسن خلق و مزاج..... ۳۲

پوشاندن نقاط ضعف همسفران..... ۳۲

نیازهای شرکت کنندگان در اردو..... ۳۳

شرایط مربی اردو..... ۳۳

وظایف مربیان..... ۳۳

حضور روحانی اردویی..... ۳۴

آیین نامه اردو	۳۶
توصیه‌هایی برای شرکت کنندگان در اردو	۳۷
توصیه‌های ایمنی	۳۹
توصیه‌های بهداشتی	۴۲

فصل دوم: در مسیر اردو

ایمنی در مسیر اردو	۴۶
نکاتی پیرامون وسایل نقلیه	۴۷
سرگرمی‌های دانش‌آموزی داخل اتوبوس	۴۸
پرش‌های عمومی اردویی	۵۱

فصل سوم: در اردوگاه

برنامه‌های اردو	۵۵
برنامه‌های افتتاحیه عبارتند از	۵۶
معرفی مسئولان اردوگاه	۵۶
گروه بندی‌های اردو	۵۷
برنامه غذایی اردوگاه	۵۷
بیدار باش	۵۸
نماز صبح در اردوگاه	۵۸
مراسم صبحگاه	۵۹
سوگند پرچم	۶۰
سرود جمهوری اسلامی	۶۱
تذکرات اردویی	۶۱
تذکرات ورزشی	۶۲
برگزاری نماز جماعت	۶۲
احکام عمومی	۶۵
جا مانده	۷۰
احکام اردویی برای دانش‌آموزان	۷۱
درس‌هایی که از کوه می‌گیریم	۷۷
نکته‌هایی درباره کوه نوردی	۷۷
دریا	۷۸

برنامه‌های فرهنگی اردو	۸۳
موضوعات هم‌اندیشی اردوها	۸۵
اردو و کارگاه‌ها:	۸۶
اجرای مسابقه قرآن	۹۰
پرسش‌های قرآن برای دختران	۹۵
اجرای مسابقه پنج مرحله‌ای	۹۷
سؤالات هوش	۹۹
معما برای دختران	۱۰۰
پرسش‌های احکام	۱۰۱
اجرای جُنگ	۱۰۲
جمله بدون نقطه	۱۰۳
بخش اول: دبیرستانی	۱۰۴
بخش دوم: راهنمایی	۱۰۶
بخش سوم: ابتدایی	۱۰۹
مسابقه ضرب‌المثل	۱۱۰
ضرب‌المثل‌های قرآنی	۱۱۱
فرهنگ لغات و اصطلاحات مدرسه	۱۱۲
فرق‌ها	۱۱۳
اولین‌ها	۱۱۴
آخرین‌ها	۱۱۵
مسابقه احکام	۱۱۶
ادای کلمات	۱۱۷
سؤالات کوتاه احکام	۱۱۸
خاطرات اردویی	۱۱۹
داستان‌ها و نکته‌های زیبا	۱۲۲
لطیفه‌ها	۱۲۴
تشویق‌های اردویی	۱۲۵
تشویق‌های محلی	۱۲۵
مصاحبه	۱۲۶

فصل چهارم: اخلاق در اردو

۱۲۹ اخلاق در اردو
۱۲۹ شباهت‌های دنیا و اردو
۱۳۴ گذشتن از «خود» در راه «دیگران»
۱۳۵ الفبای اردو
۱۴۴ یاری و همکاری
۱۴۵ غیبت و بدگویی
۱۴۵ دوستی و همنشینی
۱۴۶ برنامه زندگی
۱۴۷ واقع بینی
۱۴۷ خوش رویی
۱۵۱ منبرهای کوتاه اخلاقی
۱۵۶ استفاده از فرصت‌ها

فصل پنجم: بازی و سرگرمی‌های اردو

۱۶۹ تعریف بازی
۱۷۶ سرگرمی‌های شعری
۱۷۷ تبلیغات اردویی

فصل ششم: شعر و سرود

۱۸۳ اردو
-----	------------

فصل هفتم: اختتامیه

۱۹۵ برنامه مراسم اختتامیه
۱۹۹ هدیه سفر
۲۰۰ نیایش
۲۰۲ کتابنامه اردو
۲۰۴ نظر سنجی

پیشگفتار

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ (نحل: ۱۲۵)

تبلیغ یک هنر بزرگ است و مبلغ یک هنرمند بزرگ. هنر تبلیغ، به کار گرفتن شیوه‌های مؤثر در انتقال پیام‌های تبلیغی است.

تبلیغ بزرگ‌ترین ابزاری است که در جهت تأمین مقاصد مکاتب و احزاب در بین همه قشرها در مجامع مختلف بین‌المللی مورد استفاده واقع شده است. پیام‌آوران الهی نیز از این ابزار برای گسترش و نشر افکار آسمانی و آگاه ساختن مردم نسبت به بایدها و نبایدها استفاده می‌کردند.

در دوران کنونی؛ با پیشرفت‌های سریع علوم در عرصه‌های مختلف فرهنگی و تکنولوژی که به عصر انفجار اطلاعات لقب یافته، از یک سو و با درخشش اسلام ناب محمدی(ص) و اوجگیری تفکر فرهنگی انقلاب اسلامی در سراسر جهان، و ایجاد عرصه‌های جدید برای تعمیم و بسط ندای تعالیم آسمانی، از سوی دیگر لزوم شناخت عمیق‌تر

تبلیغ و توجه به اصول و راهکارها و شیوه‌های آن را مضاعف می‌سازد.

تبلیغ دین، عهده‌دار توسعه دین در لایه‌های مختلف جامعه است. مهندسی و سازماندهی و بسط آن علاوه بر آموزش عمیق و دقیق، نیازمند ارتقای مهارت‌ها و توانمندی‌های تبلیغی مبلغان را می‌طلبد که باید با شیوه‌های روشمند و علمی سامان یابد، تا با بکار گرفتن مهارت‌های نوین تبلیغ بتوانند در نشر و گسترش فرهنگ غنی و اصیل اسلامی و تحقق اهداف بلند تمدن اسلامی ولایی برگرفته از مکتب اهل بیت (ع) در کشور بر نفوذ و جذابیت آن در اذهان مردم و عرصه جهانی هر چه بیشتر موفق شوند.

حال با عنایت به اهمیت امر تبلیغ در پیشبرد اهداف دینی و تجهیز مبلغان دینی با شیوه‌های نوین تبلیغی و ارتقاء سطح آگاهی مهارت‌های تبلیغی آنان، و به منظور پاسخگویی به نیازها و خواسته‌های مخاطبان از طریق بهره‌گیری از روش‌ها و فناوری‌های روزآمد و مؤثر با تأکید بر بهینه‌سازی روش‌های سنتی و مناسب ساختن دانش مهارت‌های تبلیغی مبلغان و ایجاد انگیزه برای کسب مهارت‌های مورد نیاز تبلیغ در زمینه‌های مختلف طرح تدوین کتابچه‌هایی با عنوان «مهارت‌های تبلیغی» تهیه و در اختیار مبلغان قرار دهد.

بر این اساس گروه مطالعات فرهنگی و منطقه‌ای با ارائه طرح جامعی در جهت تدوین و تألیف کتابچه‌های «مهارت‌های تبلیغی» در موضوعات متعدد، با لطف و عنایت خداوند و پیگیری‌های پیوسته توانست با موفقیت این طرح را به سامان رساند، که «شیوه‌آورداری» نوشته محقق ارجمند «حجت‌الاسلام و المسلمین محمود اکبری» نمونه‌ای از آن است ضمن تشکر فراوان از ایشان و آرزوی توفیق روزافزون، امید است مورد استفاده مبلغان محترم قرار گیرد.

احمد زاده‌وش

معاون فرهنگی و تبلیغی

مقدمه

«اردو» یکی از بهترین و مناسب‌ترین برنامه‌های رشد و بالندگی و عرصه ظهور استعدادهاست.

«اردو» یکی از جذاب‌ترین برنامه‌های فرهنگی و تربیتی است. «اردو» مناسب‌ترین مکان برای سازندگی است.

«اردو» حرکت گروهی و یک تجربه زیبا برای با هم فکر کردن است.

در «اردو» لحظه‌های گران‌بهایی فراهم می‌شود تا مربیان بتوانند با به کارگیری روش‌های مناسب ضمن سیر و سیاحت و تفریح و سرگرمی، به کارهای فرهنگی و تقویت باورهای مذهبی و دینی و علمی نوجوانان و جوانان بپردازند. طبیعی است که برای اجرای هرچه بهتر برنامه‌های فرهنگی اردو نیاز به تألیف و تنظیم تجربه‌های دیگران است.

نگارنده که بیش از ۲۷ سال مجری فرهنگی اردوهای دانش‌آموزی بوده است بر آن شد گزیده‌ای از برنامه‌های فرهنگی را در زمینه‌های گوناگون برای مربیان اردوها تنظیم و در دسترس همگان قرار دهد، بدان امید که این مجموعه بتواند برای اردوها و مربیان مفید واقع شود.

محمود اکبری

فصل اول: کلیات اردو

تعریف اردو

اردو مسافرتی است دسته جمعی با هدفی معین و مشخص همچون: کسب دانایی، توانایی، سازگاری اجتماعی و تفریح. اردو، یعنی سازگاری فعالانه در یک زندگی دسته جمعی و اردوگاه به مکانی گفته می‌شود که، جمعی از افراد برای مدت محدود مطابق شرایط زمان و مکان، در آن به سر می‌برند.

اردو واژه‌ای عربی است که ریشه در زبان ترکی دارد و به معنای مجموعه سپاهیان و تمام لوازم آنها در سفر است. فرهنگ عمید واژه اردو را چنین معنا کرده است: اردو محل تجمع افراد برای تمرین و تفریح است، هم چنین به محلی که ورزشکاران یا پیشاهنگان گرد هم آیند نیز اطلاق می‌شود.

- در اصطلاح: اردو فعالیتی سازمان یافته، نظام‌مند و هدف‌مند است که به صورت گروهی و با برنامه‌های معین، تحت نظارت و هدایت مربی در محیطی خارج از محدوده فعالیت‌های روزمره برگزار می‌گردد. گرایش غالب اردو آموزشی و پرورشی است. البته در فضایی کاملاً متنوع، مساعد، با نشاط و با هدف تربیت و سازندگی.

ارکان و عناصر اصلی اردو

اردو فعالیتی موقت، گروهی، سازمان یافته و هدفمند است که عناصر زیر، در آن نقش اساسی ایفا می‌کند:

- هدف گذاری و برنامه‌ریزی

- حرکت و فعالیت

- رقابت و مشارکت

- جذابیت و مسئولیت‌پذیری

- هدایت و نظارت

- رشد، اصلاح و تربیت

اردو را می‌توان یک دوره فشرده آموزشی پرورشی دانست که در آن، افراد داوطلبانه و با میل و علاقه با عوامل و شرایط مختلف طبیعی و غیر طبیعی مواجه شده و با غلبه بر آنها به رشد و بالندگی دست می‌یابند، برای بهتر زیستن آماده می‌شوند و اجتماعی بودن را تجربه می‌کنند.

انواع اردو

اردوها با توجه به گستره وسیعی که دارند در اماکن و موقعیت‌های مختلفی می‌توانند برگزار شوند. اردوها بنا به اهدافی که برای آنها تعیین می‌شود می‌توانند شامل انواع گوناگونی باشند که از جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

انواع اردو از نظر مدت زمان برگزاری

- اردوهای یک روزه

- اردوهای چند روزه

انواع اردو از نظر موقعیت جغرافیایی

- اردوهای بومی محلی
- اردوهای درون استانی
- اردوهای برون استانی یا کشوری
- اردوهای خارج از کشور

انواع اردو از نظر محتوا

- اردوهای علمی و آموزشی شامل بازدید از کتابخانه‌ها، مراکز علمی و تحقیقاتی، مطبوعاتی و رسانه‌ها، فرهنگ‌سراها، مراکز صنعتی، موزه‌ها، مکان‌های باستانی، تاریخی و...
- اردوهای تربیتی، زیارتی شامل بازدید از زیارتگاه‌ها، اماکن مذهبی، امام‌زاده‌ها، مزار شهدا و...
- اردوهای تربیتی، تفریحی و سیاحتی شامل صعود به قله، جنگل‌پیمایی، شنا در دریا، گشت در دشت و...
- اردوهای تربیتی، ورزشی مانند جشنواره‌های مختلف ورزشی.
- اردوهای تربیتی، فرهنگی مانند جشنواره‌ها و مسابقات مختلف فرهنگی.
- اردوهای ترکیبی که می‌توانند در نوع و هدف شامل دو یا چند اردوی فوق‌الذکر باشند.
- بدیهی است انواع دیگری از اردوها هم می‌توانند با توجه به اهداف تعیین شده برگزار شوند.

اهداف اردو

- * پربار ساختن اوقات فراغت با برنامه‌های مفید.
- * ایجاد زمینه برای رشد شخصیت نوجوان.
- * کسب تجربه و افزایش مهارت‌های زندگی اجتماعی.
- * افزایش روحیه تعاون و مشارکت جویی.
- * گسترش خلاقیت‌های علمی، هنری، ورزشی و کشف استعدادهای نهفته.
- * آشنایی با معارف و مفاهیم اخلاقی و آداب اسلامی.
- * آشنایی با فعالیت‌های گروهی و تقویت روحیه نظم‌پذیری اجتماعی و همزیستی اسلامی.
- * آمادگی افراد برای مقاومت در برابر مشکلات و تنگناها.
- * ایجاد فرصت برای قبول مسئولیت و شخصیت‌پذیری.
- * تمرین اعتماد به نفس و استقلال فردی.
- * تخلیه فشارهای روانی و هیجان‌های روحی.
- * ایجاد خاطره‌ای خوش و شیرین از کارهای مذهبی.
- * ایجاد و تقویت روحیه همزیستی اجتماعی.
- * ایجاد روحیه شور و نشاط و شادی.
- * برآوردن نیاز معاشرت با گروه همسالان.
- * پرداختن به تفریحات سالم برای تخلیه فشارها و هیجان‌های روحی و درونی.

* تقویت بنیه اخلاقی، اعتقادی، ایمان، اراده و خودباوری.

* درونی سازی احترام به قوانین و رعایت مقررات.

* ایجاد حس رقابت توأم با رفاقت.

* غنی سازی اوقات فراغت بر پایه ارزش های دینی و اخلاقی.

* آشنایی با تاریخ و تمدن کهن اسلامی - ایرانی و شخصیت های برجسته دینی، علمی، فرهنگی و سیاسی.

فواید اردو

۱. تقویت روحیه زندگی دسته جمعی و روحیه جمع پذیری و قانونمندی و برخورداری از نظام معین.

۲. آشنایی با دوستان جدید و انس و الفت با آنان.

۳. آشنایی با فرهنگ های بومی شهرها.

۴. آشنایی با شخصیت های مذهبی، فرهنگی مؤثر و تاریخ ساز.

۵. آشنایی با اماکن زیارتی، باستانی، سیاحتی و فرهنگی.

۶. کسب تجربه و مهارت های زندگی دسته جمعی.

۷. دیدن شهرهای جدید و اماکن زیارتی و تفریحی.

۸. تقویت روحیه اعتماد به نفس و همزیستی در شرایط

خارج از زندگی معمولی خانوادگی.

۹. ایجاد انس و الفت بین بچه ها.

۱۰. تقویت روحیه دینی.
۱۱. محل شناخت و آزمایش دوستان.
حضرت علی علیه السلام فرمود:
السفر میزانُ الأخلاق؛^۱ مسافرت وسیله سنجش
اخلاق است.
۱۲. عبرت و پندگرفتن از پیشینیان.
۱۳. برانگیختن حس دوستی و صمیمیت.
۱۴. بازشناسی توان شخصی و نقش خویش.
۱۵. تمرین زندگی مستقل از خانواده.

نقش اردو در تربیت

- برخورداری از قانونمندی و نظام معین.
- ایجاد زمینه‌ای برای بروز و نمایش عملی اخلاق اسلامی.
- برانگیختن حس صفا و صمیمیت.
- اجتماعی شدن و تمرین زندگی جدا از خانواده.
- بازشناسی خویشتن و دیگران.
- تقویت حس درگیری و مبارزه با مشکلات.

دستاوردهای اردو

- شناخت خویشتن
- کاستی‌ها و ضعف‌ها
- توانایی و قوت‌ها

۱. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ص ۲۹۴.

علل شکست و ناکامی
عوامل پیروزی و موفقیت‌ها
شناخت و آشنایی با دیگران
دوستان و همسالان
ملت‌ها و فرهنگ‌ها
آداب معاشرت
آشنایی با محیط و سرزمین
طبیعت چشم‌نواز
تنوع شرایط اقلیمی
تجربه اندوزی برای آینده
شناخت و نزدیک شدن به خدا
تفکر در نعمت‌ها
احساس لذت معنوی
عزم و اراده برای بهتر شدن

معیارهای اردوی موفق

- برای اردوی موفق ویژگیهای بسیاری می‌توان برشمرد. از جمله اینکه:
۱. برنامه‌ریزی از پیش حساب شده و سنجش همه ابعاد به حساب آوردن آنها در برنامه.
 ۲. هماهنگی قسمتهای مختلف اجرایی اردو تا تعارض پیش نیاید و کار همدیگر را خنثی نکنند.
 ۳. در اولویت قرار دادن برنامه‌های معنوی و تربیتی از قبیل نماز جماعت و احکام.

۴. مشارکت دادن بچه‌ها در اداره اردو و اجرای برنامه‌ها و فوق‌برنامه‌ها.
۵. برخورداری اردو از یک روحانی آقا و خوش برخورد و باتقوا.

تنوع در اردو

تنوع در لغت به معنای گوناگون، جور به جور و گونه به گونه شدن را گویند. یکی از بهترین راه‌هایی که می‌تواند انسان را از حالت خستگی و افسردگی رهایی بخشد و حتی در یادگیری مطالب و... مؤثر واقع شود مسئله تنوع است. اگر انسان در خلقت آسمان و زمین و موجودات دقت کند، در می‌یابد این خلاقیت و شیوه را دست قدرت الهی برای آرامش انسان و دیگر موجودات و برای بهره‌وری بهتر انسانی به کار برده است.

پس همان‌طور که این عالم بزرگ طبیعت، از تنوع برخوردار است، انسان نیز در زندگی شخصی و اجتماعی خود، نیازمند تنوع در خوراک، لباس، عبادات، دوستان، درس و... است. لازم به ذکر است که تنوع بحثی است بسیار گسترده و ذوقی که نمی‌توان آن را در قالب و قانون خاصی گنجانده، بلکه باید شرایط زمان و مکان و دیگر عوامل محیطی را در نظر گرفت و در این باره می‌توان ساعت‌ها صحبت نموده یا مطلب نوشت. اما آنچه را که در این جا مورد نظر ماست بحث از تنوع در اردو است. هرچند که تنوع در این زمینه به تجربه مربی، ذوق مربی، عوامل محیطی از نظر

جا و مکان، روحیات افراد شرکت کننده و... بستگی دارد. اما آنچه که اینجا بیان می‌شود، صرف یک جرقه برای مریانی است که تازه می‌خواهند با این گونه اجتماع‌ها آشنا شوند و در این راه قدم بردارند. از این رو تنوع را به دو دسته تقسیم می‌کنیم:

۱. تنوع در ماشین و مسیر راه

۲. تنوع در محل اردوگاه

یکی از مسائلی که باید مرییان عزیز و مسئولان برگزار کننده اردوها بدان توجه کنند خستگی شرکت کنندگان در اردو است که به علت طولانی بودن بعضی از راه‌ها و یکنواختی فضای حاکم بر ماشین از مبدأ تا مقصد است که آنان را کسل می‌کند، مربی، با ذوق سلیم و تجربه خود برای چنین مواردی برنامه‌هایی در نظر می‌گیرد که با اجرای آن و یا سپردن اجرای آن به دیگری، نشاط را برای دانش‌آموزان به ارمغان آورده و راه طولانی را برای آنان کوتاه می‌کند که موارد زیر، بهترین انتخاب برای این امر است:

۱. معارفه با افراد و معرفی اجمالی خود توسط

دانش‌آموزان و مربی و همراهان اردو.

۲. توجیه مسیر حرکت، پس از پشت سر گذاشتن

مقداری از مسیر حرکت.

۳. نقل خاطرات دوران کودکی، دوران دبستان، دوران

راهنمایی، دوران دبیرستان، از اردوهای قبل و از حوادث تلخ و شیرین زندگی خود.

۴. اجرای برنامه تحت عنوان بهترین کلام که در این برنامه، اعضای شرکت کننده، هریک جمله‌ای از بزرگان دین و یا نقل خاطره از شهیدان و عالمان گفته که مربی با توضیحات و برداشتهای خود نکات مثبت اخلاقی - اجتماعی آن را بیان و ترسیم می‌کند.

۵. اجرای برنامه مشاعره که این برنامه، به دو صورت فردی و گروهی قابل اجراست.

۶. اجرای برنامه مسابقه قرآن مثلاً نام سوره‌ها که آخرین حرف اسم سوره‌ای، اولین حرف از اسم سوره بعدی باشد. بدین گونه که نفر اول می‌گوید: «نصر»، نفر دوم باید بگوید: «رحمان»، و به همین ترتیب تا آخر.

۷. اجرای برنامه بهترین نکته و بهترین لطیفه.

۸. اجرای سرود به صورت گروهی و به صورت تک‌خوانی و در صورت عدم آمادگی دانش‌آموزان، مربی می‌تواند با استفاده از چند نوار خراب، ضمن تمرین با دانش‌آموزان، آنها را تمرین و آموزش داده و آنان را با این هنر آشنا کند.

۹. اجرای مسابقه حفظ بیشترین حدیث، بیشترین نام پیامبران و بیشترین پیام‌های حضرت امام(ره) و مقام معظم رهبری.

۱۰. اجرای مسابقه حل معما که با طرح یک معما از سوی مربی آغاز می‌شود و دانش‌آموزان به ترتیب در این مسابقه شرکت می‌کنند. از نکات مثبت این مسابقه، شناخت

توان و استعداد تک دانش آموزان و همچنین به دست آوردن معماهای فراوان است.

۱۱. نقل معجزات و داستان‌هایی از زندگی ائمه‌علیهم السلام یا پیامبران.

۱۲. اجرای برنامه پرواز در عالم خیال از دیگر موارد است.

مربی با طرح سؤال‌هایی از قبیل: اگر پول داشتی چه می‌کردی؟ اگر عالم بودی چه می‌کردی و اگر پلیس بودی چه کار می‌کردی؟ می‌تواند با استفاده از مطالب خود بچه‌ها، توضیحات لازم و ارشادات مفید و راهنمایی‌های ضروری در جهت تعیین الگوی مناسب زندگی و تلاش در راستای داشتن آینده‌ای سالم و هدف‌دار، قرار گرفتن در صراط مستقیم را به آنان القا کند.

۱۳. آخرین مورد، اجرای مسابقه بهترین جمله است. مربی، کلمه همکاری، گذشت، اردو، شهید و مانند این‌ها را مطرح می‌کند و از بچه‌ها می‌خواهد که هریک از آنان، با دقت و حوصله کافی، بهترین جمله را بسازند. این مسابقه نیز به صورت فردی و گروهی قابل اجراست.

سیر و سفر در اسلام

از دیدگاه اسلام «سیر و سفر» در کنار ماهیت تفریحی آن باید هدفمند بوده و دارای روحی معنوی و تربیتی باشد.

قرآن کریم در چهار جا دستور به سیر و سیاحت داده و آثاری نیز برای آن برشمرده است که عبارتند از:

- دیدن سرانجام دروغگویان^۱
- دیدن عاقبت خطاکاران، مجرمین و کسانی که نافرمانی از دستورات الهی را پیشه خود ساختند.^۲
- دیدن کیفیت آفرینش و اعتقاد به آخرت.^۳
- دیدن آثار به جا مانده از پیشینیان و آگاهی از حال آنها.^۴

بر این اساس، اگر در کنار آثار ظاهری، جسمی و روحی مسافرت و اردوها که عبارت است از رفع خستگی، تجدید روحیه، نشاط و آرامش روحی و روانی، به هدفمندی آن نیز توجه شود و با بصیرت از این نعمت استفاده گردد، پله‌ای از پله‌های کمال طی خواهد شد. چنانچه امام علی علیه السلام می‌فرماید:

تَغْرَبُ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعُلَى؛

برای رسیدن به اهداف بلند و متعالی مسافرت کن.

و در شعری که منسوب به آن امام بزرگوار است پنج فایده برای «سفر» بیان شده است:

تُفَرِّجُ هَمٌّ وَاكْتِسَابُ مَعِيشَةٍ وَعِلْمٌ وَآدَابٌ وَصَحْبَةُ مَا جِدِ

۱. انعام / ۱۱.

۲. نحل / ۶۹.

۳. عنکبوت / ۲۰.

۴. روم / ۴۲.

۵. دیوان امام علی علیه السلام، ص ۱۳۹.

۱. از نظر روحی، برطرف کننده ناراحتی و غصه است.
۲. از نظر اقتصادی، میدان مناسب کسب و درآمد اقتصادی است.
۳. از نظر علمی، کسب دانش و دانستنی‌های جدید را همراه دارد.
۴. از نظر اجتماعی و اخلاقی، آموختن آداب معاشرت را به ارمغان می‌آورد.
۵. از نظر فرهنگی و تربیتی، یافتن هم‌صحبت‌های خوب را در پی دارد.

سفرهای مورد تأیید اسلام

- سفرهای زیارتی
- سفرهای علمی و پژوهشی
- سفرهای رزمی (جهاد)
- سفرهای معیشتی (برای درآمد حلال)
- سفرهای تفریحی (بدون افتادن در دام گناه و معصیت)
- سفرهای ناپسند و حرام در اسلام
- سفرهایی که منجر به ضعیف شدن اعتقاد و دین انسان شود.
- سفرهایی که برای انجام کار حرام و به قصد گناه انجام می‌شود.
- مسافرت فرزندان بدون اجازه پدر.
- مسافرت زن بدون اجازه شوهر.

خدمت به دیگران

رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم در بیان اهمیت خدمت به دیگران در سفر می فرمایند:

سَيِّدُ الْقَوْمِ فِي السَّفَرِ خَادِمُهُمْ فَمَنْ سَبَقَهُمْ بِخِدْمَةٍ
لَمْ يَسْبِقُوهُ بِعَمَلٍ إِلَّا الشَّهَادَةَ^۱

آقای هر جمعی در مسافرت خدمتگزار آنان است. پس هرکس در خدمت کردن بر آنان پیشی گیرد، با هیچ عملی جز شهادت نمی تواند بر او سبقت گیرند.

پرهیز از مخالفت، مگر در معصیت

امام صادق علیه السلام می فرمایند که در وصیت های لقمان به فرزندش آمده است:

يَا بُنَيَّ وَ كُنْ لِأَصْحَابِكَ مُوَافِقًا إِلَّا فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ
عَزَّوَجَلَّ^۲

ای پسر من! همیشه با همراهانت موافق باش، مگر در مورد نافرمانی خداوند عزیز و جلیل.

۱. کنز العمال، ج ۶، ص ۷۱۰.

۲. بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۲۷۰.

مشورت در کارها

لقمان حکیم به فرزندش می فرمود:

إِذَا سَافَرْتَ مَعَ قَوْمٍ فَكَثِّرْ إِسْتِشَارَتَهُمْ فِي أَمْرِكَ
وَأُمُورِهِمْ^۱

هرگاه با جمعی به سفر رفتی، در کارهای خودت
و کارهای آنان زیاد با آنها مشورت کن.

اطاعت از بزرگترها

لقمان به فرزندش چنین می فرماید:

إِذَا سَافَرْتَ مَعَ قَوْمٍ... وَاسْمَعْ لِمَنْ هُوَ أَكْبَرُ مِنْكَ
سِنًّا وَإِذَا أَمْرُوكَ بِأَمْرِ وَاسْأَلُوكَ شَيْئًا فَقُلْ نَعَمْ وَ
لَا تَقُلْ لَا^۲

هنگامی که با گروهی به مسافرت رفتی... سخن
کسانی را که از تو بزرگترند بشنو و هرگاه از
تو چیزی خواستند [و یا امر به چیزی کردند،]
درخواست آنان را اجابت کن.

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۴۱.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۴۱.

حسن خلق و مزاح

رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم می فرمایند:

سِتُّ مِنْ الْمَرْوَةِ ثَلَاثٌ مِنْهَا فِي الْحَضَرِ وَ ثَلَاثٌ
مِنْهَا فِي السَّفَرِ... وَ أَمَّا الَّتِي فِي السَّفَرِ فَبَذْلُ الزَّادِ
وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْمِزَاحُ فِي غَيْرِ الْمَعَاصِي^۱

شش چیز از مردانگی است که سه تا از آنها در
غیر سفر و سه تا از آنها در سفر می باشد... و اما
آن سه چیز که در سفر است، بذل و بخشش زاد
و توشه به همراهان و حسن خلق و مزاح در
چیزهایی که موجب معصیت نشود.

پوشاندن نقاط ضعف همسفران

امام صادق علیه السلام در بیان مروت در سفر می فرمایند:

لَيْسَ مِنَ الْمَرْوَةِ أَنْ يُحَدِّثَ الرَّجُلُ بِمَا يُلْقَى فِي
السَّفَرِ مِنْ خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ^۲

از مروت به دور است که انسان چیز خوب یا
بدی از همسفرانش مشاهده کند و آن را برای
دیگران باز گوید.

۱. بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۲۶۶.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۳۳.

نیازهای شرکت کنندگان در اردو

وسایل مورد نیاز هر شرکت کننده در اردو باید متناسب با فصل و محل و نوع اردو باشد.

معمولاً شرکت کنندگان اردوهای تابستانی در هوای معتدل به امکانات و وسائل زیر نیازمندند.

مسواک و خمیر دندان، حوله دستی، لباس ورزشی، دفتر و قلم، لیوان و بشقاب و قاشق، مُهر نماز، همراه داشتن پول به مقدار لازم، صابون، لباس اضافی، مایو و حوله حمام.

شرایط مربی اردو

- زبان همراهان را بشناسد.
- با آنان در همه شرایط و لحظات سفر همراه باشد.
- توانایی برقراری ارتباط با آنان را داشته باشد.
- محرم اسرار دانش آموزان باشد.
- آموزه‌های دینی را به درستی بداند و بتواند آن را با روش‌های غیر مستقیم آموزش دهد.
- در میان دانش آموزان از محبوبیت برخوردار باشد.

وظایف مربیان

- همراهی با دانش آموزان در مسیرهای اردو. امام صادق علیه السلام فرمود:

و قَلَّةُ الْخِلَافِ عَلَىٰ مَنْ صَحِبَكَ^۱

از مروت در سفر است که کمتر با همراهانت

مخالفت کنی

لقمان به فرزندش فرمود:

کن لاصحابک موافقا الا فی معصیة الله؛ با

همراهانت موافق و همراه باش مگر در معصیت

خداوند.^۱

- تهیه لیست اسامی و مشخصات دانش‌آموزان.

- نظارت دقیق و مستمر بر رفتارهای دانش‌آموزان.

- تحویل گرفتن وسایل و امانت‌های دانش‌آموزان.

- توجه دادن دانش‌آموزان به چگونگی زندگی اردویی

و لزوم رعایت مقررات اردو.

- از نکته‌هایی که مربیان در اردو باید بدان توجه نمایند

کمک نمودن به همراهان است. پیامبر صلی الله علیه وآله

وسلم فرمود:

إذا رأیتهم یعملون فاعمل معهم.^۲

هنگامی که دیدی همراهان کار می‌کنند تو نیز

با آنان و همراهشان کار کن.

حضور روحانی اردویی

اهداف رفتاری

- معنویت بخشیدن به فضای اردو به صورت غیرمستقیم.

۱. همان.

۲. وسائل الشیعه، ج ۸ ص ۳۲۳.

- تأثیرگذاری بیشتر برنامه‌های فرهنگی و مذهبی بر دانش‌آموزان.
- آشنایی عمیق به مفاهیم دینی و عشق ورزی به خوبی‌ها.
- برقراری ارتباط و انس با آگاهان دینی و زمینه‌سازی برای تربیت دینی.
- ایجاد فضای صحیح برای بیان مشکلات روحی و اعتقادی.
- بالا بردن سطح معلومات دینی شرکت‌کنندگان در اردو.

چند تذکر به روحانیون شرکت کننده در اردو

- در جهت حفظ شئون روحانیت و جلوگیری از هرگونه برداشتهای سوء، در وسیله نقلیه خواهران شرکت نکنید مگر در موارد ضرورت.
- در امور خدماتی و اجرایی و کارهایی که به نحوی احترام متقابل روحانی و دانش‌آموزان را دچار تزلزل می‌کند دخالت ننمایید.
- از آغاز تا پایان اردو آراسته به لباس روحانیت باشید.
- از هرگونه اهانت به مخاطبان و تحقیر آنها در برخورد هایتان دوری کنید.
- از بدزبانی و به کار بردن تعابیر زشت خودداری کنید.
- از اظهار نظر بیجا و بی سند در زمینه‌های عقاید، احکام، سیاسی و... خودداری کنید.

- سعی کنید نصایح و انتقاداتتان حساب شده و طبیعی باشد.

- از بیان شنیده‌های غیر موثق خودداری کنید.

- سعی کنید به سخنان مخاطبان گوش داده و سخن کسی را قطع نکنید.

- از بیان اسرار شخصی خود خودداری نمایید.

- از پاسخگویی به مسائلی که در مورد آنها اطلاع کافی ندارید، اجتناب کنید.

- از طرح سؤال‌ها و شبهه‌هایی که توانایی پاسخگویی کافی به آنها را ندارید پرهیزید.

- از افراط در انتقاد و خرده‌گیری‌های غیر ضروری خودداری کنید.

- در معاشرت‌ها با خوشرویی و مهربانی برخورد کنید.

- از فرصت‌های تبلیغی به حد کافی در جهت بیان نکات اعتقادی، اخلاقی، احکام، پرسش و پاسخ و... استفاده کنید.

آیین نامه اردو

* نظافت محیط اردوگاه بر همه لازم است.

* حفظ و نگهداری امکانات و فضای سبز اردوگاه بر همه لازم است.

* ورود و خروج دانش‌آموزان شرکت کننده، تنها با مجوز رسمی مسئولان می‌باشد.

* استحمام فقط در زمان‌های اعلام شده صورت گیرد.

* در صورت دارا بودن سابقه بیماری خاص، هماهنگی با مربی مربوطه ضروری است.

* در زمان انجام فعالیت‌های اردویی، از حضور در محل اسکان اکیداً خودداری گردد.

* استفاده از لباس رسمی در زمان انجام فعالیت‌ها لازم است.

* برای حضور در برنامه‌ها حداقل پنج دقیقه قبل از زمان اجرای برنامه در محل مربوطه حضور به هم رسانید.

* هنگام اقامه نماز جماعت و مراسم عبادی، از انجام هر گونه فعالیت دیگر خودداری کنید.

* در اردو فعالیت‌ها بر اساس سازماندهی سرگروه خود بوده و پیروی از سلسله مراتب در طول اردو لازم است.

* هنگام بروز مشکل از ارتباط مستقیم با مسئولان اردوگاه خودداری گردد و هماهنگی لازم با مربی صورت گیرد.

* هر روز پس از صرف صبحانه نظافت فردی و اجتماعی ضروری است.

* نگهداری از وسایل شخصی به عهده افراد می‌باشد و لازم است از همراه داشتن اشیای قیمتی خودداری شود.

توصیه‌هایی برای شرکت‌کنندگان در اردو

* در همه برنامه‌های اردو، فعالانه شرکت کنید و از گوشه‌گیری و تک‌روی پرهیزید.

- * به موقع استراحت کنید تا در مسابقه‌ها، بازی‌ها و فعالیت‌های گروهی با آمادگی کامل شرکت نمایید.
- * برنامه‌های عبادی را جدی بگیرید و با شرکت به موقع در نمازهای جماعت، بر نیروی معنوی خود بیفزایید.
- * در خوردن و آشامیدن، زیاده روی نکنید.
- * به بهداشت فردی و جمعی اهمیت دهید.
- * تنفس عمیق نشاط آور است. دقایقی از زندگی اردویی را با تنفس عمیق بگذرانید.
- * دوستی و صمیمیت و یکرنگی در اردو، یک اصل است. کینه و دلگیری و ناراحتی را فراموش کنید.
- * از شوخی‌های جلف و بی‌فایده پرهیزید و با طنزها و لطیفه‌های ناب که نژاد و قوم خاصی را مورد تمسخر قرار نمی‌دهد، به محفل خود گرمی ببخشید.
- * دو اصل بسیار مهم «نظم» و «اخلاق» را جدی بگیرید تا در زندگی آینده خود موفق باشید.
- * به توصیه‌های مربیان اردو دقیقاً عنایت کنید و از تجربه‌های آنان بهره ببرید.
- * به مقررات اردو احترام گذاشته و به آنها عمل کنید.
- * فرصت را غنیمت شمرده، از تمامی لحظات اردو به خوبی استفاده کنید.
- * مسئولیت خود را در اردو به دقت و با شایستگی انجام دهید.
- * حق دیگران را رعایت کنید.

* با لباس و پوشش مناسب در کلیه فعالیت‌های اردویی شرکت کنید.

* از وسایل شخصی خود محافظت کنید.

توصیه‌های ایمنی

۱. از مسیرهای اصلی تعیین شده حرکت کرده و کوتاه‌ترین و کم خطرترین مسیر را انتخاب کنید. هرگز به خاطر اندکی زود رسیدن، مسیر مناسب تعیین شده را تغییر ندهید؛ سالم رسیدن مهم است نه زود رسیدن.

۲. وسایل نقلیه اردو باید به صورت کاروانی و پشت سر هم حرکت کنند؛ جدا شدن یک یا چند وسیله از کاروان به بهانه آشنایی با مسیر حرکت بهتر، توجیه‌پذیر نیست.

۳. رانندگان نباید از مقررات راهنمایی و رانندگی عدول کنند؛ نباید سبقت غیر مجاز بگیرند و یا با سرعتی بیش از حد مجاز حرکت کنند. در صورتی که راننده به اخطارهای مسئولان توجه نکرد، باید مراتب در اولین فرصت به اطلاع مأموران راهنمایی و رانندگی برسد.

۴. در صورت خرابی یکی از وسایل نقلیه، همه کاروان باید توقف اضطراری کنند، در این صورت لازم است مراتب به اطلاع مسئولان ذی‌ربط در مبدأ و مقصد رسانده شود.

۵. در صورت توقف اضطراری، افراد باید از پراکنده شدن پرهیز کنند.

۶. شرکت کنندگان در اردو امانت‌هایی هستند که به مسئولان سپرده شده‌اند؛ کنترل و مراقبت از آنان به عهده مسئولان است، بنابراین هیچ مسئولی نباید به هیچ عنوان از

آنها جدا نشده و یا ایشان را بدون مسئول و سرپرست به حال خود رها کند.

۷. حتماً یک یا چند نفر از برادران متعهد و متاهل، کاروان خواهراں را همراهی کنند.

۸. از به همراه بردن افرادی که دارای بیماری‌های حاد و خاص هستند خودداری شود.

۹. از کفش و لباس مناسب فصل استفاده شود.

۱۰. وسایل کمک‌های اولیه و امدادگر با تجربه در اردو وجود داشته باشد.

۱۱. برنامه‌های پیش‌بینی شده را با نظم و دقت انجام دهید. اجازه ندهید برنامه‌های محتوایی فدای تفریحات و سرگرمی‌ها شود.

۱۲. در توقف‌گاه‌ها و مکان‌های استراحت بین راه، مراقب عبور افراد از عرض جاده‌ها باشید؛ سعی کنید در بین راه از تهیه مواد غذایی خودداری کنید.

۱۳. برنامه‌های استخر و شنای مخاطبان باید در چارچوب ضوابط و طبق برنامه پیش‌بینی شده و با حضور ناجیان غریق انجام پذیرد.

۱۴. هربار پس از سوار و پیاده شدن و نیز در هر اجتماع طبق فهرست، حضور و غیاب کنید. غیبت هیچ کس را ساده و بی‌اهمیت تلقی نکنید.

۱۵. به همراهاتان دوستی با طبیعت و حفاظت از محیط زیست را به طور علمی و عملی آموزش دهید.

۱۶. وسایل نقلیه اردویی را از شرکت‌های معتبر و قانونی تهیه کنید.

۱۷. سلامتی خود و همراهانتان را فدای ارزان تر بودن وسایل نقلیه معیوب و مستهلک نکنید. وسیله ای مناسب اردوست که علاوه بر کرایه مناسب از ضریب اطمینان بالایی نیز برخوردار باشد.

۱۸. احترام به دیگران را به همراهانتان یادآوری کرده و در صورت مشاهده رفتارهای ناشایستی از سوی یک نفر که موجب رنجش دیگران می شود، یادآوری های لازم را به او ارائه دهید.

۱۹. در هر وسیله نقلیه، دست کم یکی از مربیان اردو حضور داشته باشند.

۲۰. از سوار کردن افراد در وسایل نقلیه بیش از ظرفیت مجاز آنها خودداری کنید.

۲۱. به رانندگان توصیه کنید شؤونات اخلاقی و اسلامی را رعایت کنند.

۲۲. صحت امضا با اثر انگشت رضایت نامه کتبی اولیا را به دقت بررسی کنید.

۲۳. از برگزاری اردو به هنگام بارندگی های شدید، سرمای سخت و کولاک و یخبندان پرهیزید.

۲۴. از ورود به داخل سدها و رودخانه ها پرهیزید.

۲۵. اگر به کوهستان می روید، دست کم یک نفر آشنا به مسیر و فنون کوهنوردی را همراه ببرید.

۲۶. در صورت بروز حادثه، ضمن حفظ خون سردی، پس از انجام کمک های اولیه، حادثه دیدگان را سریعاً به نزدیک ترین مرکز درمانی منتقل کنید.

۲۷. وسایل ارتباطی (بی‌سیم، تلفن همراه و فراخوان) همراه داشته باشید.

توصیه‌های بهداشتی

۱. از مصرف مواد غذایی مشکوک به فساد و خوراکی‌های غیر استاندارد و تاریخ گذشته خودداری شود.
۲. بهداشت فردی و نظافت عمومی در همه حال و در همه جا رعایت شود.

۳. به افراد توصیه کنید لوازم شخصی مورد نیاز خود را به همراه بیاورند. این لوازم می‌توانند شامل اقلام زیر باشند:

- لباس مناسب فصل
- لوازم غذاخوری (قاشق، بشقاب، چنگال، لیوان)
- کیف، لباس و کفش ورزشی.
- وسایل بهداشتی شخصی (حوله، مسواک، خمیر دندان، دمای، دستمال، ملافه، شانه، صابون، لوازم شنا و...)
- لوازم التحریر (خودکار، کاغذ، دفترچه و...)
- وسایل اقامه نماز (مهر، جانماز و...)
- داروهای شخصی مورد نیاز (برای افرادی که بیماری‌های خاصی دارند)

۴. از پراکندن زباله‌ها در محیط اطراف خود بپرهیزید؛ سعی کنید زباله‌ها را در کیسه‌های بهداشتی جمع‌آوری کرده و در محلی مناسب قرار دهید.

۵. با طبیعت مهربان باشید، از آسیب رساندن به درختان و فضای سبز جلوگیری کنید.

۶. از روشن کردن آتش در جنگل‌ها، پارک‌ها و فضای سبز، بپرهیزید و در صورت اجبار به افروختن آتش، جوانب

احتیاط را رعایت کرده و پس از پایان کار از خاموش شدن کامل آتش مطمئن شوید.

۷. در مسیر حرکت و مکان‌های استقرار، موقعیت سرویس‌های دستشویی را شناسایی کرده و در این زمینه به مخاطبان اطلاع رسانی کنید.

فصل دوم: در مسیر اردو

ایمنی در مسیر اردو

برای تأمین ایمنی در طول مسیر، باید نکات زیر را در نظر گرفت:

* باید توقفگاه‌های مسیر را بیشتر بازرسی نمود و به نقشه مسیر کاملاً آشنایی داشت.

* در انتخاب مسیر، باید مطمئن‌ترین و بی‌خطرترین راه را برگزید.

* باید از توقف‌های بیهوده در طول مسیر که موجب پراکندگی افراد می‌شود، اکیداً خودداری نمود.

* لازم است آمار دقیق و اسامی افراد را به همراه داشته باشیم تا در فرصت‌های مناسب بتوانیم از آنان آمارگیری کنیم.

* لازم است امدادگری آشنا با فوریت‌های پزشکی همراه با تجهیزات مناسب را به خدمت بگیریم.

* اصول بهداشتی، همچون: بهداشت تغذیه و نظافت استراحتگاه‌های طول مسیر را رعایت کنیم.

* مریبان در تمام لحظات با افراد اردو همراه باشند و از آنان مراقبت کنند.

* بهتر است در طول شب حرکت نکنیم و برنامه حرکت را بین ساعات ۶ صبح تا ۹ شب تنظیم کنیم.

* در فاصله‌های مناسب، زمانی را برای رفع خستگی و پاسخ به نیازهای طبیعی افراد در مکانی توقف کنیم.

نکاتی پیرامون وسایل نقلیه

- * وسیله نقلیه باید به تناسب طول و نوع و فصل سفر، به امکانات ایمنی و وسایل مورد نیاز مجهز باشد.
- * وسیله نقلیه باید وابسته به شرکت‌های مسافربری معتبر و دارای برگ بیمه و معاینه باشد؛ یعنی مسئولان اردو باید پیش از بستن قرارداد، از سلامت خودرو اطمینان یابند.
- * رانندگان باید تنها در مسیری حرکت کنند که از پیش برایشان تعیین شده است.
- * شایسته است راننده دارای ظاهری آراسته و متین و نیز رفتاری مؤدبانه باشد و از هرگونه عادت زشت اخلاقی، مانند اعتیاد به مواد مخدر دور باشد. هم چنین باید با وی توافق شود که در طول مسیر، به ضوابط و مقررات احترام بگذارد.
- * هرگز نباید اجازه داد که بیش از ظرفیت قانونی هر خودرو مسافران در آن گنجانده شوند.
- * برای ایمنی مسافران باید اتوبوس مناسب و راننده با تجربه خوش اخلاق و مؤمنی را انتخاب نمود؛ راننده‌ای که اهل نوارهای مبتذل و فیلم‌های آن چنانی نباشد.
- * قبل از حرکت باید راننده را از مسیر و برنامه‌های سفر آگاه نمود.
- * توقف‌های در طول مسیر باید در مکان‌هایی باشد که هم غذای مناسب و هم فضای مناسب دارند.
- * باید توجه مادی و معنوی کافی به راننده بشود تا با علاقه بیشتر در خدمت اردو باشد.

* باید کسانی که می‌خواهند در اردو شرکت کنند به صورت اساسی کنترل شوند تا افراد اضافه همراه اردو شرکت نکنند.

سرگرمی‌های دانش‌آموزی داخل اتوبوس

در داخل اتوبوس می‌توان سرگرمی‌های مختلفی اجرا نمود مانند موارد زیر:

(الف) خواندن سرودهای جمعی که در بخش سرودها آمده است.

(ب) ذکر نکته‌ها و پیام‌های کوتاه به وسیله مربی همراه.

(ج) لطیفه‌گویی به وسیله مربیان و دانش‌آموزان.

(د) برنامه چرابرای اینکه؟

به این صورت که، مربی از مسافران اتوبوس می‌خواهد نیمی از آنها مثلاً دست راست اتوبوس با ذکر نام یک سؤال بنویسند و مسافران دست چپ اتوبوس هر یک با ذکر نام خود جواب یک سؤال فرضی را بنویسند. پس از نوشته شدن سؤال و جواب‌ها، مربی سؤال‌ها و جواب‌ها را به ترتیب می‌خواند؛ اگر هر یک از سؤال‌ها و جواب‌ها متناسب هم بودند، مربی کنار می‌گذارد و به متناسب‌ترین آنها امتیاز می‌دهد که این برنامه ضمن این که یک سرگرمی است نوعی مسابقه نیز هست.

(ه) خاطره‌گویی که در بخش شیرین کاری‌ها آمده است.

و) مربی نام شهرهای ایران را بر زبان می‌آورد و شرکت کنندگان باید سوغاتی آن شهرها را بگویند.

این شخصیت‌ها در کدام شهرند؟

احمد بن موسی؟ شیراز.

بوعلی سینا؟ همدان.

شیخ بهایی؟ مشهد.

حافظ؟ شیراز.

فردوسی؟ طوس.

دعبل؟ شوش (شاعر زمان امام رضا علیه السلام).

عمر خیام؟ نیشابور.

مدرس؟ کاشمر.

امام خمینی؟ تهران.

کمال الملک؟ نیشابور.

نواب صفوی؟ قم.

شیخ فضل الله نوری؟ قم.

پروین اعتصامی؟ قم.

شهید مطهری؟ قم.

میرزا کوچک خان؟ رشت.

کدام درست است؟

یکی از برنامه‌های سازنده ای که در داخل اتوبوس‌ها و

فضاهای دیگر اردویی مناسب است اجرا شود سؤال‌هایی

است که دانش‌آموزان باید پاسخ دهند و مربی توضیح بدهد

و آن به شرح زیر است.

اردو با یاد خدا یا بدون یاد خدا؟

ما برای بازی یا بازی برای ما؟
ما برای ورزش یا ورزش برای ما؟
بخوریم تا بمانیم یا بمانیم تا بخوریم؟
ما از دیگران عبرت بگیریم یا دیگران از ما عبرت
بگیرند؟

خشنودی مردم یا خشنودی خدا؟
طول عمر یا عرض عمر؟
پرخوابی و کسلی یا کم خوابی و تلاش؟
حفظ عمل یا اصل عمل؟
نماز بخوانیم یا برای ما بخوانند؟
دین داری یا دین دانی؟
معماهای شهرها و کشورها
* کشورهای همسایه ایران کدامند؟
* نام کشورها را بگویید تا بچه‌ها پایتخت آن کشورها را
بگویند.

* ۳۲ شهر ایران را به ترتیب الفبا نام ببرید.
* نام استان‌های کشور را بگویید و باید بچه‌ها
خصوصیات آن استان‌ها را بگویند.
* نام استان‌های کشور را بگویند و بچه‌ها مرکز آنها را
بگویند.

* آن چیست که از شهری به شهر دیگر می‌رود ولی
مسافر نمی‌برد؟
جواب: جاده.

* دو شهر از استان خراسان جنوبی که به معنای خاک

است کدامند؟

جواب: تربت حیدریه و تربت جام.^۱

مسابقه جمله سازی

در این مسابقه مربی با طرح سؤال‌هایی همچون سؤال‌های

زیر مسافران را به رقابتی سازنده دعوت می‌کند و بهترین‌ها را

تشویق می‌نماید.

با کلمات بی‌نقطه یک خط جمله سازی کنید.

سی کلمه متضاد هم پیدا کنید.

سی شهر پیدا کنید که حرف آخر شهر اول، در اول نام

شهر دیگر باشد.

ذکر بهترین جمله درباره نماز، قرآن، اردو، دریا....

پرسش‌های عمومی اردویی

یکی از برنامه‌های سازنده در طول مسیر پرسش‌های

کتبی است که مربیان از مسافران شرکت کننده در اردو

می‌پرسند. در اینجا به چند نمونه از پرسش‌های قرآنی اشاره

می‌نمایم.

سؤال ۱: پنج ویژگی از ویژگی‌های مؤمنان را در قرآن

نام ببرید؟

۱. برای استفاده بیش‌تر از معماها به کتاب «۵۰۰ معمای تلاش» به قلم نگارنده مراجعه شود.

جواب: پاکدامنی، دوری از کارهای بیهوده، امانت‌داری، وفای به عهد، نماز با خشوع.

سؤال ۲: پنج ویژگی از ویژگی‌های منافقان را از قرآن نام ببرید؟

جواب: فریب، ریا کاری، بی‌هدفی، مسخره کردن مؤمن، فسادگری.

سؤال ۳: برای هر یک از اصول دین یک آیه یا سوره قرآن ذکر نمایید؟

جواب: توحید، سوره اخلاص - عدل، سوره ق آیه ۲۹ و نحل آیه ۹۰ - نبوت، سوره قصص، انبیاء و طه - امامت سوره مائده - معاد، سوره قیامت.

سؤال ۴: پنج نوع از کارهای شیطان را ذکر کنید؟

جواب: اختلاف، فریب، گمراهی، وسوسه و تسویف.

سؤال ۵: پنج سوره از سوره‌های معاد را بیان کنید؟

جواب: قیامت، زلزله، واقعه، تکویر، انفطار.

سؤال ۶: چهار سفر دریایی را از قرآن ذکر کنید.

جواب: سفر نوح، حضرت موسی با خضر، سفر حضرت موسی در کودکی، سفر دریایی حضرت یونس.

لازم به یادآوری است که مربی می‌تواند مانند سؤال‌های فوق در زمینه‌های گوناگون مطرح نماید.

فصل سوم: داردگاه

برنامه‌های اردو

هرچند برنامه‌های اردو به تناسب نوع، هدف، مخاطبین، امکانات، سلائق و... متغیر است، اما رئوس کلی برنامه‌های اردو می‌تواند متشکل از عناوین ذیل باشد:

- افتتاحیه
- اجرای مراسم نماز و نیایش
- نظافت فردی و عمومی
- تغذیه
- مراسم صبحگاه
- برنامه‌های تفریحی و بازدیدها
- تشکیل جلسات عمومی (مناظره، اندیشه و نظر، گفت‌وگو...)
- تشکیل برنامه‌های گروهی (هسته‌ها، کارگاه‌ها و...)
- فعالیت‌های تیمی
- اجرای مسابقات متنوع دینی، فرهنگی، ورزشی و...
- اجرای بازی‌های اردویی
- جشن عصرانه
- جشن شبانه
- مهارت‌های اردویی
- اختتامیه و...

مراسم افتتاحیه برای اردوهای دانش آموزی

مراسم افتتاحیه ، هم رسمیت دادن به برگزاری اردوست و هم توجه برنامه ها و مقررات اردو برای شرکت کنندگان.

برنامه های افتتاحیه عبارتند از:

- * به احترام قرآن خبردار داده می شود.
- * تلاوت قرآن.
- * مراسم پرچم و خواندن سرود جمهوری اسلامی.
- * خواندن سوگند پرچم توسط یکی از شرکت کنندگان.
- * نیایش.
- * خوش آمدگویی و توضیح برنامه های اردو به وسیله مسئول اردو و بیان تذکرات لازم.
- * اجرای برنامه های شاد همچون بیان احساس به زبانهای محلی، اجرای سرود، نمایش و....
- * پذیرایی.
- * گروه بندی و تعیین گروه ها.

معرفی مسئولان اردوگاه

برای آشنایی بچه ها با مسئولان اردوگاه مناسب است در افتتاحیه از آنها دعوت به عمل آید و یک به یک معرفی شوند. مربی می تواند مسئولان را با سبک زیر صدا بزند و دانش آموزان نیز با او هم صدا شوند، مثلاً می گوید: دایی

عباس^۱ نام مسئول مورد نظر خوش آمد، خوش آمد، بعد او در جایگاه قرار می‌گیرد و نقش خود را بیان می‌کند و به همین سبک سایر مسئولان را به جایگاه دعوت می‌نماید.

گروه بندی‌های اردو

برای کنترل و نظارت بهتر، بر دانش‌آموزان و شرکت کنندگان در اردو لازم است آنها به گروه‌ها و دسته‌های کوچک‌تر تقسیم شوند و هر مربی مسئولیت نظارت و مراقبت بر بخشی از دانش‌آموزان را به عهده بگیرد. در این زمینه مناسب است برای هر گروهی نامی انتخاب شود همچون: سعادت، رشادت، عصمت، عفت، رسالت، گلستان، کوثر، ایمان و... .

برنامه غذایی اردوگاه

- با توجه به این که هر شهری به تناسب منطقه جغرافیایی خاص خود برنامه غذایی خاصی دارند مناسب است قبل از برنامه‌ریزی غذایی، درباره نوع غذا از بچه‌های اردو نظرخواهی شود.

- مناسب است قبل از غذا بلند به صورت اجتماعی بسم الله الرحمن الرحيم و بعد از غذا الحمد لله بگویند؛ مناسب است مربیان و مسئولان بعد از همه بچه‌ها غذا میل کنند.

۱. یا عمو عباس.

بیدار باش

در ساعت خاصی که باید بچه‌های اردو بیدار شوند مربیان وظیفه دارند آنان را با شیوه‌ها و شگردهای مختلف بیدار کنند.

یکی از شیوه‌ها، خواندن شعر است که چند نفر با هم می‌خوانند، اردوگاه برپا، اردوگاه بیدار، اردوگاه هوشیار، هنگام جنبش است، هنگام کوشش است، هنگام حرکت، هنگام ورزش است، هنگام نرمش است.

نماز صبح در اردوگاه

- * برای این که شرکت کنندگان در اردو بتوانند نماز صبح را برگزار نمایند توجه به چند نکته ضروری است:
- * از گذاشتن برنامه‌های طولانی شامگاهی همچون فیلم، نمایش، جنگ و بازی خودداری کنید.
- * برای سهولت بیدار باش بهتر است نیم ساعت بعد از اذان بچه‌ها را بیدار کنید.
- * هرگز با سر و صدا و داد و فریاد بچه‌ها را به نماز دعوت نکنید.
- * بهتر است مسئولان زودتر از خواب برخیزند و نوار قرآن با صدای آرام پخش کنند.
- * از سرگروه‌ها بخواهید با محبت و مهربانی و با چهره‌های شاد و خندان آنها را بیدار کنند.

* خوب است در صورت امکان افرادی که بیشترین نقش را در نشاط و شادی بچه‌ها دارند و صدای آنان یادآور خنده و شادی است مسئولیت بیدار کردن بچه‌ها را به عهده بگیرند.

* خوب است آنها که دیر از خواب بیدار می‌شوند با نام کوچکشان صدا شوند.

* خوب است از آنان که به صورت خودجوش در نماز صبح شرکت می‌کنند تقدیر شود.

مراسم صبحگاه

صبحگاه یک نوع گردهمایی است که هر روز صبح رأس ساعت معینی برگزار می‌گردد. محتوای این جلسه به شرح زیر است:

- تلاوت قرآن: به احترام قرآن، فرمان خبردار داده می‌شود.

- برافراشتن پرچم: همزمان با سرود جمهوری اسلامی گارد پرچم، پرچم را برافراشته می‌کند.

- سوگند پرچم: متن سوگند توسط یکی از دانش‌آموزان خوانده می‌شود و بقیه تکرار می‌کنند.

- نیایش: توسط یک نفر اجرا می‌شود و دانش‌آموزان پاسخ می‌دهند.

- پرچم افتخار: به ارشد یا سرجوخه‌ای که جوخه‌اش نمونه شده است تحویل داده می‌شود.

- برنامه روزانه: یکی از مربیان برنامه روزانه را به صورت خلاصه بیان می‌کند.

- تذکرات ویژه مواردی که لازم است در آن روز تذکر داده شود. به صورت کوتاه بیان می‌شود.
- طرح انتقادات و نظرات بچه‌ها.
- نرمش: واحد تربیت بدنی آن را اجرا می‌کند.
- چهاربند اول به صورت چرخشی یا داوطلب توسط جوخه‌ها اجرا می‌شود.

سوگند پرچم

بسم الله الرحمن الرحيم
 من به این پرچم مقدس
 که مزین است به نام الله
 و مظهر استقلال میهن اسلامی من است
 سوگند یاد می‌کنم
 که به اندازه تواناییم نسبت به
 آموختن تعالیم انسان ساز اسلام و قرآن
 و به کار بستن دستورات آن کوشا باشم.
 همیشه رسالت خون مطهر شهدای عزیز را
 بر دوشم احساس نموده
 و در تحقق اهداف بلند انقلاب اسلامی
 تا نثار خون خویش تلاش نمایم
 با اطاعت از فرامین قرآن کریم
 با پیروی از ولایت فقیه و رهنمود روحانیت راستین
 مبشر اسلامی عزیز و آزادی و برادری
 در جهان باشم.

سرود جمهوری اسلامی

سر زد از افق
مهر خاوران
فروغ دیده حق باوران
بهمن فر ایمان ماست
پیامت ای امام، استقلال، آزادی، نقش جان ماست
شهیدان
پیچیده در گوش زمان
فریادتان
پاینده مانی و جاودان
جمهوری اسلامی ایران

تذکرات اردویی:

۱. نماز را در اول وقت برگزار نمایید.
۲. شئونات اسلامی را رعایت کنید.
۳. نظافت را رعایت کنید.
۴. خوش اخلاقی را سرلوحه رفتار خود قرار دهید.
۵. به حق و حقوق دیگران احترام بگذارید.
۶. شوخی‌های نامناسب نداشته باشید.
۷. گوشه گیر نباشید و در رقابت‌های مختلف شرکت کنید.
۸. در نماز جماعت فعالانه شرکت کنید.
۹. برای یکدیگر مزاحمت ایجاد نکنید.
۱۰. گل و گیاه و امکانات اردوگاه را از بین نبرید.

۱۱. از اموال و وسایل خود مراقبت کنید.
 ۱۲. بی‌اجازه از محوطه اردوگاه خارج نشوید.
 ۱۳. از فرصت‌ها به درستی استفاده کنید.
 ۱۴. از اسراف بپرهیزید.
 ۱۵. نسبت به بدی‌های یکدیگر گذشت داشته باشید.
 ۱۶. اعمال و رفتار خوب دیگران را سرمشق خود قرار دهید.
- نکته: لازم است بر مربیان که در طی روز مراقب اعمال و رفتار دانش‌آموزان باشند و رفتارهای نامناسب آنان را در مراسم صبحگاه به صورت سربسته تذکر دهند.

تذکرات ورزشی

- با لباس مناسب در ورزش شرکت کنید.
- در وقت معین حضور داشته باشید.
- در حین ورزش نفس عمیق بکشید.
- قبل از ورزش یک لیوان آب سرد بنوشید.

برگزاری نماز جماعت

نماز جماعت که یکی از معنوی‌ترین و روحانی‌ترین برنامه‌های اردویی است، باید به گونه‌ای شایسته برگزار گردد. بدین منظور، باید برنامه ریزی دقیقی صورت پذیرد؛ در مدت برپایی اردو هر وعده نماز بر عهده یک گلستان یا گروه خواهد بود؛ گلستان مربوط، باید برای روزی که عهده دار برگزاری نماز جماعت است، دقیقاً برنامه ریزی کند. این

برنامه ریزی همراه با ابتکارها و سلیقه‌های گوناگون صورت می‌پذیرد که اینک به نمونه‌هایی از آن اشاره می‌کنیم:

تزئین نمازخانه و پاکسازی آن و نیز پاشیدن عطر و گلاب به سر و روی نمازگزاران.

طرح سؤال و اعطای جایزه در فاصله میان دو نماز.

پذیرایی بعد از نماز.

نهادن مهر و سجاده برای نمازگزاران.

انتخاب فردی به عنوان مکبر.

مرتب کردن کفش‌های نمازگزاران.

چند نکته درباره اقامه نماز

(الف) مراسم نماز در اردوگاه کار حاشیه‌ای نیست، بلکه

باید کاملاً برنامه‌ریزی شده و اثرات آن بررسی شود.

(ب) مراسم نماز نباید مانند صبحگاه نظامی اجباری تلقی

شود، بلکه باید نقش هدایتگرانه در آن لحاظ گردد و تذکر

خصوصی و فردی به افراد بی‌اعتنا نیز نباید فراموش گردد.

(ج) در تعقیبات و دعاها، روح و احساس دعا حاکم

باشد، نه حالت شعاری.

(د) سخنرانی بین نماز، کوتاه، مختصر، متنوع و جذاب

بوده و هرچند وقت یکبار ایراد گردد.

(ه) اجرای سرودهای حزین، معنوی و مناسب با محتوای

نماز در بین نماز توصیه می‌گردد.

و) نماز صبح نمازی استثنایی است و نباید با نمازهای دیگر مقایسه شود. نباید نماز را با خاطره‌ای ناخوش همراه کنیم، بلکه باید زمینه را برای اقامه باشکوه آن فراهم آوریم. مثلاً:

۱. توجه کنیم شرکت کنندگان شب‌ها را زودتر استراحت کنند و از برنامه گذاشتن در ساعات آخر شب پرهیز کنیم.

۲. لازم نیست حتماً به جماعت اقامه شود.

۳. لازم نیست اول اذان صبح آنان را بیدار کنیم، البته اگر بتوانیم زمینه میل و رغبت آنان را به گونه‌ای افزایش دهیم که خود، داوطلب اقامه نماز صبح در اول وقت باشند بسیار خوب است.

۴. هرگز با خشونت و به صورت نظامی آنها را برای نماز بیدار نکنیم و از قرائت آرام قرآن و مناجات برای این کار استفاده نماییم.

۵. به خصوص صبح‌ها با چهره‌ای شاد و متبسم با آنها روبرو شویم.

۶. در صورت لزوم از بین افراد کسانی را که از همه با نشاط‌تر و شادتر هستند، به عنوان مسئول بیدارباش انتخاب کنیم. مسئولین بیدارباش را توجیه کنیم که افراد را فرد به فرد و با اسم و با آرامش بیدار کنند و از فریاد زدن، سوت زدن و... پرهیز کنند.

احکام عمومی

مسأله: کسی که باید نماز را تمام بخواند، اگر شکسته به جا آورد در هر صورت نمازش باطل است.^۱

مسأله: مسافری که نمی‌داند باید نماز را شکسته بخواند، اگر تمام بخواند، نمازش صحیح است.^۲

مسأله: کسی که می‌داند مسافر است و باید نمازش را شکسته بخواند، اگر عمداً تمام بخواند، نمازش باطل است و نیز اگر فراموش کند که نماز مسافر شکسته است و تمام بخواند باید نماز را دوباره بخواند و اگر بعد از وقت یادش بیاید بنا به احتیاط واجب باید قضا نماید.^۳

مسأله: مسافری که می‌داند باید نماز را شکسته بخواند اگر به گمان این که سفر او کمتر از هشت فرسخ است تمام بخواند، وقتی بفهمد که سفرش هشت فرسخ بوده نمازی را که تمام خوانده باید دوباره شکسته بخواند و اگر وقت هم گذشته باید شکسته قضا نماید.^۴

مسأله: اگر فراموش کند که مسافر است و نماز را تمام بخواند چنانچه در وقت یادش بیاید باید شکسته بجا آورد و اگر بعد از وقت یادش بیاید قضای آن نماز بر او واجب نیست.^۵

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۶۳.

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۱۳۶۲.

۳. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۱۳۵۸ و ۱۳۵۷.

۴. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۶۱.

۵. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۶۱.

مسأله: اگر مسافر مشغول نماز چهار رکعتی شود و در بین نماز یادش بیاید که مسافر است یا متوجه شود که سفر او هشت فرسخ است چنانچه به رکوع رکعت سوم رفته باشد نمازش باطل است.^۱

مسأله: مسافری که باید نماز را تمام بخواند اگر به واسطه ندانستن مسأله، به نیت نماز دو رکعتی مشغول نماز شود و در بین نماز مسأله را بفهمد باید نماز را چهار رکعتی تمام کند.^۲

مسأله: مسافری که باید نمازش را شکسته بخواند نماز ظهر یا عصر یا عشاءش قضا شود باید آن را دو رکعتی قضا نماید اگرچه در غیر سفر بخواهد قضای آن را بجای آورد.^۳

مسأله: مستحب است مسافر به امید ثواب الهی بعد از هر نمازی که شکسته می‌خواند سی مرتبه بگوید: سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر.^۴

مسأله: مسافری که قصد کرده ده روز در محلی بماند، اگر بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی از اقامت منصرف شود تا وقتی که در آنجا هست باید نمازهای خود را تمام بخواند.^۵

مسأله: مسافری که قصد کرده ده روز در محلی بماند اگر بیشتر از ده روز در آنجا بماند تا وقتی که مسافرت نکرده

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۶۴.

۲. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۶۶.

۳. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۶۸.

۴. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۶۹.

۵. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۴۳.

باید نمازش را تمام بخواند و لازم نیست دوباره قصد ماندن ده روز کند.^۱

مسأله: مسافری که قصد کرده ده روز در جایی بماند اگر بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی بخواهد به جایی که کمتر از چهار فرسخ است برود و برگردد به محل اقامه خود باید نماز را تمام بخواند.^۲

پرسش: اگر انسان چند بار پی در پی به قصد زیارت مسافرت کند و برگردد آیا نمازش تمام است؟

پاسخ: نماز مسافر تا هنگامی که شغل محسوب نشود شکسته است. (از نظر امام خمینی (ره) و اکثر مراجع تقلید)

پرسش: من زنی کارمند هستم و از خودم پول دارم، برای زیارت به مشهد بدون رضایت شوهر آمده‌ام، چون ایشان اجازه آمدن به من ندادند. آیا زیارت صحیح است؟

پاسخ: سفر شما سفر معصیت و حرام می‌باشد هرچه زودتر باید به وطنتان برگردید. این عمل شما مورد رضایت امام رضا علیه السلام نیست چون سفرتان حرام است اگرچه از ده روز کمتر در مشهد بمانید نمازتان را باید کامل بخوانید.

پرسش: آیا رفتن فرزند به سفر زیارتی بدون اطلاع والدین اشکال دارد؟

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۴۷.

۲. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۴۹.

پاسخ: برای رفتن به مسافرت اجازه گرفتن از پدر و مادر لازم نیست. اما چنانچه از رفتن او پدر و مادر اذیت می‌شوند باید کسب رضایت نماید.^۱

دو مسافر وارد خراسان شدند و خدمت حضرت رضاعلیه السلام رسیدند تا حکم نمازشان را بپرسند که آیا نماز آنها در سفر شکسته است یا تمام. حضرت به یکی از آن دو فرمود: نماز تو دو رکعتی است و دیگری را فرمود: نماز تو چهار رکعتی است. آن دو مسافر از پاسخ امام تعجب کردند.

امام فرمود: اما تو که نمازت دو رکعتی است چون به سفر حلال آمده‌ای و هدف تو دیدار و زیارت من است. و در سفر حلال نماز چهار رکعتی به صورت دو رکعتی خوانده می‌شود ولی دیگری هدفش دیدار طاغوت بوده و سفرش حرام است و در سفر حرام نماز چهار رکعتی تغییر نمی‌کند.^۲

مسأله: سفری که اسباب اذیت پدر و مادر باشد حرام است و انسان باید در آن سفر نماز را تمام بخواند و روزه هم بگیرد.^۳

مسأله: اگر زن بدون اجازه شوهر به سفری برود که بر او واجب نباشد باید نمازش را در سفر کامل بخواند.^۴

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۲۹۵.

۲. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۵۱۰.

۳. توضیح المسائل مراجع، م ۱۲۹۵.

۴. توضیح المسائل مراجع، م ۱۲۹۵، شرط پنجم.

مسأله: اگر بدهکار برای فرار از دادن قرض و بدهی مسافرت نماید باید نمازش را تمام بخواند.^۱

مسأله: اگر صحرائشین برای زیارت یا حج مسافرت کند باید نمازش را شکسته بخواند.^۲

مسأله: کسی که شغلش مسافرت است اگر برای کار دیگری مثلاً برای زیارت یا حج مسافرت کند باید نمازش را شکسته بخواند.^۳

مسأله: کسی که شغلش مسافرت است اگر در غیر وطن خود ده روز بماند در سفر اولی که بعد از ده روز می‌رود باید نماز را شکسته بخواند چه از اول قصد ماندن ده روز را داشته باشد یا نداشته باشد.^۴

پرسش: زمانی که به مشهد آمدن قصد توقف ده روز نداشتم اما پس از گذشت چهار روز تصمیم گرفتم شش روز دیگر توقف نمایم، لذا مجموع مدت اقامت ده روز می‌شود آیا از روزی که برای اقامت قصد کردم باید نمازم را تمام بخوانم؟

پاسخ: نماز شما شکسته است و تا آخر شش روز باقی مانده باید نماز خود را شکسته بخوانید.

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۲۹۷.

۲. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۰۶.

۳. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۰۷.

۴. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۱۳.

مسأله: مسافری که نماز ظهر و عصر و عشاء را دو رکعت می‌خواند، مکروه است در این نمازها بر کسی که مسافر نیست اقتدا کند و کسی که مسافر نیست مکروه است در این نمازها به مسافر اقتدا کند.^۱

مکارم: مکروه در اینجا به معنای کمی ثواب است و گرنه نماز جماعت در هر صورت ثواب دارد.^۲

پرسش: مربیان مدرسه‌ای دانش‌آموزان را به اردو می‌برند و بعضی از آنها هنگام شنا غرق می‌شوند، آیا مربیان ضامن می‌باشند؟

پاسخ: اگر با اذن اولیاء آنها را بردند و در حفظ آنها هم تعدی و تفریط نکرده‌اند ضامن نیستند و گرنه ضامن هستند.^۳

پرسش: در مسافرت‌های جمعی که از همه پول می‌گیرند و غذا می‌دهند اگر کسی از سهمیه معین شده زیادی گرفت چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر خارج از متعارف بوده باید آن زیادی را برگرداند.^۴

جا مانده

پرسش: با اشیاء و وسایلی که در اردو از شرکت کنندگان باقی می‌ماند چه باید کرد؟

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۴۹۰.

۲. توضیح المسائل مراجع، ذیل م ۱۴۸۸.

۳. استفتائات بهجت، ج ۴، ص ۳۳۶، س ۵۷۳۱.

۴. استفتائات بهجت، ج ۴، ص ۵۸۲۴.

پاسخ: اگر دسترسی به صاحبان آنها ممکن باشد باید به آنها بدهد والا قیمت کند و از طرف صاحبان آنها صدقه بدهد.

اضافه پولی را که به عنوان هزینه اردو از بچه‌ها گرفته شده باید به صاحبان پس داده شود.

تذکر: بیان احکام در مسیر اردو، شامل موضوعات دیگری چون استفاده از موسیقی، اسراف، گمشده و پیدا شده، خسارت، چشم‌چرانی، رعایت حجاب، طهارت و نجاست (در رابطه با دستشویی رفتن بدون دسترسی به آب)، جهت قبله، تیمم، نماز جماعت، وضوی جبیره، تصرف در وسائل یکدیگر، تصرف در میوه‌های مردم و... می‌باشد.

احکام اردویی برای دانش‌آموزان

اردو یکی از بهترین جاهایی است که می‌توان احکام را برای دانش‌آموزان آموزش داد. موضوعات متناسب با فضاهای اردویی به شرح زیر است:

احکام اردو برای بچه‌های مقطع راهنمایی: طهارت، وضو، واجبات نماز، نماز جماعت، تیمم، قبله، نماز مسافر.

احکام اردو برای نوجوانان دبیرستانی:

لزوم شناخت احکام، تقلید، نماز مسافر، نماز جماعت، احکام سفر، جنابت، غسل، حق الناس مانند (تصرف در باغ میوه مردم)، تیمم، قبله، نوار و موسیقی.

احکام برای اردوی دختران علاوه بر موضوعات فوق، موضوعات زیر پیشنهاد می‌شود: رعایت حجاب و پوشش، آرایش و زینت، ارتباط با نامحرمان و

نکته: بیان احکام به صورت مستقیم برای دانش‌آموزان در اردو مورد استقبال قرار نمی‌گیرد. لذا به کارگیری روش‌های زیر برای بیان احکام در اردو توصیه می‌شود:

۱. احکام نمایشی (نمایش به صورت پانتومیم)
۲. احکام عددی (مربی برخی از احکام را به صورت شماره‌ای، برای دانش‌آموزان بیان می‌کند).
۳. احکام مسابقه‌ای (مربی سؤالاتی در مورد احکام اردویی از دانش‌آموزان می‌پرسد و از آنها می‌خواهد به آن پاسخ دهند).
۴. احکام تصویری (مربی تصاویری از موضوعات احکام را در معرض دید دانش‌آموزان قرار دهد و سپس از آنان بخواهد تا درباره آن تصویر توضیح دهند و خود در نهایت جمع‌بندی کند).

۵. احکام عملی (مربی به صورت عملی به آنها آموزش دهد، همچون وضو گرفتن، تیمم کردن و ...)

۶. احکام بازی با کلمات

۷. احکام کارتی (مربی با نشان دادن کارتهای احکام، برای دانش‌آموزان احکام مورد نیازشان را توضیح می‌دهد).
مانند: پاک کنندگان، نجاسات، احکام پنجگانه، احکام محرم و نامحرم، اسراف، امر به معروف، نماز اول وقت، نماز جماعت و حق الناس.

۸. بیان احکام به تناسب موقعیت‌ها. مثلاً مربی پس از حرکت و رسیدن به مسافرت چهار فرسخی، که قبلاً هماهنگی لازم در این خصوص با راننده داشته، یک توقف چند دقیقه‌ای در آن منطقه انجام دهد. این توقف نابهنگام برای بچه‌ها این سؤال را پیش می‌آورد که چرا توقف کردیم؟ چه مسأله مهمی پیش آمده است؟ در پاسخ به این سؤالات دانش‌آموزان، می‌گوییم که به اطراف خودشان نگاه و دقت کنند. بعد مربی می‌گوید: اینجا کجاست؟ هرکس جوابی می‌دهد، یا نام آن محل را می‌برد. مربی پس از پاسخهای دانش‌آموزان برای راهنمایی و آماده ساختن زمینه فراگیری نکته مهم توقف به طرح این سؤال پرداخته که آن چیست که اگر یک مقدار بیشتر شود، نصف می‌شود و اگر یک مقدار کمتر شود، تمام می‌شود. بعد از جوابهای دانش‌آموزان که معمولاً هم پاسخ صحیحی در این زمینه ارائه نمی‌شود، مربی می‌گوید: اینجا سر چهار فرسخی است و نماز در اینجا نصف و شکسته می‌شود و احکام آن را می‌گوید. پس از بیان این مسأله، مربی باید احکام مسافر را به عنوان نکته دوم بحث خود مطرح نماید.

مثال دیگر: مربی می‌تواند بحث احکام را در کنار نهرها و برکه‌های آب بیان کند که در موقع برگزاری نماز جماعت و وضو گرفتن بچه‌ها عده را با هماهنگی قبل مأمور کنیم که آب را از محلی که مورد دید بچه‌ها نباشد گل آلود کنند و بچه‌ها برای سؤال کردن به مربی مراجعه می‌کنند و مربی با حضور در کنار نهر آب شروع می‌کند به بیان احکام آبهای

مضاف و فرق آن با آب غیر مضاف و این که با چه آبهایی می‌توان وضو یا غسل انجام داد.

و از آنجایی که بچه‌ها معمولاً داخل آب می‌روند و آب بازی می‌کنند روی پاهای آنها خیس است و این در موقع مسح وضو ایجاد اشکال می‌کند، بیان این مسأله هم برای بچه‌ها ضروری به نظر می‌آید.

در کوهستان

یکی از مسیرها و اقامتگاههای اردویی مناطق کوهستانی است و مناسب است از فضای کوه و کوهستان بحث شود قرآن می‌فرماید:

أَفَلَا يَنْظُرُونَ... وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ؛

آیا با دقت نمی‌نگرید که چگونه کوه‌ها در جای

خود استوار گردیده؟

و در آیه‌ای دیگر می‌فرماید:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ... وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَحُمْرٌ

مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا...؟^۲

آیا با دید دقت نمی‌نگرید که خداوند در کوه‌ها

رگه‌های سفید و قرمز، با رنگ‌های مختلف قرار

داده است. تفاوت رنگ‌ها، نشان از تفاوت مواد

۱. غاشیه (۸۸)، آیه ۱۹.

۲. فاطر (۳۵)، آیه ۲۷.

ترکیبی سنگ‌هاست و هرکدام از وجود معادن مختلف حکایت می‌کند. همچنین تفاوت رنگ کوه‌ها چون تابلوی راهنمایی است که مسافران را به مقصد هدایت می‌کند.

امام سجادعلیه السلام در دعای جوشن کبیر می‌فرماید:
یا من فی الجبال خزائنه.
ای خدایی که گنج‌هایش در کوه‌ها نهان است.

نقش کوه‌ها

قرآن می‌فرماید:

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكْ فِيهَا^۱
خداوند در زمین کوه‌ها را برافراشت و در آن
برکات فراوان قرار داد.
برخی از آنها به شرح زیر است:

۱. جلوگیری از بادهای طوفان‌زا: می‌دانیم بر اثر اختلاف درجه حرارت نقاط استوایی و نقاط قطبی دائماً بادهایی از قطب به استوا و از استواء به قطب می‌وزد؛ اگر سد عظیم کوه‌ها این وزش را کنترل نمی‌کردند؛ سطح همه کره زمین مانند سطح کویرها پیوسته در معرض طوفان‌های ناراحت‌کننده و کشنده بود و در نتیجه، انسان‌ها هرگز آرامش نداشتند و زندگی بر روی کره زمین کار مشکل و طاقت

۱. فصلت (۴۱)، آیه ۱۰.

فرسایی بود، ولی کوه‌ها قدرت این طوفان‌ها را در هم می‌شکنند و آنها را به صورت ملایم در می‌آورند.

۲. جلوگیری از مواد مذاب زمین.

۳. کوه برف‌ها را ذخیره می‌کند و به تدریج آب می‌شود و نیاز انسان‌ها را برطرف می‌کند.

قرآن می‌فرماید:

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً
فُرَاتًا^۱

و در زمین کوههایی استوار و بلند قرار دادیم و
آبی گوارا به شما نوشاندیم.

۴. استفاده از سنگ‌های معادن آن.

۵. دامداری و شکار حیوانات کوهی.

۶. محل رشد گیاهان کوهی.

۷. پناهگاه. قرآن می‌فرماید:

وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا^۲

و از کوهها برای شما پناه گاههایی قرار داد.

۸. آرامش زمین، کوه‌ها ریشه‌های عظیمی در اعماق

زمین دارند این ریشه‌ها به هم پیوسته‌اند و چون زرهی
پیوسته‌ی زمین را در برگرفته و آن را در برابر فشارهای ناشی

۱. مرسلات (۷۷)، آیه ۲۷.

۲. نحل (۱۶)، آیه ۸۱.

از حرارت درونی زمین حفظ می کنند و اگر کوه نبود سطح زمین آرام و قرار نداشت.^۱

درس هایی که از کوه می گیریم

۱. استقامت و ایستادگی ۲. مفید بودن ۳. همانطوری که در بالای کوه همه چیز را کوچک می بینیم اگر به خدا هم نزدیک شویم همه چیز را کوچک می بینیم ۴. در نهایت عظمت و بزرگی خاضع بودن.

نکته هایی درباره کوه نوردی

کوه نوردی مثل راهپیمایی ورزش کم خرجی است که جز در بعضی مواقع، نیاز به وسائل و ابزار مخصوصی ندارد. با این تفاوت که پیاده روی را در هر شرایطی می توان انجام داد. در کوه نوردی باید به نکات زیر توجه داشت:

۱. آنهایی که دچار بیماری قلبی یا تنگی نفس و سایر بیماری های ریوی هستند بهتر است کوه نوردی نکنند.
۲. هرگز به تنهایی اقدام به بالا رفتن از کوه نکنید؛ زیرا امکان لغزش و سقوط وجود دارد.
۳. در کوه هایی که سابقه ریزش دارد، اقدام به کوه نوردی نکنید.

۴. هوای کوهستان همیشه سرد است، بنابراین، هنگام کوه نوردی لباس گرم و کوله پشتی ای که شامل کمک های اولیه و غذا است با خود بردارید.

۱. همان آیه ۱۵.

۵. برای پیشگیری از خطرهای احتمالی باید همیشه با یک راهنما و مربی به کوه بروید.
۶. غرور و تک‌روی خطر آفرین است.

دریا

بسیاری از اردوگاهها و سفرهای اردویی در ساحل دریا است بر مرییان است که به نحوی از نکته‌ها و درس‌های دریایی بگویند. قرآن می‌فرماید:

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ^۱

خداوند دریا را در اختیار شما قرار داد.

دریا منبعی گسترده است که بشر با اندیشه‌ی جستجوگر و خلاق خود هر روز نعمتی از آن را استخراج می‌کند و برای رفاه و آسایش خود آن را به کار می‌گیرد. دریا برکات و نعمت‌های فراوانی برای بشر دارد و منبع خدمات فراوان برای ما می‌باشد. مهم‌ترین این خدمات‌ها چنین است:

دریا منبع تشکیل ابرها و ریزش باران است.

دریا سفره گسترده‌ای است که بهترین و لذیذترین گوشت‌ها را پرورش می‌دهد و به ما انسانها ارزانی می‌دارد.^۲

دریا مرکز پرورش زیباترین زیور آلات است.^۳

دریا مرکز استخراج نفت و گاز است.

۱. جائیه (۴۵)، آیه ۱۲.

۲. نحل (۱۶)، آیه ۱۴ و مانند (۵) آیه ۹۶.

۳. نحل (۱۶)، آیه ۱۴.

دریا مرکز تولید انرژی است.

دریا مرکز تفریح و پر کردن اوقات فراغت است.

مؤمن و دریا

پاکی دریا به پاکی قلب مؤمن، وسعت دریا به وسعت دل

مؤمن، زیبایی دریا به زیبایی صورت مؤمن، خشم دریا به

خشم مؤمن، آرامش دریا به آرامش مؤمن و طراوت دریا به

طراوت مؤمن است.

مثل‌های دریا

آب دریا را اگر نتوان کشید، هم به قدر تشنگی باید

چشید.

قطره قطره جمع گردد، وانگهی دریا شود.

درس‌های دریا

دلت را مانند دریا بی‌انتها کن در نهایت بخشنده‌گی.

پاکی و زلال و صفا را از دریا بیاموزیم و دریا دل باشیم.

تحمل و تحرک را از دریا بیاموزیم.

دریا با لحنی خوش با موج‌هایش می‌گوید: هر دم با ما

ای دوست وسیع باش و سر به زیر و سخت.

دریا به من آموختی گاه آرام باشم، گاه توفنده، اما

همیشه آبی.

وسعت دریا انسان را به یاد دل مؤمن، آبی دریا انسان را

به یاد صفا و صداقت مؤمن. خروش امواج دریا انسان را به یاد

خروش مؤمن در برابر ظلم و گناه می‌اندازد.

معما و چیستان دریایی

سؤال: آن چیست که وقتی نیاز داریم می‌اندازیم، وقتی

نیاز نداریم جمع می‌کنیم؟

جواب: قلاب، لنگر.

سؤال: ده نوع حیوانات دریایی را نام ببرید؟

جواب: سگ آبی، کوسه، نهنگ، میگو، خرچنگ، مار

آبی، اسب آبی، دلفین، اختاپوس، لاک‌پشت.

سؤال: آن چیست که دریاچه دارد ولی دریا ندارد؟

جواب: «چه».

سؤال: آن چیست که هم در دریا هست و هم در غذا؟

جواب: نمک.

سؤال: آن چیست که هم در دریا هست و هم در

آسمان؟

جواب: ستاره.

سؤال: زیر دریا چیست؟

جواب: نقطه.

سؤال: آخر دریا چیست؟

جواب: الف.

سؤال: کدام شهر ایران است که دو ویژگی دریا را دارد؟

جواب: خور موج که از دو کلمه ترکیب شده است:

خور و موج.

سؤال: چه درس‌هایی را از دریا می‌گیرید؟

جواب: سعه صدر و ظرفیت، آرامش، سخاوت، تحرک،

جنب و جوش و نظافت.

سؤال: زینت‌های دریا را نام ببرید؟

جواب: مرجان، مروارید، گوش ماهی.

سؤال: فواید دریا چیست؟

جواب: شنا، تشکیل ابر برای باران، دارو، تصفیه هوا، تولید برق، آب نوشیدنی، رشد گیاهان، کشتی رانی، تولید ماهی.

سؤال: چند دریا را نام ببرید؟

جواب: دریای عمان، خلیج فارس.

سؤال: چه کسانی غرق می‌شوند، ولی خفه نمی‌شوند؟

جواب: غرق گناه، غرق نعمت، غرق گرفتاری، غرق مطالعه، غرق خوشی و... .

نکاتی در مورد شنا

یکی از برنامه‌های جذاب و متنوع در اردو، شنا کردن در استخر و دریا می‌باشد، ولی این امر نیاز به رعایت نکات ایمنی دارد که در اثر سهل انگاری و عدم رعایت این نکات مشکلاتی را به وجود می‌آورد و گاهی جان انسان به خطر می‌افتد. از این رو، برای استفاده هر چه بهتر از این امکانات، باید نکات ذیل رعایت شود:

در محیط‌های مطمئن شنا کنید و در محیط‌هایی که برایتان ناشناخته است شنا نکنید و یا دقت کافی را داشته باشید.

همیشه با دوستان خود شنا کنید.

- در محل‌هایی که ناجیان غریق حضور دارند شنا کنید و از شنا کردن به تنهایی و دور از چشم دیگران پرهیز کنید.

- از هل دادن یکدیگر به داخل استخر و هر نوع شوخی خطرناک چه در داخل و چه در خارج از آب خودداری کنید.

قبل از ورود به استخر، دوش بگیرید و بدن خود را با آب و صابون بشوید.

- در آب‌های آلوده شنا نکنید و پس از پایان شنا مجدداً دوش بگیرید و گوش و زیر بغل خود را کاملاً خشک کنید.

- با شکم سیر و بلافاصله پس از صرف غذا شنا نکنید.

از ایجاد سر و صداهای بی‌مورد و داد کشیدن در استخر خودداری کنید.

- برای مدت طولانی زیر تابش نور آفتاب قرار نگیرید.

در جنگل

یکی از فضاهایی که در اردوها استفاده می‌شود، جنگل است. در جنگل مربی می‌تواند از موضوعات متناسب این فضا برای بحث‌های فرهنگی، استفاده نماید. همچون: بهار و خزان جنگل، درختان مفید و غیر مفید، خواص و ویژگی‌های درختان، فواید درختان و... در اینجا از باب نمونه، به گوشه‌ای از برکات جنگل اشاره می‌شود:

از سرمایه‌های بسیار مهم طبیعی بر روی زمین، جنگل‌ها و مراتع به شمار می‌روند که اضافه بر تأمین چوب مصرفی در صنعت، ساختمان‌ها و سوخت، تأثیر اساسی در تصفیه و

- پالایش هوا و تنظیم گازهای موجود در آن دارند که در این جا به برخی از آثار مثبت جنگل ها اشاره می شود:
۱. جنگل ها در میزان بارندگی اثر قاطع دارند.
 ۲. هوای محیط را مرطوب و سالم نگه می دارند.
 ۳. اکسیژن برای تنفس انسان ها تولید می کنند.
 ۴. گازهای سمی هوا را جذب می کنند.
 ۵. گرد و غبار هوا را می گیرند.
 ۶. محیط اطراف خود را ضد عفونی می کنند.
 ۷. سیل ها و حرکت آنها را کنترل می کنند.
 ۸. آبها را در لایه های خاک و زمین نفوذ می دهند و ذخیره می کنند.
 ۹. از تخریب خاکها جلوگیری می کنند.
 ۱۰. بادهای را کنترل می کنند.
 ۱۱. خاک را با ریشه های خود، استوار نگه می دارند.
 ۱۲. از زهدار شدن زمین جلوگیری می کنند.
 ۱۳. مانع لغزش زمین می شوند.
 ۱۴. بهمن ها را کنترل می کنند و...^۱

برنامه های فرهنگی اردو

یکی از برنامه های سازنده اردو برنامه های فرهنگی است که به شکل های مختلف انجام می شود که در این جا به چند نمونه اشاره می کنیم:

۱. مجله دانشمند، سال ۲۷، شماره ۱۰، ص ۳۷ و ۳۸.

تشکیل جلسات مناظره:

پرسش و پاسخ میان مربیان و دانش‌آموزان در موضوعاتی همچون مسائل اعتقادی، اجتماعی، سیاسی و

جلسات هم‌اندیشی:

یکی از جلسات مفید آموزشی اردو، جلسه هم‌اندیشی است؛ در این برنامه گروه‌های دانش‌آموزی دور هم می‌نشینند و زیر نظر یکی از مربیان آگاه موضوعات مورد علاقه خویش را در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و دینی، به بحث و بررسی می‌گذارند؛ سپس حاصل هم‌اندیشی خویش را به صورت مقاله‌ای ارائه می‌دهند.

در این برنامه موضوعی به دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود که، باید درباره آن بیندیشند و هر کدام یک یا چند جمله بگویند، یا بر روی کاغذی بنویسند و به مربی خود تحویل دهند. البته انتخاب موضوع باید در سطح معلومات دانش‌آموزان باشد؛ به عنوان مثال: از درخت چه درسی می‌توان آموخت؟

پاسخ: درخت لحظه‌ای از رشد و حرکت باز نمی‌ایستد، درخت مفید است، حتی پس از مرگ و خشک شدن و قطع گشتن.

می‌توان از سوژه‌های دیگری همچون: کوه و ... استفاده

نمود.

موضوعات هم‌اندیشی اردوها

۱. نماز، فلسفه نماز، آداب نماز، آثار نماز، اقسام نماز
گزاران در قرآن، احکام نماز.
۲. قرآن، آداب تلاوت، تدبر در قرآن، نقش قرآن در
زندگی.
۳. شیطان، دام‌ها، گام‌ها، راه‌های مقابله با وسوسه‌های
شیطان و... .
۴. دعا، فلسفه دعا، نقش دعا و علل عدم استجابت دعاها.
۵. اخلاق، نیاز به اخلاق، نقش اخلاق در زندگی، اخلاق
محمدی صلی الله علیه و آله، چگونه می‌توان آراسته به اخلاق
نیکو بود.
۶. ایمان، فلسفه ایمان، اقسام ایمان، چگونه ایمان خود را
تقویت کنیم. صفات مؤمنان، آثار ایمان.
۷. نگاه، اقسام نگاه، چرا برخی نگاه‌ها حرام است؟ آثار
نگاه‌های حرام، چگونه نگاه خود را کنترل کنیم.
۸. امام زمان علیه السلام، نقش عقیده به امام زمان علیه
السلام در زندگی، چگونه می‌توان با حضرت ارتباط برقرار
نمود.
۹. محرم و نامحرم و فلسفه لزوم رعایت محرم و نامحرم.
۱۰. امنیت، نعمت امنیت، دختران و امنیت، دختران و
مزاحمت‌ها و راههای برخورد.
۱۱. مدگرایی، زمینه‌های مدگرایی، شرایط استفاده از
مدها.

۱۲. روابط دختر و پسر، ضابطه‌های قرآنی و پی آمدهای روابط افسار گسیخته.
۱۳. موسیقی، معیارهای موسیقی حرام، فلسفه تحریم موسیقی، آثار موسیقی حرام.
۱۴. دوست و دوستی، معیارهای دوست خوب، نقش دوست خوب و بد در زندگی.
۱۵. انقلاب اسلامی، امیدها و تهدیدها، چگونه از انقلاب پاسداری کنیم.
۱۶. رهبری، نیاز به رهبر، نقش رهبری، وظایف رهبر و مردم.
۱۷. اوقات فراغت، چگونه می‌توان از فرصت‌ها استفاده نمود.
۱۸. کتاب و کتاب خوانی، آداب و آفات مطالعه و....
۱۹. تهاجم فرهنگی، انگیزه‌ها، ابزارها و راه‌های مقابله با آن.

اردو و کارگاه‌ها:

یکی از برنامه‌های موفق اردوها آموزش‌های گوناگون است که تحت عنوان کارگاه در برخی از اردوگاه‌ها وجود دارد. مانند کارگاه‌های زیر:

کارگاه نقاشی: در این کارگاه دانش‌آموزان این فرصت را می‌یابند که دست به قلم مو و رنگ و طراحی و نقاشی ببرند و خلاقیت‌های خود را بشناسند.

کارگاه الکترونیک: آشنایی با قطعاتی مانند آی سی، خازن و لحیم کاری، نصب و تکمیل کیس‌های آموزشی در این کارگاه تجربه می‌شود.

کارگاه فرهنگی: در این کارگاه دانش‌آموزان به کارهای فرهنگی همچون: کتاب خوانی، داستان نویسی، خلاصه نویسی و نشریه دیواری می‌پردازند.

کارگاه هنری: در این کارگاه بچه‌ها به کارهای هنری همچون: اجرای سرود، نمایش و کارهای دستی می‌پردازند.

کارگاه آشپزی و نکات خانه داری: در این کارگاه دانش‌آموزان دختر مجموعه‌ای از نیازهای خانه داری را می‌آموزند.

کارگاه‌های دیگری چون معرق کاری، گل سازی، ماکت سازی، خیاطی و سفالگری، می‌تواند به تناسب امکانات اردوگاه‌ها باشد.

اجرای مسابقه:

در اردو می‌توان مسابقاتی برگزار نمود که به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود:

الف) مسابقه حفظ سوره‌ای از قرآن.

ب) مسابقه کتاب خوانی:

کتابهایی که با زمان و مسیر اردو تناسب بیشتری دارد.

ج) خاطره نویسی.

د) مقاله نویسی و بی‌نقطه نویسی.

ه) حفظ حدیث:

یکی از برنامه‌های مسابقه‌ای اردو حفظ حدیث است در اینجا چند نمونه از احادیث ذکر می‌شود.

قال رسول الله صلى الله عليه وآله:

– أَلْقِ أَخَاكَ بوجهٍ مُنْبَسِطٍ؛^۱

با رویی گشاده با برادر دینی‌ات ملاقات کن.

– سَافِرُوا تَصِحُّوا؛^۲

مسافرت کنید تا سالم باشید.

– أَمِطِ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ فَهُوَ لَكَ صَدَقَةٌ؛^۳

آنچه را که باعث آزار می‌شود از سر راه مسلمانان دور کن، این کار برای تو صدقه است.

– لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يُطِعِ الصَّلَاةَ وَ طَاعَةَ الصَّلَاةِ أَنْ

تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَ الْمُنْكَرِ؛^۴

نیست نماز واقعی برای کسی که از درس‌های آموزنده و سازنده نماز اطاعت نکند و طاعت نماز این است که، نمازش نهی از فحشا و منکر کند.

۱. کافی، ج ۲، ص ۱۰۳.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۴۵.

۳. مسند احمد، ج ۴، ص ۴۲۳.

۴. بحارالانوار، ج ۸۲، ص ۱۹۸.

- صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ أَرْبَعِينَ سَنَةً؛^۱

خواندن یک نماز به جماعت برتر است از چهل سال نماز به تنهایی در خانه.

قال علی علیه السلام:

- فَأَحِبِّ لِعَيْرِكَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ وَأَكْرَهُ لَهُ مَا تَكْرَهُ لَهَا؛^۲

برای دیگران همان را دوست بدار که برای خودت دوست می‌داری و برای او همان را بد بدان که برای خود بد می‌دانی.

- اِنْتَهَزُوا فُرْصَ الْخَيْرِ فَإِنَّهَا تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ؛^۳
فرصت‌ها را غنیمت شمارید، زیرا فرصت‌ها مانند ابر می‌گذرند.

- كُونَا لِلظَّالِمِ خَصْمًا وَلِلْمَظْلُومِ عَوْنًا؛^۴
دشمن ستمکار و یاور ستم‌دیده‌گان باشید.
- اتَّقُوا مَعَاصِيَ اللَّهِ فِي الْخُلُوتِ فَإِنَّ الشَّاهِدَ هُوَ الْحَاكِمُ؛^۵

۱. مستدرک، ج ۶، ص ۴۴۶.

۲. نهج البلاغه، نامه ۳۱.

۳. فهرست غرر الحکم، ص ۳۰۴.

۴. نهج البلاغه، نامه ۳۷.

۵. نهج البلاغه، حکمت ۳۲۴.

از معصیت خداوند در خلوت و تنهایی
بپرهیزید، زیرا همان کسی که گناه را می‌بیند
خودش درباره آن داوری و حکم خواهد کرد.

– التَّدْبِيرُ قَبْلَ الْعَمَلِ يُؤْمِنُكَ مِنَ النَّدَمِ؛^۱

قبل از اقدام به هر کار، درباره آن دقت و
مطالعه کن تا از پشیمانی در امان باشی.

– شَاوِرْ قَبْلَ أَنْ تَعَزِمَ وَفَكِّرْ قَبْلَ أَنْ تَقْدِمَ؛^۲

پیش از تصمیم‌گیری مشورت کن و پیش از
اقدام بیندیش.

قال الصادق عليه السلام:

– كَمْ مِنْ لَذَّةٍ سَاعَةٍ قَدْ أُورِثَتْ حُزْنًا طَوِيلًا؛^۳

چه بسا لذت یک لحظه که اندوهی دراز در پی
دارد.

– إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ كَثْرَةَ النَّوْمِ وَكَثْرَةَ الْفَرَاغِ؛^۴

خداوند پرخواهی و بیکاری را دشمن می‌دارد.

اجرای مسابقه قرآن

اجرای برنامه مسابقه قرآن به چند صورت قابل اجراست:

۱. میزان الحکمه، ج ۲، ص ۳۸۵.

۲. میزان الحکمه، ج ۲، ص ۱۵۲۴.

۳. امالی شیخ مفید، مجلس پنجم، حدیث ۹.

۴. بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۱۸.

۱. مشاعره قرآنی با نام سوره‌ها:

بدین گونه که مثلاً حرف آخر اسم سوره ای، اولین حرف از اسم سوره دیگری باشد. نفر اول می‌گوید: «نصر»
نفر دوم می‌گوید «رحمان» و به همین ترتیب تا آخر.

۲. مشاعره قرآنی با آیات قرآن:

مسابقه آیه به آیه که نفر اول آیه ای را می‌خواند و نفر بعد آیه‌ای را انتخاب می‌کند که حرف اولش حرف آخر آیه قبل باشد، مثلاً نفر اول می‌گوید: انا انزلناه فی ليله القدر نفر دوم می‌گوید: ربنا اغفر لنا و... .

۳. به من بگو ضد مرا:

قریب = بعید

لیل = نهار

یسر = عسر

مفسد = مصلح

خیر = شر

غیب = شهادت

بشیر = نذیر

نور = ظلمت

ظاهر = باطن

محکّمات = مشتبّهات

اعمی = بصیر

شاکر = کفور

سبیل اللّٰه = سبیل الطّٰاغوت

هدایت = ضلالت

حق = باطل

قیام = قعود

غنی = فقر

سِرّ = جهر

۴. مسابقه معنای آیه:

یک آیه قرآن مطرح می‌شود و مخاطبان باید ترجمه آن را بگویند.

۵. مسابقه آیه قبل چیه:

یک آیه قرآن مطرح می‌شود و مخاطبان باید آیه قبل یا بعد آن را بگویند.

۶. مسابقه پیام آیه:

برای پیام آیه: یک آیه قرآن مطرح می‌شود، ولی واژه و کلمه ای از آن آیه - که پیام آیه است - حذف می‌شود و باید مخاطبان آنرا از حفظ پیدا کنند. مسابقه فوق را می‌توان به سبک زیر نیز اجرا نمود.

آیه‌ای که پیام خاصی برای مخاطبان دارد به صورت تابلویی به مخاطبان خود نشان می‌دهیم، سپس از آنان می‌خواهیم تا پیام آن را بگویند.

۷. طرح سؤالات متنوع قرآن:

سؤال: تنها علمی که فرانگرفتن آن در قرآن توبیخ دارد چیست؟ جواب: تدبّر در قرآن أَفَلَا يَتَذَبَّرُونَ الْقُرْآنُ^۱

۱. محمد (۴۷)، آیه ۲۴.

سؤال: آیا می‌دانید ذکر خدا چیست؟

جواب: صلوات، قرآن می‌فرماید: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ^۱...

سؤال: بهترین وقت تلاوت قرآن چه زمانی است؟

جواب: نیمه شب.^۲

سؤال: از صبحانه و شام در کدامین آیه قرآن یاد شده است؟

جواب: سوره مریم آیه ۶۲ و کهف آیه ۶۲.

سؤال: سفر تابستانی در کدام سوره و آیه قرآن یاد شده است؟

جواب: سوره قریش آیه ۲.

سؤال‌های قرآنی سفر

سؤال: فلسفه سفر در قرآن چیست؟

جواب: عبرت از سرنوشت مکذّبین و مجرمین و کسب معرفت با تفکر در اسرار خلقت و نشانه‌های آن.^۳

سؤال: نام سفری که با انگیزه اعتقادی و معنوی انجام شود چیست؟

جواب: هجرت، همچون هجرت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم از مکه به مدینه.

۱. احزاب (۳۳)، آیه ۵۶.

۲. مزمل (۷۳)، آیه ۵.

۳. عنکبوت / ۲۰؛ نمل / ۶۹؛ روم / ۴۲؛ آل عمران / ۱۳۷؛ فاطر / ۴۴؛ حج / ۴۶.

سؤال: نام سفر فضایی پیامبر صلی الله علیه وآله در قرآن

چیست؟

جواب: معراج.

سؤال: نام سفر معنوی روزانه مسلمانان چیست؟

جواب: نماز.

سؤال: نام اردوی سالانه مسلمانان چیست؟

جواب: حج.

سؤال: نام اردوی هفتگی مسلمانان چیست؟

جواب: نماز جمعه.

سؤال: نام آخرین سفر انسان چیست؟

جواب: سفر مرگ.

سؤال: چهار پیامبر در قرآن که سفر دریایی داشتند

چیست؟

جواب: حضرت نوح، موسی، خضر، یونس علیهم السلام.

سؤال: سریع ترین سفر در قرآن کدام است؟

جواب: تخت بلقیس که با یک چشم برهم زدن، آصف

بن برخیا آن را به دربار حضرت سلیمان آورد.

سؤال: آیا قرآن به جز واژه هجرت و سفر واژه دیگری

برای سفر دارد؟

جواب: ضرب، نفر.

سؤال های عددی قرآن

سؤال: کدام ۲۰ است که برتر از ۲۰۰ است؟

جواب: ۲۰ رزمنده مؤمن برتر از ۲۰۰ رزمنده کافر است.^۱

سؤال: کدام ۱۰۰ بر ۱۰۰۰ برتری دارد؟
جواب: ۱۰۰ رزمنده مؤمن بر ۱۰۰۰ رزمنده کافر برتری دارد.^۲

سؤال: کدام «۱» برابر ۱۰ است؟
جواب: انجام یک کار نیک ده برابر پاداش دارد.^۳

پرسش‌های قرآن برای دختران

سؤال: در کدام سوره قرآن حجاب و پوشش مطرح شده است؟

جواب: نور و احزاب.

سؤال: فلسفه قرآنی حجاب چیست؟

جواب: مصونیت از مزاحمت‌ها.^۴

سؤال: واژه قرآنی پوشش و حجاب چیست؟

جواب: خمار و جلباب.^۵

سؤال: پوشش کامل بر چه زنانی لازم نیست؟

جواب: زنان سالخورده.^۶

۱. انعام (۶۱)، آیه ۶۵.

۲. همان.

۳. همان، آیه ۱۶۰.

۴. احزاب (۳۳)، آیه ۵۹.

۵. همان، آیه ۵۹ و نور (۲۴)، آیه ۳۱.

۶. نور (۲۴)، آیه ۶۰.

سؤال: کدام سوره برای دختران مناسب‌تر است؟

جواب: سوره نور.

سؤال: در برابر چه کسانی حجاب و پوشش کامل لازم

نیست؟ جواب: محرم‌ها، کودکان، دیوانگان و سالخوردگان.^۱

سؤال: کدام سوره به نام یک دختر است؟

جواب: مریم.

سؤال: از کدام دختر در قرآن به عنوان مظهر عفاف یاد

شده است؟

جواب: حضرت مریم.

سؤال: از کدام زن در قرآن به عنوان رهبر یک سرزمین

یاد شده است؟

جواب: بلقیس.

سؤال: بر کدام زن در قرآن وحی نازل شده است؟

جواب: مادر حضرت موسی علیه السلام.

سؤال: دو زنی که الگوی همه مؤمنان در قرآن معرفی

شده‌اند چه نام دارند؟

جواب: مریم و آسیه.^۲

سؤال: همسر کدام پیامبر خیانت کار بود؟

جواب: همسر حضرت نوح و لوط.

سؤال: کدام دختر در قرآن دارای مقام عصمت بود؟

۱. همان، آیه ۳۱.

۲. تحریم (۶۶)، آیه ۱۱ و ۱۲.

جواب: حضرت مریم و حضرت زهرا علیها السلام.^۱

سؤال: کدام دختر در قرآن مظهر حیا بود؟

جواب: صفورا دختر شعیب.

سؤال: در کدامین سوره‌های قرآن از دختران و زنان

بیشتر یاد شده است؟

جواب: نساء، تحریم، مجادله، نور، احزاب، کوثر،

ممتحنه.

سؤال: ویژگی‌های دختران شایسته در قرآن چیست؟

جواب: عفاف، حیا، وقار، نجابت، حجاب.

اجرای مسابقه پنج مرحله‌ای

برای اجرای مسابقه ابتدا افراد را با معیارهای مختلف

گزینش می‌کنیم. سپس سؤال‌ها را در چند مرحله اجرا می‌نماییم.

مرحله اول - سؤالات قرآنی که در این کتاب آمده

مطرح می‌نماییم و برای پاسخ صحیح هر سؤال یک امتیاز در نظر می‌گیریم.

مرحله دوم - سؤالات احکام.

مرحله سوم - سؤالات هوش و معما که در کتاب آمده

است مطرح می‌نماییم.

مرحله چهارم - طرح ضرب المثل به این شکل:

۱. ضرب المثلی بگویند که پا و گلیم داشته باشد - پاتو از گلیم خود درازتر مکن.
۲. ضرب المثلی بگویند که سیاه و سفید داشته باشد - مارگزیده از ریسمان سیاه و سفید می ترسد.
۳. ضرب المثلی بگویند که پا و کفش داشته باشد - پاتو توی کفش بزرگترها مکن.
۴. ضرب المثلی بگویند که گل و بهار داشته باشد - با یک گل بهار نمی شود.
۵. ضرب المثلی بگویند که سنگ و نشانه داشته باشد - سنگ بزرگ نشانه نزدن است.
۶. ضرب المثلی بگویند که سوراخ و جارو داشته باشد - موش تو سوراخ نمی رفت جارو به دمش بست.
۷. ضرب المثلی بگویند که دست و هندوانه داشته باشد - با یک دست دو هندوانه نمی توان برداشت.
۸. ضرب المثلی بگویند که عسل و نیش داشته باشد - اگر عسل نمی دهی نیش هم زن.
۹. ضرب المثلی بگویند که بار و منزل داشته باشد - بار کج به منزل نمی رسد.
۱۰. ضرب المثلی بگویند که کوه و آدم داشته باشد - کوه به کوه نمی رسد آدم به آدم می رسد.

مرحله پنجم - طرح سؤالات مختلف که باید مخاطبان برعکس پاسخ دهند تا میزان دقت و تمرکزشان معلوم شود. همچون سؤالات زیر:

آیا شب همان روز است؟ بلی

آیا هوا همیشه سرد است؟ بلی

ایا درد درمان دارد؟ خیر

آیا هر روز آفتابی است؟ بلی

آیا کتاب خواندنی است؟ خیر

سؤالات هوش

سؤال: بند پوتین چند تا سوراخ دارد؟

جواب: بند پوتین سوراخ ندارد.

سؤال: چهارمین روز هفته چهارشنبه است یا چارشنبه؟

جواب: سه شنبه.

سؤال: جای را با کدام دست هم می زنند؟

جواب: با دست هم نمی زنند، بلکه با قاشق هم می زنند.

سؤال: یک متر در یک متر شیشه، دو هزار تومان است،

نیم متر در نیم متر چقدر می شود؟

جواب: پانصد تومان.

سؤال: آن چیست که گذاشتن و برداشتن آن حرام

است؟

جواب: کلاه.

سؤال: آن چیست که سر بالایی سرعتش بیشتر است؟

جواب: آتش.

سؤال: کدام کلیدی است که احتیاج به قفل ندارد.

جواب: کلید برق.

سؤال: آن چیست که بی صدا زنگ می‌زند؟

جواب: آهن.

معما برای دختران

* آن چیست که در دهان است که هم نام پرنده است و

هم نام دختر؟

جواب: مینا.

هم از پدر من است و هم از مادر من، ولی نه خواهر من

است، نه برادر من؟

جواب: خودم.

* من نصف برادرانم خواهر دارم، ولی خواهرم می‌گوید:

تعداد برادر و خواهرانم مساوی است؟ آیا چنین چیزی

می‌شود؟

جواب: چهار خواهر و سه برادر.

* رنگ دندان نوزاد سیاه پوست چه رنگی است؟

جواب: دندان ندارد.

* دو برادر یکی دختر دارد و دیگری پسر، نسبت این

پسر با پسر عموی دختر عمویش چیست؟

جواب: خودش.

* پنج برادرند که هریک یک خواهر دارند، این خانواده

چند نفرند؟

جواب: هشت نفر.

* مادری دو دختر خود را برای ثبت نام به مدرسه‌ای برد،
مدیر پرسید: آیا اینها که خیلی شبیه هم هستند دو قلو هستند؟
جواب داد: خیر.

* به نظر شما این دو دختر چه رابطه‌ای با هم داشتند؟
جواب: اینها سه قلو بودند.

* چه غذایی را هر قدر نمک بریزید شور نمی‌شود؟
جواب: تخم مرغ با پوست.

پرسش‌های احکام

سؤال: در نمازهای یومیه چند سوره قرآن خوانده
می‌شود؟

جواب: بیست سوره.

سؤال: نمازهای یومیه چند تشهد دارد؟

جواب: ۹ تشهد.

سؤال: نمازهای یومیه مسافر چند رکعت است؟

جواب: یازده رکعت.

سؤال: مسافر از کجای سفر می‌تواند نمازش را شکسته

بخواند؟

جواب: حد ترخص.

سؤال: در نمازهای یومیه چند آیه از قرآن قرائت

می‌شود؟

جواب: ۱۲۰ آیه.

سؤال: کدام سفر حرام است؟

جواب: سفری که موجب آزار پدر و مادر باشد؛ یا سفری که برای گناه باشد.

سؤال: در کدام سفر نماز و روزه واجب نیست؟

جواب: سفر آخرت.

سؤال: با چه کسی سفر کنیم نمازمان تمام است؟

جواب: با کسی که سفرش معصیت است و سفر ما کمک به معصیت او باشد.

سؤال: چگونه می‌توان ثواب نماز شکسته را جبران نمود؟

جواب: گفتن سی بار تسمیحات اربعه در پایان نماز.

سؤال: در بازگشت از سفر از کجا می‌توان نماز را کامل

خواند؟

جواب: رسیدن به شهر و روستا.

سؤال: کدام نماز چهار رکعتی در سفر شکسته نمی‌شود؟

جواب: نماز قضا.

سؤال: مقدار مسافت سفر چقدر باید باشد تا مسافر

نمازش را شکسته بخواند؟

جواب: ۴۵ کیلومتر.

سؤال: قضای نماز مسافر چگونه است؟

جواب: اگر در طول سفر قضا شده دو رکعتی است.

اجرای جنگ

یکی از لحظات شیرین و به یاد ماندنی اردو، جنگ است

که معمولاً عصرها و شبها برگزار می‌شود. در برنامه جنگ چه

جنگ میزبان(اردوگاه) و چه میهمان، مجموعه ای از

برنامه‌های شاد همچون، نمایش، سرود، مسابقه، مصاحبه، شیرین کاری، طنز، لطیفه گویی، خاطره گویی، تقلید صدا، نمایش تئاتر و فیلم اجرا می‌شود.

ما نیز در این بخش به قسمتی از برنامه‌های جنگ پرداخته‌ایم و مربیان باید به تناسب مخاطبان خود از این برنامه‌گزینش کنند تا جنگ خوبی داشته باشند. برای بهتر برگزار شدن جنگ به نکات زیر توجه شود:

۱. فرصت برگزاری جنگ در صورت امکان به همه گروه‌ها داده شود.

۲. مدت برگزاری جنگ طولانی و خسته کننده نباشد.

۳. برنامه جنگ نباید بدآموزی داشته باشد. در برنامه

جنگ می‌توان از مجموعه برنامه‌های شادی‌بخش همچون نمایش، طنز، مسابقه، خاطره گویی، اجرای سرود و... استفاده نمود.

جمله بدون نقطه

مصلح عصر و ولی الله دادگری، داروی آلام مردم را همراه می‌آورد. در دوره سروری او معاصی محو می‌گردد و عالم مملو سرور و مهر می‌گردد.

هرکس آمادگی ورود امام عصر و مصلح عالم و وصی امام عسکری و مهدی موعود را دارد، او دارای علم و حلم و عمل صالح گردد. و در صدد اصلاح امور همه مردم، آوای عدل و داد و دادرسی مردم محروم را سر دهد.

بخش اول: دبیرستانی

۱. قرآنی

نام یک سوره از قرآن را مطرح می‌کنیم و از شرکت کنندگان در مسابقه می‌خواهیم تا همانند مشاعره، بر اساس آخرین حرف از نام سوره مطرح شده، نام سوره دیگری را بگویند. در صورتی که معلومات دانش‌آموزان یا مجری‌ها در این زمینه کم باشد، می‌توانند دو گروه شوند و یا اینکه قرآن در اختیار داشته باشند.

مثال: یوسف - فاطر - رحمن - نوح - حجرات - تحریم
 - ملک - کهف - فلق - قلم - مسد - دهر - روم - مؤمنون
 - نمل - لقمان - نازعات - تکاثر - رعد - دخان - ناس -
 - سبأ - انعام - معارج - جن - نساء - ابراهیم - مریم -
 - مرسلات - تین - نبأ - احزاب - بروج - جمعه - همزه -
 هود....

۲. درگوشی

(در کلاس خواهران در صورت وجود مربی خواهر)
 پیامی را در گوش نفر اول می‌خوانیم و به او می‌گوییم: خیلی سریع در گوش نفر بعد بگو و همین طور ادامه می‌یابد تا به نفر آخر برسد. وقتی که به نفر آخر رسید، آخرین نفر را جلو جمعیت می‌آوریم و به او می‌گوییم: چه کلام و پیامی به شما مخابره شد؟ او آنچه را که شنیده است می‌گوید. سپس به نفر اول می‌گوییم: من چه حدیثی به تو گفتم؟ وقتی نفر اول شکل درست آن را بیان کرد و بچه‌ها تفاوتی میان دو نوع

گفتار مشاهده کردند، می خندند و شادی ایجاد می شود. ما نیز از فرصت استفاده کرده و نحوه به وجود آمدن «شایعه» یا «یک کلاغ چهل کلاغ» را توضیح می دهیم.

۳. تکراری

یکی از شاگردان را انتخاب کرده، حدیثی تربیتی برایش می خوانیم و به او می گوییم: این جمله را خیلی سریع ۵ بار تکرار کن. بدین وسیله هم مطلبی دینی را به مخاطبین القا می کنیم و هم شادابی ایجاد می کنیم. مثلاً امام علی علیه السلام می فرماید:

۱. هرکس به دین دوستش است، بین با چه کسی دوستی؟

۲. برای دیگران بخواه آنچه برای خود می خواهی.
یا مثلاً جملات زیر را تکرار کنند: «در هر دم زدنِ مزد و اجری است» یا «از خود تعریف کردن خود میراندن است». کسانی که موفق می شوند امتیاز می گیرند.

۴. تنفسی

یک متن را تکرار کرده و به چند نفر می دهیم تا با هم، به طور مداوم و بدون وقفه و تجدید تنفس، آن را بخوانند. افراد در صورت قطع صوت از مسابقه خارج می شوند و کسی که از همه بیشتر ادامه داد، امتیاز می گیرد.

۵. شعری

مربی یک مصرع از ابیات معروف را می خواند و از دانش آموزان می خواهد که مصرع دوم را بخوانند. مانند:

در جوانی پاک بودن شیوه پیغمبری است

۶. پندآموزی

به کسی که در مسابقه شرکت کرده است می‌گوییم: در حالی که با دندان خود چوب یا خودکاری را نگه داشته‌ای، برای هر کدام از دوستان خودت یک جمله پندآموز بگو.

۷. پامرخی

به بچه‌های پسر می‌گوییم: این مسیر را نیم خیز بروید. هر کس زودتر برگشت برنده است.

۸. پولکی

به بچه‌ها می‌گوییم: هر کس توانست این اسکناس (۲۰ تومانی یا ۵۰ تومانی) را بالای سر خود بدون دست نگه دارد و راه برود امتیاز دارد یا پول مال خودش است.

۹. توپی

افراد کلاس را یکی یکی جلو دانش‌آموزان آورده و به او می‌گوییم: توپ را روی یک انگشت یا سر خود نگهداشته و راه برود.

بخش دوم: راهنمایی

۱. توضیحی

چند نفر از فراگیران را انتخاب کرده و حدیث مورد نظرمان را به گونه‌ای که فراگیران دیگر متوجه نشوند، به آنها

می‌گوییم. سپس از هر کدام از آنها می‌خواهیم تا با زبان و فهم خود آن مطلب را برای دیگران توضیح دهند و البته در حالی که سریعاً منظور روایت را نمی‌گویند، سعی کنند از مطلب اصلی نیز فاصله نگیرند.

از این نوع میان پرده و سرگرمی می‌توان برای یادآوری نکات اخلاقی و... استفاده کرد.

۲. کارتی

کلمات دو حدیث تربیتی را به صورت جدا جدا روی چندین کارت نوشته، به دو نفر از کودکان یا نوجوانان می‌گوییم: هر کدام از شما که بخشی از کلمات درهم ریخته را زودتر به یک جمله تبدیل کند و برای بقیه بخواند، برنده است. (طی این مدت، بچه بگویند: بچین، بچین، زودتر بچین)

۳. لیوانی

در کلاس پسرها، مربی مرد یکی از آنها را کف کلاس می‌خواباند، یک لیوان آب روی پیشانی‌اش می‌گذارد و آن گاه می‌گوید: در حالی که لیوان آب روی پیشانی‌ت قرار دارد، مطلب یا حدیث روی دیوار یا تخته را بخوان. در نهایت آب روی لباس او ریخته می‌شود و شادی دانش‌آموزان را به ارمغان می‌آورد. (این شیوه برای پسرها و با مربی مرد مناسب است).

۴. انتقالی

به دانش‌آموزان می‌گوییم به صف شوند و حدیث یا سخنی پندآموز را شنیده و حفظ نمایند. سپس از هریک از

آنان می‌خواهیم تا حدیث یا آن نصیحت را که شنیده‌اند بیان کنند. برای آنهایی که درست جواب دادند حدیث دیگری را می‌خوانیم و همین‌طور ادامه می‌دهیم تا فقط چند نفر بمانند و یا تا چند مرحله از پیش تعیین شده ادامه می‌دهیم و افراد برتر را به عنوان برنده معرفی می‌کنیم.

۵. هوشی

در آغاز یک یا دو سؤال از فروع دین مانند خمس و زکات را توضیح داده و سپس سؤال می‌کنیم: رو «ز» چیست؟ شرکت کنندگان در مسابقه فکر می‌کنند منظور ما این است که «روزه» چیست؟ (بعد می‌گوییم ما پرسیدیم روی «ز» چیست و بدین وسیله نشاط ایجاد می‌کنیم).

یا به دانش‌آموزان می‌گوییم: شخصی وضویش با تل است، اما هیچ یک از مبطلات (بول، غائط، غصبی بودن آب و پاک نبودن جای وضو و...) را انجام نداده، پس چرا وضویش با تل است؟ (جواب: دانش‌آموز دختر است و با تل روی سر وضو گرفته است).

۶. ترتیبی

یک حدیث را به صورت نامرتب روی تخته می‌نویسیم و با کمک دانش‌آموزان آن را مرتب می‌کنیم تا حدیث کامل شود.

۷. طناب کشی

طنابی را به دانش آموزان داده و به آنها می‌گوییم: دو دسته شوید و طناب را بکشید، هر کدام توانستید طناب را به طرف خود بکشید، برنده هستید.

بخش سوم: ابتدایی

۱. سوره خوانی

یک سوره از قرآن کریم را با لب و بدون صدا می‌خوانیم و از دانش آموزان می‌خواهیم که بعد از پایان کار، بگویند ما چه سوره‌ای را خواندیم و آن گاه بلند بخوانند.

۲. دندانی

به کسی که در مسابقه شرکت کرده است می‌گوییم: در حالی که با دندان خود خوب یا خودکاری را نگه داشته‌ای، خلاصه و یا نتیجه درس گذشته را برای دوستان خود بیان کن.

۳. حرکتی

افراد را به گروه‌های دو نفره تقسیم کرده و به یک نفر از هر گروه می‌گوییم: بدون حرف زدن و با حرکات بدن (پانتومیم) یک شغل را به دوست معرفی کن. در صورتی که دوست او بتواند شغل مورد نظر را بگوید، آن گروه امتیاز می‌گیرد.

مسابقه ضرب المثل

ضرب المثلّی بگوئید که جیب داشته باشد؟ پُر عالی،

جیب خالی

ضرب المثلّی بگوئید که بام داشته باشد؟ هر که بامش

بیش برفش بیشتر

ضرب المثلّی بگوئید که عسل داشته باشد؟ عسل نمی‌دی

نیش هم نزن

ضرب المثلّی بگوئید که آدم داشته باشد؟ آدم

خوش معامله شریک مال مردمه

ضرب المثلّی بگوئید که ماهی داشته باشد؟ از آب

گل آلود ماهی می‌گیره - ماهی رو هر وقت از آب بگیری

تازه است

ضرب المثلّی بگوئید که عوض داشته باشد؟ چیزی که

عوض داره گله نداره

ضرب المثلّی بگوئید که موش داشته باشد؟ دیوار موش

داره، موشم گوش داره - موش تو سوراخ نمی‌رفت جارو به

دمش بست

ضرب المثلّی بگوئید که دیگ داشته باشد؟ دیگ به

دیگ می‌گه روت سیاه

ضرب المثلّی بگوئید که گل داشته باشد؟ با یه گل بهار

نمی‌شه

ضرب المثلّی بگوئید که دست داشته باشد؟ یک دست

صدا نداره - دست روی دست زیاده

ضرب المثلّی بگوئید که آتش داشته باشد؟ هرچی پول
بدی آتش می خوری
ضرب المثلّی بگوئید که مار داشته باشد؟ مار گزیده از
ریسمان سیاه و سفید می ترسه
ضرب المثلّی بگوئید که گلیم داشته باشد؟ آدم پایش را
از گلیمش درازتر نمی کند
ضرب المثلّی بگوئید که خرس داشته باشد؟ مویی از
خرس کندن غنیمته
ضرب المثلّی بگوئید که کفش داشته باشد؟ لنگه کفش
در بیابان غنیمته
ضرب المثلّی بگوئید که عصا داشته باشد؟ کوری
عصاکش کور دگر شود

ضرب المثل های قرآنی

نابرده رنج گنج میسر نمی شود
مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد
لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى^۱
شکر نعمت، نعمت افزون کند
کفر، نعمت از کفّت بیرون کند
لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي
لَشَدِيدٌ^۲

۱. نجم / ۳۹.

۲. ابراهیم / ۷.

هرچه کنی به خود کنی

گر همه نیک و بد کنی

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِنَفْسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا^۱

کبوتر با کبوتر باز با باز

کند همجنس با همجنس پرواز

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ

لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ^۲

از مکافات عمل غافل مشو

گندم از گندم بروید جو ز جو

فرهنگ لغات و اصطلاحات مدرسه

آینده سوزان: کسانی که فقط به خاطر رفع تکلیف به

مدرسه می آیند.

سفارشی: کسی که با پارتی بازی قبول می شود و گاهی

به او اکسپرس هم می گویند.

جزء دکور: دانش آموزی که در هیچ یک از فعالیت های

کلاس شرکت نمی کند.

قاشق چایخوری: کسی که خود شیرینی می کند.

سابقه خدمتش زیاد شده: زیاد مردود شده است.

جیم فنگ: فرار از مدرسه و فعالیت های گروهی.

نمره توی افساید: نمره ده به پایین.

۱. اسراء / ۷.

۲. نور / ۲۶.

مامانم اینها: بچه‌های لوس و بی‌خاصیت.

آنتن کلاس: دانش‌آموزی که خبررسان است.

مجسمه ابوالهول: وقتی دانش‌آموزی برای درس پرسیدن

به پای تخته احضار می‌شود و جواب سؤالاها را نمی‌دهد و

صاف می‌ایستد و معلم را نگاه می‌کند، این اصطلاح توسط

معلمها به کار می‌رود.

ورزش چشم: نگاه کردن روی ورقه دیگران به هنگام

امتحان.

شعار خیلی از دانش‌آموزان: ما برای اخذ مدرک آمدیم

نی برای درک مطلب آمدیم.

فرق‌ها

- فرق گوش دادن مرد و زن چیست؟ مرد از یک گوش

می‌گیرد و از گوش دیگر در می‌کند ولی زن از دو گوش

می‌گیرد و از دهنش در می‌کند

- فرق تلویزیون و روزنامه: با تلویزیون نمی‌شه مگس

کشت ولی با روزنامه می‌شه

- فرق برق و آب: برق آدمو خشک می‌کند ولی آب

خیس می‌کند

- فرق چای و آش: چای را اول دم می‌کنند بعد

می‌خورند، اما آش را اول می‌خورند بعد دم می‌کنند.

- فرق زن و تلویزیون: زن را اول می‌بینی بعد می‌گیری

ولی تلویزیون را اول می‌گیری بعد می‌بینی.

- فرق دوچرخه و ماشین: ماشین را اول سوار می‌شوند
بعد حرکت می‌کنند اما دوچرخه را اول راه می‌برند بعد سوار
می‌شوند.

- فرق صابون و آدم غشی: صابون را اول می‌زنند بعد
کف می‌کند ولی آدم غشی اول کف می‌کند بعد می‌زنندش.
- فرق سیگار و کش: اولی با کشیدن کوچک می‌شود و
دومی بزرگ

- فرق پیاز و هندوانه کال: بعد از بریدن اولی چشم را
می‌سوزاند ولی دومی دل را.

- فرق بیل و کپسول: بیل را اول می‌زنند بعد پر می‌کنند
ولی کپسول را اول پر می‌کنند بعد می‌زنند.

- فرق معلم و پلیس: معلم نمره می‌گذارد و پلیس نمره
بر می‌دارد

- فرق آجر و مو: آجر را اول می‌چینند بعد بلند می‌شود
ولی مو بلند می‌شود بعد می‌چینند.

اولین‌ها

اولین آیه که بر پیامبر نازل شد؟ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي
خَلَقَ^۱

اولین حجت خدا در زمین؟ حضرت آدم علیه السلام

اولین رسول خدا؟ حضرت نوح علیه السلام

اولین امام؟ حضرت علی علیه السلام

اولین رکن نماز؟ نیت

اولین از مقدمات نماز؟ طهارت

اولین از واجبات نماز؟ نیت

اولین از فروع دین؟ نماز

اولین قبله مسلمین؟ بیت المقدس

اولین نماینده خاص امام زمان؟ عثمان بن سعید

اولین جنگ پیامبر؟ جنگ بدر

اولین زنی که به پیامبر ایمان آورد؟ حضرت خدیجه علیها

السلام

اولین مردی که به پیامبر ایمان آورد؟ حضرت علی علیه

السلام

اولین شهید در قرآن؟ حضرت یحیی علیه السلام

اولین مسجد؟ مسجد قبا

اولین شهید محراب؟ حضرت علی علیه السلام

اولین پیام قرآن؟ توحید

آخرین ها

آخرین رکن نماز؟ سجده

آخرین واجب نماز؟ سلام

آخرین واجب رمضان؟ فطریه

آخرین سفارشهای قبل از مرگ؟ وصیت

آخرین لباس انسان؟ کفن

آخرین حجت خدا؟ امام زمان علیه السلام

آخرین پیامبر خدا؟ پیامبر اسلام؟

آخرین فروع دین؟ تبری
 آخرین پیام قرآن؟ ولایت
 آخرین نماینده خاص امام زمان علیه السلام؟ علی بن محمد

مسابقه احکام

کدام ادرار و مدفوع پاک است؟ ادرار و مدفوع حیوان
 حلال گوشت
 کدام انسان نجس است؟ کافر
 کدام خون پاک است؟ خون غیر جهنده
 کدام سگ پاک است؟ سگ آبی
 کدام نجس به وسیله خورشید پاک می شود؟ زمین نجس
 کدام غسل را می توان در استخر انجام داد؟ غسل
 ارتماسی
 کدام شک است که نماز را باطل می کند؟ شک دو رکعتی
 کدام نماز را می توان به جماعت خواند؟ نماز واجب
 کدام نماز است که برای هر مسجد می توان خواند؟
 تحیت
 کدام نجس است که به وسیله زبان پاک می شود؟ کفر
 کدام آب کر است که نجس می شود؟ مضاف
 کدام عرق است که پاک است؟ نعنا
 کدام مرداری است که پاک است؟ مرداری که خون
 جهنده ندارد

ادای کلمات

در این برنامه مربی جملاتی را که مخاطبان نمی‌توانند به درستی ادا کنند از آنان می‌خواهد سه بار سریع بگویند. مانند:

- چلچراغ چهل ساله چهل و چهار بار چرخید
- تاجر تو چه تجارتی می‌کنی؟
- نه لُر، هر لری نه رُل را بازی کردند
- دستم در دبه بود، دبه دستش دستم بود
- دوغ گازدار، گاز دوغ دار
- شیر بزی مفیده، ریش بزی سفیده
- زیره زیرِ میزه به زیر میز می‌ریزه
- اللهم لا تجعلنا من المحرومين واجعلنا من المرحومين
- قال علی علیه السلام: خیر الناس من فك کفه و کف فکفه.

- چایی داغه، دایی چاقه
- قوری گل قرمزی
- گز پیچیدم، گچ پزیدم
- شیخ سعدی سخت شخصی بود
- گلاب قمصر گلاب خویبه
- سیروس سی روز پیش سی سیر را توی سینی سرخ کرد

- شیر می‌خورم سیر می‌شم سیر می‌خورم شیر می‌شم
- شیما و شراره سی و شش شیشه سرکه شیره را سر کشیدند

- لیره رو لوله، لوله رو لیره

سؤالات کوتاه احکام

۱. بعد از حمد می‌خوانند و انواع زیادی دارد؟ سوره
۲. در نماز می‌گیرند؟ قنوت
۳. قبل از نماز می‌گیرند؟ وضو
۴. در ماه رمضان می‌گیرند؟ روزه
۵. نظریه مجتهد را می‌گویند؟ فتوا
۶. از ارکان نماز که نقطه ندارد؟ رکوع
۷. کسی که به امام جماعت اقتدا می‌کند می‌گویند؟
مأموم

۸. بر هر مسلمانی که مجتهد نیست واجب است؟ تقلید
۹. نام پایان وقت نماز چیست؟ قضا
۱۰. نام خواندن حمد و سوره چیست؟ قرائت
۱۱. نام طهارت اضطراری که با خاک انجام می‌شود؟
تیمم

۱۲. نام دیگر وظیفه که بر شخصی که به حد بلوغ رسیده
واجب می‌شود؟ تکلیف

۱۳. نام مقدار آبی که ۳۸۳ کیلو و ۲۸ وجب است؟ کُر
۱۴. نمازی که به هنگام حوادث طبیعی می‌خوانند؟ آیات
۱۵. به نمازهای مستحبی روزانه می‌گویند؟ نافله
۱۶. نام روزه‌ای که حتماً باید گرفت؟ واجب
۱۷. نام روزه‌ای که نباید گرفت؟ حرام
۱۸. نام روزه‌ای که بعنوان جریمه باید گرفت؟ کفاره

۱۹. نام روزه‌ای که برای شخصی که از دنیا رفته می‌گیرند؟ قضا

۲۰. نام روزه‌ای که نوعی قرارداد و پیمان با خداست که به سبب آن گاهی روزه واجب می‌شود؟ نذر

۲۱. نماز و روزه‌ای که فقط بر پسران واجب می‌شود؟ قضای پدر

۲۲. اولم اول رمضان، دومم آخر وضو، سومم آخر نماز، چهارم آخر سجده، حالا بگو من چیستم؟ روزه

خاطرات اردویی

یکی از برنامه‌های اردو ذکر خاطرات زیبا و آموزنده است. در اینجا به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود:

* عربی به یکی از بچه‌ها گفت: «مَنْ أَنْتَ» او که نمی‌دانست چگونه باید پاسخ او را بدهد گفت «أَنْتَ مَنْتَ».

* در شب اول اردو از دیگران دیرتر بیدار شدم، اما فکر کردم دیگران که خواب بودند هنوز بیدار نشده‌اند، چراغ‌ها را روشن کردم. یکی از بچه‌ها که خوابش نبرده بود گفت: ما هم نماز و هم دعا خوانده‌ایم. با شرمندگی چراغ‌ها را خاموش کردم، فهمیدم از همه دیرتر بیدار شده‌ام.

* در یکی از سفرهای اردویی که در مدرسه‌ای مستقر شده بودیم یکی از بچه‌ها که نیمه شب تشنه شده بود و به دنبال آب می‌گشت برای این که بتواند خود را به آب برساند

خواست فقط یک لامپ را روشن کند، اما دست به کلیدی گذاشت که تمام چراغ‌های مدرسه روشن شد سریع چراغ‌ها را خاموش کرد و پس از چند لحظه دست به کلید دیگری گذاشت تا یک لامپ روشن شود اما دست روی کلید زنگ مدرسه گذاشت و همه بچه‌ها را بیدار کرد.

* در یکی از سفرهای اردویی به منطقه‌ای رفته بودیم که زیاد پشه داشت به طوری که بچه‌ها مرتب دست و بازوی خود را می‌خاراندند در حین نماز جماعت دیدم یکی از بچه‌ها دست‌های خود را به گردن خود می‌زد ناگهان طاقت نیاورد و نمازش را شکست.

* در یکی از سفرهای اردویی دانش‌آموزی دچار سر درد و تهوع شده بود. رفتم حالی از او پرسم ناگهان حالت تهوع پیدا کرد و لباسم را آلوده ساخت.

* وقت نهار بود که مربیان غذا را در میان بچه‌ها توزیع می‌کردند ناگهان عربی آمد و با زبان بی‌زبانی یک پرس غذا خواست یکی از مربیان می‌خواست به او تفهیم کند که غذا نذری نیست. غذا مخصوص بچه‌های اردو است ولی نمی‌توانست به عربی به آن مرد عرب بگوید ناچار گفت: حاجی آنا الاردو.

* در یکی از اردوهای که شرکت کرده بودم یکی از بچه‌ها هر شب از روی تخت می‌افتاد و با داد و فریاد خود، بچه‌ها را از خواب بیدار می‌کرد. مسئولان تصمیم گرفتند جای او را روی زمین قرار دهند تا دیگر از روی تخت سقوط نکند. نیمه شب بعد، باز صدای داد و فریاد او بلند شد؛ همه بیدار شدند و گفتند: امشب چرا صدایت بلند شده؟ گفت: آن کسی که به جای من بالای تخت خوابیده بود از بالای تخت به روی من افتاد.

* در یکی از اردوهای آموزشی دختران که باید در طول روز به کلاس‌های آموزشی می‌رفتند چند نفر از آنها برای فرار از کلاس به میان درختان اطراف اردوگاه رفتند ناگهان چند سگ به طرف آنها آمدند که آنان فرار را برقرار ترجیح دادند.

گزیده گویی

یکی از برنامه‌های سازنده در محیط‌های اردویی، گزیده گویی است که هر کدام از اعضای شرکت کننده در جنگ جمله‌ای زیبا بیان می‌کند و به بهترین آنها امتیاز داده می‌شود.

- اجرای برنامه بهترین نکته و بهترین لطیفه.

- اجرای سرود به صورت گروهی و فردی.

- اجرای برنامه پرواز در عالم خیال. (طرح سؤالهایی از قبیل اگر پول داشتی چه می کردی؟ اگر زیارت امام رضا بروی چه می کنی؟)

داستان‌ها و نکته‌های زیبا

موعظه سفر

شخصی عازم سفر بود، خدمت امام علی علیه السلام رسید و از آن حضرت موعظه درخواست نمود. امام فرمود: اگر همراه و هم سفری می خواهی، خداوند تو را بس است. اگر رفیق می خواهی، کرام الکتبیین تو را بس است. اگر مونس و هم زبان می خواهی، قرآن تو را بس است. اگر پند و عبرت می خواهی، عبادت تو را بس است. اگر موعظه و نصیحت می خواهی، مرگ تو را بس است و اگر این همه پند و اندرز تو را بس نباشد، پس آتش قیامت تو را بس است.^۱

هارون و پیرمرد

هارون قانونی وضع کرده بود که، هر کسی به قبر برامکه می رفت دو حاجت او را بر آورده می کرد و بعد او را می کشت. اتفاقاً پیرمردی عصا به دست آمد سر قبر برامکه، او را گرفتند و آوردند. ابتدا از او خواستند دو حاجت خویش بخواهد بعد او را بکشند.

۱. جامع الاخبار، ص ۵۱۱؛ جامع المسائل فاضل، ج ۲، ص ۴۹۶.

او گفت: اولین حاجت من این است یک عصا بر گردن هارون بزنم. هارون قبول کرد، و او با عصایش محکم به گردن او زد بعد از مدتی هارون گفت: وصیت دیگر را بخواه تا تو را اعدام کنم. او گفت: قربان! می‌خواهم یک بار دیگر با عصا بر گردن تو بزنم! هارون که گردنش از ضربه قبلی آسیب دیده بود گفت: گویا تو را اشتباه گرفته بودند.

مورچه نر بود یا ماده؟

مقاتل بن سلیمان روزی در مجلسی گفت: «سلونی عمن مادون العرش»؛ «غیر از عرش هر چه می‌خواهید از من پرسید، من جوابتان را می‌دهم.» شخصی آن جا نشسته بود سؤال کرد: مورچه‌ای که با سلیمان سخن گفت نر بود یا ماده؟ مقداری فکر کرد و گفت: این سؤال از شما نبود، این مجازات الهی بود تا عجب من شکسته شود.^۱ سپس سؤال کننده پاسخ سؤال خود را داد و گفت: مورچه ماده بود، زیرا قرآن می‌فرماید: «قالت نملة^۲ که با «تاء» تأنیث آمده است.

مهربانی با حیوانات

علامه محمد تقی جعفری قدس سره می‌فرمود: «در منزل ما گربه‌ای بود که سال‌ها در آن منزل زندگی می‌کرد هنگامی که برای صبحانه می‌آمدم گربه نزد من می‌آمد و کنارم می‌نشست؛ یک لقمه خودم می‌خوردم و یک لقمه نیز به

۱. وفیات الاعیان، ج ۵، ص ۲۵۵.

۲. نمل (۲۷)، آیه ۱۸.

گره می‌دادم؛ پس از خوردن صبحانه، من به سوی کتابخانه می‌رفتم و گره نیز پی من می‌آمد. پس از آن، گره تا اذان ظهر ناپدید می‌شد و هنگام اذان مجدداً پشت در کتابخانه می‌آمد. هنگامی که من برای نماز به اندرون می‌رفتم گره همراه من می‌آمد و در کنار سجاده می‌نشست و نماز خواندن مرا تماشا می‌کرد.^۱

لطیفه‌ها

از مهم‌ترین برنامه‌های اردو برنامه شادی و نشاط است و لطیفه‌های مناسب می‌تواند به شادی جمع‌های اردو بیافزاید. در اینجا چند نمونه از لطیفه‌ها را ذکر می‌نماییم:

پسر تنبل

مردی پسر تنبلی داشت، به او گفت: پسر جان! برو توی حیاط ببین باران می‌آید؟
در این موقع گره ای وارد شد، پسر گفت: بابا! دست به آن گره بزن اگر تر باشد باران می‌آید.
پدر: برو سنگ نیم کیلویی را بیاور.
پسر: من این گره را وزن کرده‌ام درست نیم کیلوست.
پدر: برو متر را بیاور. پسر دُم این گره دقیقاً نیم متر است.

پدر: برو از همسایه دیگه را بگیر و بیاور.

۱. علامه محمد تقی جعفری فیلسوف شرق، ص ۱۸۴.

پسر: فرض کنید من همسایه‌ام و دیگ را خودم لازم دارم!

قتل لطفعلی خان

معلم: وقتی که لطفعلی خان کشته شد سردارانش چه کردند؟ دانش‌آموز: برایش گریه کردند.

تشویق‌های اردویی

تشویق قرآنی: اللهم صلّ و سلّم، و زد و بارک، علی رسول الله و آله الأطهار.
طیب الله. احسنت. بارک الله. صد مرحبا. ماشاء الله خیر
بینی ان شاء الله.

تشویق‌های محلی

معمولی: خوبه، خوبه، خیلی خوبه.
تهرانی: باری باری، باریک الله، چشم نخوری ایشاالله.
اصفهانی: خوبست خوبست، خیلی خوبست.
یزدی: خش، خش، خیلی خشه.
مازندرانی: خاره، خاره، خلی خاره.
ترکی: ساقُل، ساقُل، چُنخ ساقُل.
عربی اصیل: جید، جید، جدّاً جید.
عربی خوزستانی: زین، زین، کِلَش زین.
لری: خُوّه، خُوّه، خیلی خُوّه.
بوشهری: خون، خُون، خیلی خون.

کرمانی: ماشی ماشی ماش ماشاء الله. چشم نخوری
ایشالله.

مشهدی: باری، باری، باری کُلاً باری کُلاً.

گیلانی: پیر شی برار، تی قربان.

سیستان و بلوچستانی: واشین واشین سخ واشین.

کردی: خاصه، خاصه، فراخاصه.

انگلیسی: گود، گود، وری گود.

پاکستانی: اتچاء، اتچاء، بالا بالا اتچاء.

مصاحبه

یکی از برنامه‌های جنگ می‌تواند مصاحبه با افراد موفق و کسانی که تجربه مفیدی دارند باشد. لازم است فردی که برای مصاحبه انتخاب می‌شود فردی موفق، مهربان و خوشرو باشد و بتواند برای بچه‌ها از جهتی مفید باشد.

فصل چهارم: اخلاق در اردو

اخلاق در اردو

یکی از اهداف مهم اردوها تربیت اخلاقی است که در فرصت‌ها و موقعیت‌های مختلف لازم است بدان توجه شود. برخی از سوژه‌ها و موضوعاتی که در اردوها مناسب است بیان شود به شرح زیر است:

شباهت‌های دنیا و اردو

۱. افتتاحیه

هر اردو، با برنامه‌های متنوع «افتتاحیه» آغاز می‌شود. در اردوی دنیا هم «ولادت» افتتاحیه‌ای شادی بخش است و خانواده‌ها را خوشحال می‌کند.

۲. اختتامیه

در پایان هر اردو مراسمی به عنوان اختتامیه برگزار می‌شود که چادرها، اتاق‌ها و سالن‌ها را برای دیگران وامی‌گذارند. دنیا نیز چنین است. ناگهان انسان در می‌یابد که فرصت به پایان رسیده و باید بساط رفتن را فراهم کند و هنوز در دنیا و زندگی، جای خود را گرم نکرده باید به عالم دیگر منتقل شود.

۳. جاذبه‌های مادی

در هر یک از دنیا و اردو، جاذبه‌هایی مادی وجود دارد که مانع پرداختن به معنویات و جنبه‌های روحی می‌شود. سالن غذاخوری در مقابل نمازخانه، میدان بازی در برابر کلاس

آموزش، لطیفه گفتن‌های دیر وقت شبانه در مقابل سحر خیزی برای نماز و... . در دنیا نیز پول، مسکن، رفاه و لذت، برای غافلان مانع پرداختن به اخلاق، آخرت‌گرایی، زهد، و قناعت، جهاد با نفس، روزه و عفاف می‌شود.

۴. «بال» یا «وبال»

چه در اردو و چه در زندگی دنیوی، اگر این امکانات و فرصت‌ها و تفریح‌ها نتواند در جهت رشد انسانی باشد و ما را به هدف‌های مورد نظر از «آمدن به اردو» و «زیستن در دنیا» نزدیک نکند، نه تنها بال پروازمان نیست، بلکه «و بال» گردنمان است و هنگام حسابرسی باید پاسخ دهیم. هم اردوها و هم زندگی دنیوی، «وسیله» است، نه «هدف». مبدا هدف‌ها تبدیل به وسیله گردد!

۵. مکان جدید

هم اردوگاه‌ها برای ما که از شهر و خانه خود سفر می‌کنیم و به این مکان‌ها می‌آییم «جدید» است و هم دنیا برای انسان‌ها که از عالم رحم و شکم مادر به صحنه زندگی قدم می‌گذارند، «نو» است.

۶. حسرت‌گاه

در هر دو جا (اردو و دنیا) اگر انسان بهره کافی را نبرد، بعدها حسرت و اندوه آن را خواهد خورد؛ به‌ویژه درباره دنیا، که به هیچ وجه امکان بازگشت از آخرت به دنیا نیست، ولی شاید بار دیگر به همین اردوگاه بیایم.

۷. به فکر آینده

گاهی در اردوها، انسان دوستانی می‌یابد که پس از بازگشت به شهر خود، رفاقت و نامه‌نگاری و آشنایی و رفت و آمد با آنها را دنبال می‌کند. فرصت اردو، زمینه‌ای برای دوست‌یابی است. در دنیا نیز انسان اگر با اولیای خدا مأنوس شود و پاکان و صدیقان را به دوستی برگزیند، در مراحل بعدی، این شناخت‌ها مفید است. در اردو برای ایام دیگر... و در دنیا برای آخرت و شفاعت!

اردو تقدیر، سپاس، اهدای جوایز، خداحافظی و... دارد. لحظه پایانی اردو، برای بعضی خوشحال‌کننده است و برای برخی غم‌انگیز.

پایان اردوی دنیا «مرگ» است. مردن و دل از دنیا کردن نیز برای بعضی دشوار و غمبار است - اگر تهی دست از بهره باشند - و برای برخی خرسندکننده، زیرا به سوی عالمی بهتر و روشن‌تر و امیدبخش‌تر می‌روند و به وطن اصلی خود بهشت برین باز می‌گردند.

۸. دیدگاه‌های متفاوت

می‌توان گفت درباره دنیا و اُردُ و دو دیدگاه وجود دارد: بعضی به اردو تنها، به عنوان دوران تفریح، لذت، کامیابی، باغ، استخر و دریا و... می‌نگرند.

بعضی به چشم مرحله‌ای برای تربیت، فصلی برای خودسازی، خودشناسی، برای ذخیره‌سازی و توشه برداری برای مراحل بعد.

دنیا نیز مانند اردو، فقط جنبه تفریحی ندارد، بلکه بُعد جدّی و اساسی آن مهم‌تر از تفریح و شوخی‌هایش است.

۹. دل‌کندن

هم در اردو، انسان دوست و آشنا پیدا می‌کند، با محیط بیشتر انس می‌گیرد، دلبستگی‌هایی به اشخاص می‌یابد و روز آخر اردو، جدایی‌ها تلخ جلوه می‌کند و هم در دنیا، انسان در طول زمان، به افراد بیشتری مأنوس و علاقه‌مند می‌شود و خانه و زندگی، دوستان و روابط و معاشرت‌ها، تعلقات و وابستگی‌هایی برای انسان پیش می‌آورد و دل‌کندن از دنیا و آمادگی برای کوچ به سوی مقصد نهایی، برای افراد مشکل می‌شود؛ هر چه دلبستگی و وابستگی کمتر باشد، کوچیدن به آن دیار باقی برای انسان آسان‌تر خواهد بود.

تعلق‌گر نباشد، خوش‌توان مرد
تکلف‌گر نباشد، خوش‌توان زیست

۱۰. غفلت از هدف اصلی

هم در دنیا و هم در اردو، بعضی‌ها هدف و انگیزه اصلی آمدن به این دوره و مرحله را از یاد می‌برند و به مسائل جزئی و بی‌اهمیت و فرعی سرگرم می‌شوند و دقت و استعداد خود را صرف برنامه‌ها و سرگرمی‌هایی می‌کنند که با فلسفه اصلی دنیا و اردو متفاوت و مغایر است.

اندیشیدن به این سؤال‌ها که: «کی ام؟»، «کجایم؟»، «چه می‌کنم؟»، «چه باید بکنم؟»، «به کجا خواهم رفت؟» در هر دو مورد، انسان را از غفلت نگه می‌دارد.

۱۱. پایان ناگهانی

در اردوها، انسان سرگرم تفریح، خوشی، گردش، مسابقه و... می‌شود ناگهان می‌بیند به روز آخر رسیده و فردا باید اردوگاه را ترک کند. دنیا نیز اینگونه است، انسان غرق در گراب‌های زندگی خودش می‌شود که عاملش خودش بوده وقتی به خود می‌آید که عمری باقی نمانده.

۱۲. مجمع مختلف‌ها

معمولاً در اردوها، به ویژه در اردوهای سراسری تابستانی، اشخاص از شهرها و محله‌ها و مناطق و استان‌های مختلفند، و با لهجه‌ها و لباس‌ها و آداب و رسوم گوناگون کنار هم به سر می‌برند.

دنیا نیز شامل جمعی از انسان‌های مختلف، با زبان‌های گوناگون و لهجه‌های متفاوت است و آنچه آنها را به هم مرتبط می‌سازد فرهنگ و عقیده مشترک است. فکر و ایمان، بهترین زمینه وحدت انسان‌هاست.

به هر حال، اردو، فرصتی برای ساخته شدن و تربیت است و در آن: روحیه تعاون و همبستگی متجلی می‌شود؛ سنت دوست‌یابی اجرا می‌گردد. تجربه‌های نو، آموخته می‌شود. از فرهنگ و زبان و آداب دیگران آگاه می‌شویم؛ نوعی سیاحت و جهانگردی و تفریح علمی می‌کنیم؛ خودشناسی و مردم‌شناسی، تقویت می‌شود؛ با سختی‌ها، ناملایمات، کمبودها، فشارها و محدودیت‌ها دمساز و

هماهنگ می‌شویم. از خلق و خوی خوب دیگران بهره می‌بریم.

تبادل معلومات انجام می‌شود. در اردو، انسان تا حدّی به خود کفایی می‌رسد و روحیه اعتماد به نفس می‌یابد.

گذشتن از «خود» در راه «دیگران»

اردو تمرین دوری از خویشان و بستگان است و نوعی روحیه کار جمعی و هماهنگ و چشم پوشیدن از خواسته‌ها و آسودگی‌های فردی به خاطر خواسته دیگران و رفاه جمع.

و بسیاری فواید دیگر که در اردوهای دانش‌آموزی نهفته است. «دنیا» هم مرحله ای برای شکل‌گیری فضایل اخلاقی و ارزش‌های انسانی در وجود ماست. اگر مجال و فرصت دنیا و عمر را بیهوده و بی‌ثمر از دست بدهیم، فردای قیامت بر گذشته بی‌خاصیت خویش، تأسف خواهیم خورد. از همین امروز، می‌توان از پشیمانی «آینده» جلوگیری کرد.

بیایید از «دنیا» اردویی بسازیم برای رشد خصلت‌های پاک و اخلاق زیبا و فدا کردن «خود» در راه خواسته‌های «خدا».

«گناه» سبب می‌شود که در اختتامیه اردوی دنیا، با دستانی پر از ندامت به مرحله آخرت قدم بگذاریم. آری... دنیا نیز اردوگاهی موقتی، گذرا و ناپایدار است. خوشا آنان که از این مرحله، برای مراحل بعدی حیات، «ره توشه» بگیرند.^۱

۱. مجله تربیت ویژه نامه تابستان ۱۳۷۲ شماره ۱۰، ص ۱۲۰، (جواد محدّثی).

الفبای اردو

از آنجا که اردو همایشی است در هوای باز طبیعت فلذا کمالات انسانی و اخلاقی و صفات خوب و پسندیده بیشتر جلوه می‌کند، اما با استفاده مطلوب از واژه اردو، می‌توان یک برنامه جذاب و متنوع را در فضای باز اردوگاه اجرا نمود. ما در اینجا به عنوان نمونه یک برنامه را با استفاده از حروف کلمه اردو و تطبیق آن با روایات ائمه معصومین علیهم السلام و آیات قرآن کریم خدمتتان تقدیم می‌نماییم.

الف

امتحان

أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ^۱

اخلاق

امام علی علیه السلام می‌فرماید:

از اخلاقیات لازم در سفر آن است که با همراهان کمتر اختلاف داشته باشد.^۲

ایثار

از نصایح لقمان به فرزندش در هنگام سفر:

و کن کریماً علی زاد بینهم^۳

و در توشه (سفر) در میان دوستان خود صاحب کرم باش.

۱. عنکبوت / ۲.

۲. وسائل الشیعه، ص ۳۲۳.

۳. بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۲۷۴.

ر

رازداری

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

از اخلاق سفر این است که راز دوستان را پس

از بازگشت نهان داری و بازگو نکنی.^۱

رفاقت

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید:

الرفیق ثم السفر^۲

اول انتخاب رفیق بعد سفر.

د

دیدن

قرآن کریم می‌فرماید:

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ^۳

دوستی

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

اتقوا الله و كونوا اخوة برزة متحابين في الله^۴

کسی را دوست نام مده تا او را به سه صفت

بیازمایی، از جمله هنگامی که با او مسافرت

می‌کنی.

۱. وسائل الشیعه، ج ۸ ص ۳۱۷.

۲. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۲۷۹.

۳. عنکبوت / ۲۰.

۴. اصول کافی، ج ۳.

دانش

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید:

اطلبوا العلم ولو بالصین^۱

دانش بجوید هر چند در چین باشد.

و

وحدت

امام علی علیه السلام می فرماید:

الزموا الجماعة و اجتنبوا الفرقة^۲

همیشه ملازم جماعت و اجتماعات اسلامی

باشید و از تنهایی و تفرقه جویی دوری کنید.

وظیفه

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید:

حَقُّ عَلَى الْمُسْلِمِ إِذَا أَرَادَ سَفْرًا أَنْ يَعْلِمَ إِخْوَانَهُ وَ

حَقُّ عَلَى إِخْوَانِهِ إِذَا قَدِمَ أَنْ يَأْتُوهُ^۳

بر هر مسلمانی شایسته است زمانی که به

مسافرت می رود برادرهای دینی خود را آگاه

سازد و آنها نیز وظیفه دارند وقتی او از سفر

مراجعت می کند به دیدن او بشتابند.

۱. بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۸۰.

۲. فهرست غرر و درر، آمدی، ص ۳۰۵.

۳. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۳۲۹.

وفاداری

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید:

اگر گروهی در سفر بودید و یکی از شما مریض

شد دیگران سه روز برای او صبر کنید.^۱

همانطور که ملاحظه می‌کنید با استفاده از کلمه «اردو» و

تطبیق آن با کلمات و فضائل اخلاقی که از قرآن کریم و ائمه

اطهار علیهم السلام به ما رسیده است، بسیاری از مسائل

ضروری و لازم را برای آشنایی با معارف دینی و اصول و

پایه‌های اخلاقی آنان می‌توان ارائه نمود.

همچنین می‌توان برنامه فوق را با استفاده از کارت اجرا

کرد.

اوقات فراغت

اوقات فراغت، دلپذیرترین لحظات برای همه انسانها به

ویژه نسل جوان می‌باشد. اوقات فراغت فرصت‌هایی است که

انسان باید در جهت رشد و شکوفایی شخصیت معنوی،

اجتماعی، فردی و علمی خود از آن استفاده کند.

در فرهنگ اسلام، تمام اوقات وقت کار و زمان فعالیت

سالم و هدفدار است و یک مسلمان نباید فارغ از هر کار

دنیوی یا اخروی باشد بلکه هرگاه از کاری فارغ شد، به کار

دیگری پردازد.^۲

۱. بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۲۴۷.

۲. انشراح / ۷.

انواع اوقات فراغت

جامعه‌شناسان به دلیل اهمیت و نقش اوقات فراغت در
تکوین شخصیت افراد یک جامعه، به ویژه کودکان،
نوجوانان و جوانان اوقات فراغت را به چند دسته تقسیم
کرده‌اند:

۱. فراغت بی برنامه

گذراندن اوقات فراغت بدون برنامه‌ریزی را می‌توان با
اتلاف وقت مترادف دانست که بر اثر آن مشکلات بسیاری
گریبان‌گیر فرد و جامعه می‌شود. ایستادن سر کوچه یا پرسه
زدن در خیابانها، شیوه‌های اصلی گذراندن فراغت بی‌برنامه
است.

۲. فراغت انفعالی

نوعی دیگر از فراغت، فراغت انفعالی است که فرد در
آن پذیرنده محض است و او در این وضعیت فقط دریافت
کننده محرکهای صوتی و تصویری است. گوش کردن به
رادیو، تماشای تلویزیون، استفاده از اینترنت و بازی‌های
رایانه‌ای در ردیف وسایل و ابزارهایی به شمار می‌روند که
اوقات فراغت متقاضیان خود را به فراغت انفعالی تبدیل
می‌کنند. در این نوع فراغت، فرد با اطلاعات بی‌شماری (چه
مثبت و چه منفی) روبرو می‌شود و او را گیرنده صرف دانش و
نه عامل به آن بار می‌آورد و در نتیجه اراده و نوآوری
مخاطبان از آنان گرفته می‌شود. جامعه‌شناسان بر این باورند
که ورود تلویزیون به خانه، خانواده‌ها را به خانوار تبدیل

کرده است. یعنی گروهی از افراد که فقط با یکدیگر هم‌خانه‌اند و زیر یک سقف زندگی می‌کنند، ولی روابط آنها با یکدیگر از بعد عاطفی و روانی به دور است. تلویزیون، رایانه و بازی‌های رایانه‌ای رقیبان جدی افراد در برقراری ارتباط و هم‌فکری میان اعضای خانواده به شمار می‌روند و فرصت کمی را برای دور کردن و گفتگوی صمیمانه با اعضای خانواده می‌دهند.

امیرمؤمنان علیه السلام در رهنمودی به زیبایی می‌فرماید:
اگر نفس خود را مشغول نساختی، او تو را
مشغول خواهد کرد.^۱

۳. نیمه فراغت

«نیمه فراغت» به وضعیتی گفته می‌شود که در آن، کار و فراغت با یکدیگر ترکیب و هم‌زمان انجام می‌شوند. در چنین شرایطی، لذت آفرینش آثار هنری و ظرافت‌های کاری و به دنبال آن، درآمد حاصله در هم می‌آمیزند و از آن، به اوقات نیمه فراغت تعبیر می‌کنند.

سرگرم شدن به فعالیت‌های هنری همچون نقاشی، مجسمه‌سازی، منبت‌کاری و معرق که لذت و کار و درآمد را هم‌زمان تأمین می‌کنند، وضعیتی را پدید می‌آورند که در اصطلاح بدان نیمه فراغت گفته می‌شود.

۱. محمدرضا شرفی، دنیای نوجوان، ص ۱۳۵.

۴. فراغت فعال

در «فراغت فعال»، فرد در فعالیت‌های فردی و اجتماعی، تحرک و پویایی، حضور مؤثری دارد. چنین فرآیندی، زمینه مساعدی را برای رشد شخصیتی و بلوغ اجتماعی و نیز شکوفایی استعدادهای او فراهم می‌آورد. در ضمن، راهکارهای مناسبی را برای رویارویی با عرصه‌ها و صحنه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی و حل مشکلات ارائه می‌دهد. در این شیوه، از اوقات فراغت به بهترین شکل، بهره‌برداری و هدف‌های آن محقق می‌شود. بدین ترتیب، کار و لذت و تفریح سالم به دست می‌آید.

این نوع فراغت، نقطه مقابل فراغت انفعالی و به منزله نوعی کارگاه آموزشی بسیار متنوع است که شخص در آن، ضمن نقش آفرینی، جنبه‌های مختلف وجودی خود را کشف و به عنوان یک «شهروند مطلوب» شناخته می‌شود. بنابراین، از این نوع اوقات فراغت، به عنوان فرآیند برای هویت‌یابی و نشان دادن خلاقیت و ابتکار عمل می‌توان یاد کرد.

چه نیکوست که کارگزاران و دست‌اندرکاران مقوله اوقات فراغت، برای فرهنگ‌سازی و نهادینه کردن این شیوه و الگوی تازه و پربار اهتمام ورزند.

ترغیب جوانان به ورزش، به ویژه ورزش‌هایی که خوی پهلوانی را در افراد درونی می‌سازد همچون ورزش باستانی و نیز ترویج فرهنگ گردش‌گری و ایجاد امکانات برای جوانان به منظور حضور در عرصه‌های اجتماعی و فرهنگی، از راهکارهای رشد و تکامل این نوع فراغت در جامعه است.

معجزه وقت در زندگی اندیشمندان

یکی از عوامل مهم کامیابی مردان بزرگ، استفاده صحیح از عمر و فرصت‌های کوتاه زندگی است. کار و کوشش مداوم و عقب‌نینداختن فرصت‌ها از شاخصه‌های اساسی موفقیت آنهاست.

«مخترع رادیو، شب در حالی که همه اهل خانه خوابیده بودند تا نزدیکی‌های سحر کار می‌کرد و گاهی از فرط خستگی به خواب می‌رفت، ولی دوباره به نیروی اراده بر می‌خاست و تا صبحگاه به کار می‌پرداخت».^۱

«دکتر بوانی، زبان فرانسوی و ایتالیایی را هنگام رفتن به اداره و بازگشت از آن یاد گرفت».^۲

«رابن کرمو، شاعر ادبیات انگلستان را در زندان به وجود آورده است».^۳

«ابوتمام حبیب الطایی در ایام جوانی سقایی بیش نبود، ولی بر اثر کوشش،

کارش در شاعری به مرتبه‌ای رسید که «خاتم الشعرا» لقب گرفت.^۴ هیده یونوگوجی، از دانشمندان بنام ژاپن در خانواده‌ای تهیدست زندگی می‌کرد. در کودکی دست چپش صدمه دید و تقریباً از کار افتاد، ولی پس از آن که جراحی به دهکده او وارد شد و دست راستش را معالجه کرد، از این

۱. رمز موفقیت بزرگان، ص ۱۳۵.

۲. همان، ص ۱۷۸.

۳. همان.

۴. همان، ص ۱۳۵.

خدمت جراح بسیار تکان خورد و شیفته حرفه پزشکی گردید و گفت: من ناپلئونی خواهم بود که به جای کشتن، به نجات مردم خواهم پرداخت. او سرانجام با کوشش یکی از بزرگ‌ترین محققان طب گردید.^۱

«در زندگی پاستور، دانشمند فرانسوی می‌خوانیم که شعار او در طول زندگی «کار» بود؛ گاهی چنان سرگرم می‌شد که سر و صدا و غوغای بیرون آزمایشگاه را نمی‌شنید.»^۲

می‌گویند «دکتر ماردن کود، یکی از آثارش را ضمن رفتن از خانه بیماری به عیادت مریض دیگر نوشت.»^۳

درباره شیخ مفید نوشته‌اند: «جز پاسی از شب نمی‌خفت. آن گاه به پا می‌خاست و نماز می‌گزارد یا کتاب می‌خواند یا درسی می‌خواند یا درس می‌گفت یا قرآن تلاوت می‌کرد.»^۴

درباره ابوریحان بیرونی نقل است: «یکی از رفقای ابوریحان در حال احتضار و مشرف به موت بر وی وارد شد. آن حکیم علم دوست و تشنه معارف پرسشی کرد. رفیق گفت: این حال چه جای پرسش است؟ حکیم فرمود: وداع دنیا با علم به این مسأله بهتر از وداع با جهل آن است. رفیق گوید: آن مسأله را بیان کردم و خارج شدم و در میان راه صدای بانگ و شیون شنیدم که بدروود جهانہ گفت.»^۵

۱. همان، ص ۱۳۶.

۲. همان، ص ۱۳۷.

۳. همان، ص ۱۷۷.

۴. رضا باقی زاده، رمز موفقیت بزرگان، ص ۱۴۲.

۵. همان.

یاری و همکاری

از نکته‌های مهم سفر، یاری رساندن به همراهان است که اسلام، بسیار به آن سفارش می‌کند. پیامبر گرام اسلام صلی الله علیه وآله وسلم از اینکه کسی در سفر، کارهایش را به دیگری واگذار کند، اکراه داشت و دیگران را نیز به وظیفه‌شناسی و مسئولیت‌پذیری در سفر سفارش می‌کرد. روایت می‌کنند در سفری، آن حضرت به اصحاب خود دستور داد تا گوسفندی را بکشند. یکی از همسفران، ذبح گوسفند؛ دیگری، پوست کندن گوسفند؛ شخصی، قطعه قطعه کردن آن و دیگری، کار پخت آن را بر عهده گرفت. رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمود: جمع کردن هیزم نیز با من. پس همگی گفتند: ای رسول خدا، شما به زحمت می‌افتید، ما این کار را انجام می‌دهیم. پیامبر در پاسخ فرمود:

عرفت انکم تکفونی ولکن الله عزوجل یکره من عبده اذا کان معه أصحابه ان ینفرد من بینهم.^۱

می‌دانم شما کارها را انجام می‌دهید، ولی خداوند بلندمرتبه ناپسند می‌شمرد که بنده‌ای، خود را تافته جدا بافته و با فضیلت‌تر از اصحاب و دوستانش بداند.

پس پیامبر برخاست و برای آنها هیزم جمع کرد.

۱. مکارم الاخلاق، ص ۲۶۵.

غیبت و بدگویی

نشست‌های جمعی در کنار مزایا و محاسنی که دارند زمینه‌ساز بعضی رفتارهای ناپسند و گفتارهای ناشایست نیز هستند. انسان وقتی تنهاست و هم صحبتی ندارد اصلاً به فکر غیبت و بدگویی نمی‌افتد، اما همین که هم صحبتی پیدا کرد و مخاطبی یافت، کم‌کم زمینه غیبت فراهم می‌شود. برادر و خواهری که در اردو شرکت دارید! مراقب باشید در نشست‌های خود بدگویی و غیبت مطرح نشود.

دوستی و همنشینی

در محیط‌های اردویی غالباً افراد خوب و بد وجود دارند، باید مواظب باشیم با کسانی مجالست کنیم که شایسته باشند؛ کسانی که دارای فضل و کمالی‌اند و بردانش و اخلاق ما می‌افزایند.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ مَثَلُ الْعَطَّارِ إِنْ لَمْ يُعْطِكَ
مِنْ عَطَرِهِ أَصَابَكَ مِنْ رِيحِهِ وَ مَثَلُ الْجَلِيسِ
السَّوِّءِ مَثَلُ الْقَبْرِ إِنْ لَمْ يُحْرِقْ ثَوْبَكَ أَصَابَكَ مِنْ
رِيحِهِ^۱

همنشین شایسته همچون عطر فروشی است که
اگر عطری به تو نفروشد حداقل بوی عطرش به

۱. میزان الحکمه، ج ۹، ص ۵۰.

تو خواهد رسید و نیز همنشین بد و ناشایست
چون آهن گداخته‌ای است که اگر آتش کوره‌اش
جامه‌ات را نسوزاند حداقل باد گرم و نامطبوع
آن به تو اصابت خواهد کرد.

برنامه زندگی

امام کاظم علیه السلام فرمود:

اجْتَهِدُوا فِي أَنْ يَكُونَ زَمَانُكُمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ:
سَاعَةً لِمُنَاجَاةِ اللَّهِ وَ سَاعَةً لِمَرَارِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً
لِمَعَاشِرَةِ الْإِخْوَانِ الثِّقَاتِ الَّذِينَ يَعْرِفُونَكُمْ عِيُوبَكُمْ
وَ يَخْلُصُونَ لَكُمْ فِي الْبَاطِنِ وَ سَاعَةً تُخَلُّونَ فِيهَا
لِلذَّاتِكُمْ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ، وَ بِهَذِهِ السَّاعَةِ تَقْدِرُونَ
عَلَى الثَّلَاثِ؛^۱

سعی کنید اوقات خود را به چهار بخش تقسیم نمایید:
بخشی را به مناجات با خداوند متعال؛
بخشی را به کار و تلاش برای امرار معاش و کسب در
آمد.

بخش سوم را به روابط اجتماعی و گفت‌گو با دوستان و
افراد مورد اعتمادتان که در جهت رشد و تعالی، عیوب شما
را بیان می‌کنند و در واقع به شما خالصانه علاقه دارند
اختصاص دهید؛ مقداری از اوقات خود را نیز برای لذت

۱. بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۳۲۱.

بردن در امور حلال مادی و معنوی قرار دهید و با این بخش است که شما می‌توانید به سه بخش دیگر رسیدگی کنید.

واقع بینی

در محیطهای اردویی گاهی اختلاف‌هایی بین مسئولان و افراد شرکت کننده پیش می‌آید که ناشی از توقعات بی‌جای طرفین از یک دیگر است.

اعضای اردو غالباً انتظار دارند که همه برنامه‌های اردو بدون هیچ گونه نقصی دقیقاً انجام شود. امکانات از هر نظر آماده و فراهم باشد؛ کمبود غذا هرگز پیش نیاید، میوه و خوردنی‌های دیگر به اندازه کافی و همیشه باشد. چنین توقعاتی غیر منطقی و بی‌جاست.

البته این بدان معنا نیست که در کارها و برنامه ریزی‌ها، دقیق و حساب شده برخورد نکنیم. و از طرفی مسئولان نیز نباید از اعضای اردو انتظاراتی فوق طاق و بی‌جا داشته باشند.

خوش رویی

خوش رویی در محیطهای اردویی از اهمیت خاصی برخوردار است. اگر همه افراد سعی کنند که در ایام موقت زندگی اردویی با یکدیگر با خوش رویی روبرو شوند زمینه بسیاری از کدورت‌ها از بین می‌رود. شخصی از امام

صادق علیه السلام پرسید: حسن خلق چیست؟ امام پاسخ فرمود:

تَلِينُ جَنَاحَكَ وَ تَطْيِيبُ كَلَامِكَ وَ تَلَقُّى أَخَاكَ
بِبُشْرٍ حَسَنٍ.^۱

حسن خلق این است که فروتن و متواضع بوده،
خوش سخن باشی و با برادرت با خوش رویی
برخورد نمایی.

گاهی یک لبخند کوچک می تواند محیط خانه را پر از
صفا و صمیمیت و لبریز از مهر و محبت و پاکی نماید. بیاید
در محیط اردو قدری تمرین کنیم و ببینیم چه قدر می توانیم
مواظب خودمان باشیم و در برخورد با دیگران، خوش رویی
را رعایت کنیم.

شوخی و مزاح در محیطهای اردویی

اسلام دین عاطفه، صلح و امید است و همواره مسلمانان
را دعوت به صمیمیت و دوستی می نماید. تا آن جا که امام
علی علیه السلام در ضرورت گشاده رویی می فرماید:
بُشْرُ الْمُؤْمِنِ فِي وَجْهِهِ وَ حُزْنُهُ فِي قَلْبِهِ؛^۲
شادی مؤمن در چهره و غمش در دل اوست.

۱. میزان الحکمه، ج ۳، ص ۱۴۲.

۲. آمدی، غرر الحکم و درر الکلم، ش، حدیث ۴۴۶۰.

بدین معنا که، فرد مؤمن همواره غم خویش را برای خود نگه می‌دارد، ولی در برخوردهای اجتماعی، دیگران را با گشاده‌رویی، در شادی خود سهیم می‌نماید. این نه تنها گفتار اهل بیت‌علیهم‌السلام است، بلکه در رفتار آن بزرگواران نیز به روشنی دیده می‌شود. برخلاف آنچه در برخی اذهان جا افتاده است پیشوایان معصوم‌علیهم‌السلام، نه تنها اهل شاد کردن و مزاح پسندیده با دیگران بودند، بلکه به دیگران نیز آن را توصیه می‌نمودند و شاد نمودن دل مؤمن و پاک کردن غبار غم از چهره او را حتی به اندازه یک شوخی ساده سنجیه‌ای اخلاقی می‌دانستند.

نوشته‌اند: روزی «یونس شبیبانی» از راه دوری برای ملاقات با پیشوا و استاد خویش امام صادق‌علیه‌السلام نزد ایشان آمد و با امام دیدار و گفت‌گو نمود. اندکی گذشت و امام برای این که بداند شهر او چه حال و هوایی دارد و مؤمنان با دیگران چگونه‌اند، پرسید: «ای یونس شبیبانی! شوخی شما با دیگران به چه اندازه است؟»

یونس پاسخ داد: «سرورم، شوخی ما اندک است». امام فرمود: «نه! این گونه نباشید، بلکه در حد متوسط شوخی نمایید؛ زیرا شوخی پسندیده نشانه خوش خلقی است، تو با شوخی برادر مؤمن را شادمان می‌نمایی. بدان که رسول خداصلی‌الله‌علیه‌وآله نیز با دیگران شوخی می‌نمود و هدف او از این کار، شادمان ساختن آنان بود.»^۱

۱. کافی، ج ۲، ص ۶۶۳، ح ۳.

به خوبی مشخص است که امام با این سخن تلاش می‌نمود تا مزاح پسندیده را یکی از مصادیق و نشانه‌های خوش خلقی معرفی نموده و آن را سیره رسول خداصلی الله علیه و آله در دوستی‌های خود بیان نماید.

شکی نیست که شوخی و مزاح باید در جمع اردویی باشد، اما دارای شرایط زیر است:

(الف) اذیت دیگران نباشد.

پیامبرصلی الله علیه و آله فرمود:

مَنْ آذَى مُؤْمِنًا فَقَدْ آذَانِي^۱

هر کس مؤمنی را بیازارد، مرا آزرده است.

بسیاری از شوخی‌ها به نوعی اذیت محسوب می‌شود و ممکن است روابط دوستی را به هم بزنند و یا موجب کدورت و دلتنگی و اختلاف شود.

(ب) بی‌ادبی نباشد. شوخی در اسلام هرگز به معنای بی‌ادبی، حرف لغو و بیهوده نیست.

(ج) به اندازه باشد؛ یکی از نکاتی که در شوخی‌ها باید رعایت شود حفظ اعتدال و میانه روی است؛ همچون نمک غذا که اگر زیاد باشد، از فرط شوری نمی‌توان از آن استفاده کرد و اگر به اندازه باشد، قابل استفاده است. امام علی علیه السلام فرمود:

مَنْ كَثَرَ مَزَاحَهُ قَلَّ وَقَارُهُ^۲

۱. میزان الحکمه، ج ۱، ص ۸۶

۲. همان، ج ۹، ص ۱۴۴.

کسی که مزاح و شوخی‌اش زیاد باشد، وقارش

کم می‌شود.

(د) از نکاتی که باید در شوخی‌ها بدان توجه کرد شرایط روحی، سنی و موقعیت زمان و ظرفیت افراد است گاهی شخص مقابل از نظر روحی آمادگی شوخی را ندارد، مانند شوخی با شخص بیمار یا در حال خواب و مطالعه و... در این شرایط نباید با او شوخی کرد.

اگر شرایط فوق رعایت نشود، شوخی نقش صحیح خود را از دست می‌دهد و به جای نشاط خُزن و اندوه ایجاد می‌کند.

منبرهای کوتاه اخلاقی

بداخلاقی‌ها

سه دسته‌اند که نباید بر بداخلاقی‌های آنها خرده گرفت:

۱. روزه دار؛ چون گرسنه و تشنه و بی‌حال است.
۲. مریض؛ چون بیماری در اخلاق اثر می‌گذارد.
۳. مسافر؛ چون مشکلات سفر در او اثر نامطلوب می‌گذارد.

سوز مردان الهی

عارفی گوید: شخصی نزد من آمد و گفت من از راهی دور و با طیّ مسافتی طولانی برای زیارت تو آمده‌ام، به او

گفتم: کافی بود به جای این همه طیّ مسافت طولانی یک قدم از نفس خود مسافرت کرده و دور می‌شدی.
سفر آن نیست که از مصر به بغداد کنی
از سر نفس گذشتن سفر مردان است

اهتمام به اوقات نماز

علامه طباطبائی رحمه الله از مرحوم آقای قاضی رحمه الله نقل کردند که ایشان می‌فرمود: اگر کسی نماز واجبش را اوّل وقت خواند و به مقامات عالیّه نرسید، مرا لعن کند.^۱

انسان با خدا

زمانی که برادران حضرت یوسف علیه السلام او را در چاه انداختند، کاروانی از کنار چاه گذشت؛ یکی از آنان یوسف را دید، صدایش را بلند کرد و گفت: کاروانیان بایستید، بیاید و به این کودک غریب و تنها کمک کنید. وقتی یوسف علیه السلام سخن او را شنید، گفت: انسانی که با خداست هیچ گاه غریب و تنها نیست.^۲

از راه رفتن

انسان باید هم راه برود و هم از راه برود. بیراهه انسان را به جایی نمی‌رساند.^۳
بده یا بگیر

۱. در محضر بزرگان، محسن غروی‌ان، ص ۹۹.

۲. کودک فلسفی، ج ۲، ص ۱۹۰.

۳. مرحوم علی صفایی.

استاد مطهری رحمه الله می فرماید: ما همیشه وقتی دعا می کنیم به خدا می گوییم: خدایا به ما بده، هیچ وقت دعا نمی کنیم: خدایا از ما بگیر. در صورتی که ما به این دعا بیشتر احتیاج داریم. باید بگوییم: خدایا این حبّ جاه و مال را از ما بگیر، این حسادتها را از ما بگیر، این کینه ها، حسدها و عقده ها را از ما بگیر، این پرده ها را از جلوی چشم ما بردار. اول آنچه را که باید از تو بگیرند آنها را بیرون بریز، آنگاه بگو: بده. آن وقت است که دعای تو مستجاب می شود.^۱

بنده نوازی خداوند

علامه محمدتقی جعفری رحمه الله حافظه ای قوی داشت بطوری که صد هزار بیت فارسی و عربی در حفظ داشت، روزی در تاکسی گفت: خدای من! راننده تاکسی اعتراض کرد مگر خدا فقط متعلق به شما است که می گویی ای خدای من. ایشان فوراً این شعر سعدی را خواند:

چنان لطف او شامل هر تن است

که هر بنده گوید خدای من است

راننده از این حاضر جوابی خوشش آمد.

یک گام به جلو

پیش نمازی به مأمومین گفت:

یک قدم جلو بیایید.

۱. شهید مطهری، آشنایی با قرآن، ج ۹، ص ۵۶.

مأمومین یک قدم به جلو حرکت کردند؛ پیش نماز گفت:

در زندگی هم سعی داشته باشید هر روز یک قدم به جلو حرکت کنید.

صرف نیرو

تمام معصومان علیهم السلام نیروی خود را صرف اسلام کردند ما نیروی خود را صرف چه چیزی می‌کنیم؟

برنامه زندگی

شخصی از امام صادق علیه السلام سؤال کرد علی ما بنیت امرک؟

حضرت فرمود: علی اربع اشیاء:

۱. عَلِمْتُ أَنَّ عَمَلِي لَا يَعْمَلُهُ غَيْرِي فَاجْتَهَدْتُ؛ دانستم که کارم را دیگری انجام نمی‌دهد پس تلاش کردم.
۲. عَلِمْتُ أَنَّ اللَّهَ مُطَّلِعٌ عَلَيَّ فَاسْتَحْيَيْتُ. دانستم که خداوند بر کارهایم آگاه است پس از او حیا کردم.
۳. علمت أَنَّ رِزْقِي لَا يَأْكُلُهُ غَيْرِي فَاطْمَأْنَنْتُ؛ دانستم روزیم را کس دیگری نمی‌خورد، پس اطمینان پیدا کردم.
۴. علمت آخرَ أَمْرِي الْمَوْتَ فَاسْتَعْدَدْتُ. دانستم آخر سرنوشتم مرگ است پس خود را آماده ساختم.^۱

۱. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۲۲۸.

توفیق

شخصی به امام صادق علیه السلام عرض کرد اگر انسان سه حاجت برآورده شده داشته باشد، حاجت اولش را از خدا چه بخواهد؟ حضرت فرمود: توفیق؛ عرض کرد حاجت دوم را چه بخواهد؟ حضرت فرمود: توفیق؛ عرض کرد: حاجت سوم را چه بخواهد؟ حضرت فرمود: توفیق.^۱

فدای برتر

جماد فدای گیاه و گیاه فدای حیوان و حیوان فدای انسان می شود و سؤال این است که انسان فدای چه چیزی می شود؟

نقطه اعتلاء و سقوط انسانها در پاسخ به این سؤال است.

ماندنی و بردنی

آنچه داریم ماندنی است، چیزی را جمع کنیم که بتوانیم با خود ببریم. قرآن می فرماید:

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ^۲

آنچه نزد شماست تمام شدنی است و آنچه نزد خداست ماندنی.

۱. حدیث منبر، رضا استادی، ص ۲۱۸.

۲. نحل / ۹۶.

استفاده از فرصت‌ها

امام موسی بن جعفر علیهما السلام می‌فرماید:

من استوی یوماه فهو مغبون ومن کان آخر
یومیه شرَّهما فهو ملعون ولم یعرف الزیادة فی
نفسه فهو فی نقصانٍ و من کان الی النقصان
فالموت خیر له من الحیاة؛

کسی که دو روزش مساوی باشد مغبون است و
کسی که آخر روز بعدش بدتر باشد، ملعون؛
و کسی که روز بعد رشدی در خود نبیند رو به
کاستی می‌رود و کسی که به سوی کاستی و
ضعف حرکت کند، مرگ برای او بهتر است.^۱

سفر معنوی

ای دل به کوی دوست گذر نمی‌کنی

اسباب جمع داری سفر نمی‌کنی

انسان‌های بی‌خاصیت و پرخاصیت

انسان‌های پرخاصیت کسانی هستند که بار معنوی
حداکثری و بار مادیت حداقلی دارند. تنها به خوردن و
آشامیدن فکر نمی‌کنند. در میدان مسابقه بندگی، عبادت،
اطاعت پیشگام هستند و در مسیر کمال تلاش می‌کنند و

۱. بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۳۲۷.

هرگز از دیگران غافل نیستند و در عرصه‌های اجتماعی نقش فعال دارند.

راه رشد مردان الهی

مردان بزرگ در سایه گذشت رشد کرده‌اند.

گذشت مال؛^۱ امام حسن چندین بار مال خود را بین فقرا تقسیم کرد.

گذشت فرزند؛ حضرت ابراهیم از فرزند گذشت.^۲ امام حسین علیه السلام از هستی خود گذشت.

گذشت شهوت؛ حضرت یوسف از شهوت گذشت.^۳ ابن سیرین از شهوت گذشت.

گذشت بدی‌ها؛ پیامبر اسلام عفو عمومی اعلام نمود و همه کسانی که به او و اطرافیانش بدی کرده بودند بخشید. حضرت یوسف برادران خود را بخشید و فرمود: لَا تَتَّزِيبَ عَلَیْكُمْ الْيَوْمَ^۴ گذشت از خواب؛ مردان الهی با شب زنده‌داری به مقام قرب الهی رسیده‌اند.^۵

۱. انسان / ۸

۲. صافات / ۱۰۲.

۳. یوسف / ۲۳.

۴. یوسف / ۹۲.

۵. سجده / ۱۶.

پرهیز و ناپرهیزی

کارهای خلاف ما ناپرهیزی است و تقوا پرهیز است از تهمت و دروغ و بقیه گناهان و حرام‌ها. برای روح ما گناه مانند غذای سمی است. غذای مانده یا سمی برای دستگاه گوارش ما خوب نیست و با خوردن آن بدن آسیب می‌بیند. نوشته‌ها، شنیده‌ها، کردارها نیز اگر سمی باشند روح را مسموم می‌کنند.^۱

تضمین بهشت

قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ يَضْمَنُ أَرْبَعَةً أَضْمَنُ بِأَرْبَعَةِ آيَاتٍ فِي الْجَنَّةِ، أَنْفَقَ وَلَا تَخَفُ فَقْرًا وَ أَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِكَ وَأَفْشِ السَّلَامَ فِي الْعَالَمِ وَ اَتْرُكِ الْمِرَاءَ وَإِنْ كُنْتَ مُحِقًّا^۲

هرکه چهار چیز را برای من ضمانت کند، من چهار خانه در بهشت برای او ضمانت می‌کنم: ۱. انفاق کن و از فقر بیم نداشته باش ۲. در حق مردم از خود انصاف ده ۳. سلام را در جهان آشکار کن ۴. از جدال هرچند بر حق باشی بپرهیز.

۱. توصیه‌ها، پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی، جوادی آملی، ج ۲۰، ص ۱۳۲.

۲. المحاسن، ج ۱، ص ۸.

سبب‌سازی‌ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى وَضَعَ أَرْبَعًا فِي أَرْبَعٍ: بَرَكَهُ الْعِلْمُ فِي تَعْظِيمِ الْأُسْتَادِ وَبَقَاءُ الْإِيمَانِ فِي تَعْظِيمِ اللَّهِ وَلَذَّةُ الْعِيشِ فِي بِرِّ الْوَالِدَيْنِ وَالنَّجَاةُ مِنَ النَّارِ فِي تَرْكِ إِذَاءِ الْخَلْقِ^۱

خداوند متعال چهار چیز را در چهار چیز قرار داده است: ۱. برکت علم را در تعظیم استاد ۲. باقی ماندن ایمان را در تعظیم خداوند متعال ۳. لذت زندگی را در نیکی به پدر و مادر ۴. نجات از آتش را در اذیت نکردن مردم.

نماز اول وقت

قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اخْتَبِرُوا إِخْوَانَكُمْ بِخَصَلَتَيْنِ فَإِنْ كَانَتَا فِيهِمْ وَإِلَّا فَاعْزَبْ ثُمَّ اعْزَبْ، مُحَافِظَتُهُمْ عَلَى الصَّلَوَاتِ فِي مَوَاقِيتِهَا وَالْبِرِّ بِالْأَخْوَانِ فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ^۲

دوستان و برادران خود را به دو خصلت آزمایش کنید: اگر دو خصلت در آنها باشد (دوستی کنید) وگرنه کناره بگیرید و کناره

۱. الاثناء عشریه، ص ۱۵۷.

۲. آثار الصادقین، ج ۲۵، ص ۲۹ (در برخی از روایات «و مواساتهم فی اخوانهم المؤمنین بالمال» آمده است).

بگیرید، این دو خصلت عبارتند از: محافظت در اوقات نماز و نیکویی و احسان به برادران دینی در تنگدستی و توانمندی.

نماز اول وقت و آخر وقت

قالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلامُ: لِكُلِّ صَلَاةٍ وَقْتَانِ: أَوَّلُ وَ آخِرُ، فَأَوَّلُ الْوَقْتِ أَفْضَلُهُ وَ لَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتَّخِذَ آخِرَ الْوَقْتَيْنِ وَقْتًا إِلَّا مِنْ عِلَّةٍ وَ إِنَّمَا جُعِلَ آخِرُ الْوَقْتِ لِلْمَرِيضِ وَ الْمُعْتَلِّ وَ لِمَنْ لَهُ عُذْرٌ وَ أَوَّلُ الْوَقْتِ رِضْوَانُ اللَّهِ، وَ آخِرُ الْوَقْتِ عَفْوُ اللَّهِ^۱

بر هر نمازی دو وقت است: اول و آخر. پس اول وقت با فضیلت‌ترین آن است و کسی نمی‌تواند که آخر وقت را انتخاب کند مگر از روی عذر و آخر وقت تنها برای بیمار و کسانی که عذر دارند قرار داده شده است. اول وقت خشنودی خداست و آخر وقت عفو خداست.

نهفته‌ها

قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ كَتَمَ ثَلَاثَةً فِي ثَلَاثَةٍ: كَتَمَ رِضَاهُ فِي طَاعَتِهِ وَ كَتَمَ سَخَطُهُ فِي مَعْصِيَتِهِ وَ كَتَمَ وَلِيُّهُ فِي

خَلَقَهُ، فَلَا يَسْتَخْفِنُ أَحَدُكُمْ شَيْئاً مِنَ الطَّاعَاتِ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي آيَهَا رِضَا اللَّهِ وَلَا لَا يَسْتَقِلُّ أَحَدُكُمْ شَيْئاً مِنَ الْمَعَاصِي فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي آيَهَا سَخَطُ اللَّهِ وَلَا يَزِرُ أَحَدُكُمْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيُّهُمْ وَلِيُّ اللَّهِ^۱

خداوند سه چیز را در سه چیز پنهان کرده است: خشنودی خود را در اطاعتها و غضبش را در معصیتها و ویش را در میان بندگان. پس مبدا یکی از شما چیزی از امر او را کوچک شمارد زیرا نمی‌داند در کدامین خشنودی خدا نهفته است و مبدا از اینکه یکی از شما چیزی از گناهان را آسان بگیرد زیرا نمی‌داند در کدامین غضب خدا پنهان است و هیچکدام از شما به یکی از بندگان خدا اهانت نکند که نمی‌داند کدام یک ولی خداست.

مصائب بنی آدم

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَشْكُو إِلَيْهِ حَالَهُ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَسْكِينُ ابْنِ آدَمَ لَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ ثَلَاثُ مَصَائِبٍ لَا يَعْتَبِرُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ وَ لَوْ

۱. بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۱۴۷.

اعْتَبِرْ لَهَا هَانَتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ وَ أَمْرُ الدُّنْيَا فَاَمَّا
 الْمُصِيبَةُ الْأُولَى فَالْيَوْمُ الَّذِي يُنْقَضُ مِنْ عُمْرِهِ وَ إِنْ
 نَالَهُ نَقْصَانٌ فِي مَالِهِ اِغْتَمَّ بِهِ وَالدَّرْهَمُ يُخْلَفُ عَنْهُ
 وَ الْعُمْرُ لَا يَرُدُّهُ شَيْءٌ وَ الثَّانِيَةُ إِنَّهُ يَسْتَوْفَى رِزْقَهُ
 فَإِنْ كَانَ حَلَالًا حُسِبَ عَلَيْهِ وَ إِنْ كَانَ حَرَامًا
 عُوقِبَ عَلَيْهِ وَالثَّالِثَةُ أَعْظَمَ مِنْ ذَلِكَ قِيلَ وَ مَا هِيَ
 قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا مِنْ يَوْمٍ يُمَسَّى إِلَّا وَ قَدْ دَنَى
 مِنَ الْآخِرَةِ مَرَحَلَةً لَا يَدْرِي عَلَى الْجَنَّةِ أَمْ عَلَى
 النَّارِ^۱

مردی به خدمت امام زین العابدین علیه السلام
 آمد و از وضع بد خود شکایت کرد. حضرت
 فرمود: بیچاره فرزند آدم برای او در هر روزی
 سه مصیبت است که به هیچ یک از آنها عبرت
 نمی گیرد و اگر عبرت بگیرد سهل و آسان
 می شود بر او مصیبت ها و امر دنیا. اما مصیبت
 اول کم شدن هر روز است از عمر او اگر از مال
 او کم شود غمگین می شود با آنکه جای درهم
 پر می شود ولی چیزی جای عمر را پر نخواهد
 کرد. دوم آنکه انسان به دنبال روزی زیاد است

در حالی که اگر حلال باشد حساب می‌شود و اگر حرام باشد بر آن عقاب می‌شود سوم آنکه از همه بزرگتر است سؤال شد که چیست؟ حضرت فرمود: هر شئی که می‌گذرد به آخرت نزدیک می‌شود و نمی‌داند بهشتی است یا جهنمی؟

نشاط و شادابی

عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: ثَلَاثَةٌ يَجْلِبُ الْبَصَرَ النَّظْرُ إِلَى الْخُضْرَةِ وَالنَّظْرُ إِلَى الْمَاءِ الْجَارِي وَالنَّظْرُ إِلَى الْوَجْهِ الْحَسَنِ^۱

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: سه چیز چشم را جلا می‌دهد، نظر کردن به سبزه و نظر کردن به آب جاری و نظر کردن به روی نیکو.

ادای امانت

عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُصْعَبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: ثَلَاثَةٌ لَا عُذْرَ لِأَحَدٍ فِيهَا: آدَاءُ الْأَمَانَةِ إِلَى الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ وَالْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ لِلْبَرِّ وَالْفَاجِرِ وَبِرُّ الْوَالِدَيْنِ بَرِّينَ كَانَا أَوْ فَاجِرَيْنِ^۲

۱. خصال، ص ۴۴، ص ۳۵.

۲. خصال، ص ۵۹؛ کافی، ج ۵، ص ۱۳۲.

حسین بن مصعب می‌گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: سه چیز است که کسی در آنها معذور نیست ۱. ادای امانت نسبت به افراد خوب و بد ۲. وفای به عهد و پیمان نسبت به افراد خوب و بد ۳. نیکی به پدر و مادر خوب و بد.

ساعات مؤمن

قَالَ عَلَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لِلْمُؤْمِنِ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ فَسَاعَةٌ يُنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ وَ سَاعَةٌ يَرْمُ مَعَاشَهُ وَ سَاعَةٌ يُخَلِّي بَيْنَ نَفْسِهِ وَ بَيْنَ لَذَّتِهَا فِيمَا يَحِلُّ وَ لَيْسَ لِلْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ شَاخِصًا إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: مَرَمَّةٍ لِمَعَاشٍ أَوْ خُطْوَةٍ فِي مَعَادٍ أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ^۱

حضرت فرمودند که برای مؤمن سه ساعت است، یعنی شبانه‌روز را باید سه قسمت کند: ۱. ساعتی که در آن باید با پروردگارش راز و نیاز کند ۲. ساعتی که در آن معاش خود را تأمین کند ۳. ساعتی که بین خویش و بین لذت و خوشی آنچه حلال است آزاد گذارد. سپس حضرت فرمود: برای خردمند روا نیست که سفر کند مگر برای سه امر: اصلاح معاش یا معاد

۱. نهج البلاغه، فیض، ص ۱۲۷۱.

(مانند رفتن به مکه و جهاد فی سبیل الله) یا لذت و خوشگذرانی در آنچه حرام نیست.

کارهای خیر

عَنْ عَلِيٍّ بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: ثَلَاثَةٌ يَسْتَظِلُّونَ بِظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: رَجُلٌ زَوَّجَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ أَوْ أَخْدَمَهُ أَوْ كَتَمَ لَهُ سِرًّا^۱ حضرت امام موسی کاظم علیه السلام فرمود: سه کس در سایه عرش خدا قرار دارند در روزی که سایه‌ای جز سایه عرش خدا نیست: مردی که برای برادر مسلمان خود زن بگیرد و یا خدمتکار برای او تهیه کند و یا راز او را پنهان نماید.

مجالس مفید

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: يَا ابَا ذَرٍّ كُلُّ جُلُوسٍ فِي الْمَسْجِدِ لَغْوٍ إِلَّا لثَلَاثَةٍ: قِرَاءَةُ مُصَلٍّ او ذَاكِرِ اللَّهِ تَعَالَى او سَائِلِ عَنْ عِلْمٍ^۲ ای ابوذر! هر نشستی در مسجد جز برای سه دسته بیهوده است: نمازگزار و ذاکر خداوند و سؤال کننده از علم و دانش.

۱. خصال، ص ۶۷، ح ۱۶۲.

۲. میزان الحکمه، ج ۴، ص ۳۹۳.

ضابطه‌ها

قال علی بن الحسین علیه السلام: لیس لك أن
تَقْعُدَ مَعَ مَنْ شِئْتَ لَأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ
إِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ
حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ (انعام / ۶۸) و
لَيْسَ لَكَ أَنْ تَتَكَلَّمَ بِمَا شِئْتَ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ
يَقُولُ لَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ (اسراء / ۳۶) و
لَيْسَ لَكَ أَنْ تَسْمَعَ مَا شِئْتَ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَقُولُ
إِنَّ السَّمْعَ وَالبَصَرَ وَالفؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ
مَسْئُولًا (اسراء / ۳۶)

بر تو نیست که با هرکسی که خواستی همنشین
شوی چون خداوند متعال می‌فرماید: چون
کسانی را ببینی که در آیات ما (به سوء نیت)
پرگویی می‌کنند از آنان روی برتاب تا به
سخنی غیر از آن پردازند و بر تو نیست که
آنچه می‌خواهی بگویی زیرا خداوند می‌فرماید:
چیزی را که بدان علم نداری پیروی مکن و بر
تو نیست که بشنوی آنچه را که می‌خواهی چون
خداوند می‌فرماید: گوش و چشم و قلب همه
آنها مورد سؤال واقع خواهند شد.

فصل پنجم: بازی و سرگرمی های اردو

تعریف بازی

هر گونه فعالیت جسمی یا ذهنی هدف داری که در اوقات فراغت در جهت کسب لذت، تمدد اعصاب، آرام بخشی جسم یا ذهن بازیگر و اقتناع نیازهای آنی یا دراز مدت فرد یا گروه، چه به صورت انفرادی یا گروهی انجام گیرد بازی نامیده می شود.^۱

بازی زوج و فرد

همه بچه ها را جمع کرده و به آنها اعلام شود که، با عدد زوج بنشینند و با عدد فرد بلند شوند. آنها که اشتباه کنند به تدریج حذف می شوند و نفر آخری برنده است.

بازی توپی

توپ را روی یک یا سه انگشت خود نگه داشته و در تایم مشخصی مسیر معینی را طی کنید، یا این که توپ را بین دو قوزک پاها قرار دهید و بپرید.

پنالتی چشم بسته

یکی از بچه ها به عنوان دروازه بان با چشم های بسته درون دروازه می ایستد و یکی دیگر با چشم بسته باید به او گل بزند. فردی که گل می زند باید چند بار به دور خود بچرخد تا دروازه را فراموش کند. بعد توپ را شوت کند.

۱. کی منش، خسرو...: روش های طراحی و اجرای مسابقه، ص ۴۱.

گاه شوت‌های بی‌ربط و خلاف جهت دروازه موجب خنده و تفریح دیگران می‌شود و گاهی شیرجه زدن‌های بی‌مورد دروازه بان موجب خنده می‌شود.

سیب خوری بدون کمک دست

در این بازی چند نفر انتخاب می‌شوند و به هر یک از آنها سیبی داده می‌شود و باید در زمان معین بدون کمک دست آن را بخورد. افرادی که بتوانند در زمان معین سیب را بخورند برنده محسوب می‌شوند.

شماره معکوس

در این قسمت شرکت کنندگان با یک نفس از عدد ۵۰ یا بالاتر به صورت معکوس تا عدد ۱ می‌شمارند. هرکدام از آنها که بتواند تا آخر بشمارد برنده محسوب می‌شوند.

بی نقطه نویسی

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌های نقطه دار را بدون نقطه بنویسند. هر کدام از آنها که بتواند سریع‌تر انجام دهد برنده محسوب می‌شود.

نوشتن از چپ به راست

از دانش‌آموزان بخواهید جمله‌ای را از چپ به راست بنویسند.

مسابقه حرکت نیم‌خیز

به بچه‌ها بگویید مسیر ۳۰ متری را نیم‌خیز بروند و برگردند. هر کدام که بتواند زودتر برگردد برنده است.

مسابقه توپی

به شرکت کنندگان در مسابقه توپی بدهید تا به ترتیب، مسیر ۲۰ متری را در حالی که توپ را در میان پای خود دارند بروند و برگردند. هرکدام که بتواند تا پایان مسیر مسابقه توپ را با خود ببرد برنده محسوب می‌شود.

مسابقه نوشابه خوری

به تعداد شرکت کنندگان در مسابقه نوشابه‌هایی بدهید و بگویید هر کدام در زمان معین که بتواند نوشابه را بنوشند ممتاز این مسابقه است.

مسابقه کتاب خوانی

در جلو جایگاه، نیمکت یا میزی قرار دهید؛ به ترتیب شرکت کنندگان در مسابقه را روی میز بخوابانید و لیوان پر از آب را روی پیشانی آنان بگذارید آن گاه بگویید در حالی که لیوان آب روی پیشانیت قرار دارد کتاب یا متن مورد نظر را بخوان و در نهایت آب روی لباس او ریخته می‌شود و شادی دانش‌آموزان را در پی دارد.

مسابقه مقاله‌نویسی

یکی از سرگرمی‌های سازنده در اردو مقاله‌نویسی در موضوعات متناسب با اهداف اردو است.

مسابقه پرواز در عالم خیال

اجرای برنامه پرواز در عالم خیال از دیگر مواردی است که مربی با طرح سؤلهایی از قبیل آرزو دارم، ای کاش،

درسی که از اردو گرفتم، اگر فرصت مناسب پیدا کنم، اولین باری که به اردو رفتم، اگر توفیق ملاقات با امام زمان (عج) را پیدا کنم، اگر بدانم یک هفته دیگر از عمرم باقی مانده و... مخاطبان را دعوت به نوشتن احساس درونی شان می‌کند.

مسابقه جمله نویسی

نماز

درخت

کوه

جنگل

اردو

دریا

مسابقه پیام‌رسانی

پیامی را در گوش نفر اوّل بگویید و او خیلی سریع در گوش نفر بعد بگوید و همین طور ادامه دهید تا به نفر آخر برسد. وقتی که به نفر آخر رسید، آخرین نفر را جلو جمعیت بیاورید و به او بگویید چه کلام و پیامی به شما مخابره شد؟ او آنچه را که شنیده است می‌گوید سپس به نفر اوّل بگویید من چه پیامی گفتم اگر پیام تغییر کرده باشد موجب خنده حضار می‌شود.

مسابقه خواندن متن با یک نفس

یک متن را تکثیر کرده و به چند نفر بدهید تا با هم به طور مداوم و بدون وقفه و تجدید تنفس آن را بخوانند. هر

کدام آنها در صورت قطع صوت، از مسابقه خارج می‌شوند و کسی که از همه بیشتر بتواند ادامه دهد امتیاز می‌گیرد.

مسابقه آب خوری

چند نفر از بین بچه‌ها انتخاب و به جلوی جایگاه دعوت می‌شوند به هر کدام از آنها یک لیوان شیشه‌ای یا فلزی پر از آب می‌دهیم هر کدام از آنها که بتواند در حال رکوع بدون اینکه سر خود را بلند کند لیوان آب را بنوشد برنده شناخته می‌شود. لازم به ذکر است که در حال رکوع باید از طرف جلو لیوان آب نوشید.

بیان پیام با دهان بسته

به کسی که در مسابقه شرکت کرده بگویید: در حالی که با دندان خود چوب یا خودکاری را نگه داشته پیامی را برای دوستان خود بگوید.

مسابقه آب‌رسانی

۱. کاسه آبی بر سر هریک از دانش‌آموزان گذاشته و از آنها بخواهید بدون آنکه کاسه را با دست بگیرند مسیر ۲۰ متری را در کمتر از یک دقیقه طی کنند. هر کدام در مدت کمتری به مقصد برسد امتیاز بیشتری دارد.

۲. دو تشت آب و به دو نفر از شرکت‌کننده‌ها بدهید و بگویید در مدت سه دقیقه باید به مسیر بیست متری ببرند که سرعت آنها موجب می‌شود آب تشت به لباسشان بریزد و باعث نشاط جلسه شود.

مسابقه آینه

دو نفر را به جایگاه بیاورید تحت عنوان آینه. یکی نقش آینه را داشته باشد که بتواند تمام حرکات نمایشی نفر دوم را کاملاً تقلید کند و اگر نتواند انجام دهد شخص دیگری به جایگاه آورده می‌شود.

مسابقه باد کردن بادکنک

به هر یک از شرکت کنندگان در مسابقه یک بادکنک بدهید که بدون کمک دست آن را باد کند؛ آنکه بتواند سریع‌تر از همه بادکنک را باد کند ممتاز شناخته می‌شود.

مسابقه حدیث خوانی

کلمات حدیث یا سخن آموزنده‌ای را جدا جدا روی کارت‌هایی نوشته و آنها را مخلوط نمایید و از شرکت کنندگان در مسابقه بخواهید آن را درست کنار هم قرار دهند.

مسابقه جمله‌نویسی با چشم بسته

چشم‌های دانش‌آموزان را ببندید و از آنها بخواهید که پای تابلو رفته و جمله‌ای را بنویسند.

مسابقه تکلم بدون زبان

دو نفر از شرکت کنندگان را انتخاب کنید که بدون کمک زبان در حضور بچه‌ها با هم صحبت کنند.

مسابقه پرتاب کیسه آب

چند کیسه پلاستیکی را پر از آب کنید و بالای کیسه‌ها را با نخ ببندید و از شرکت کنندگان بخواهید کیسه‌ها را با تمام توان خود به فاصله ۲۰ متری پرتاب نمایند؛ کسی که کیسه آب را به فاصله دورتری پرتاب نمود ممتاز شناخته می‌شود.

مسابقه حلقه‌ها

دو گروه از بچه‌ها را انتخاب کنید؛ هر گروه باید همچون حلقه‌های زنجیر دست هم دیگر را محکم بگیرند و هر دسته که بتواند ارتباط بین آنها را قطع کند برنده است.

شعری: مربی یا مجری یک مصرع شعر را می‌خواند و از تک تک افراد می‌خواهد مصرع دوم را بخوانند.

کشیدنی: از شرکت کنندگان می‌خواهیم کلمه‌ای مثل «سلام» را یک نفس بکشند، هرکس تجدید نفس کرد از دور مسابقه خارج می‌شود.

لب خوانی: شعر معروف یا سوره قرآنی را لب‌خوانی می‌کنیم و از شرکت کنندگان می‌خواهیم آن را کشف کنند. خنده ممنوع: از شرکت کنندگان می‌خواهیم بدون اینکه بخندند و بدون استفاده از زبانشان با هم صحبت کنند، هرکس بخندد از مسابقه خارج می‌شود.

مشاعره: به صورت فردی یا گروهی، به این ترتیب که اولی شعری را می‌خواند، دومی باید در پاسخ او شعر دیگری را بخواند مشروط به اینکه حرف اول شعر او حرف آخر شعر

اولی باشد و به همین ترتیب این برنامه را می‌توان با موضوع آیات قرآن، احادیث، سخن بزرگان نیز اجرا کرد.

حفظ: حفظ حدیث، آیه، سوره، شعر و...

بهترین جمله: مربی یا مجری کلمه‌ای را می‌گوید و از شرکت‌کنندگان می‌خواهد بهترین جمله کوتاه و پرمعنا را از آن بسازند.

جمله بدون نقطه: هر کدام از شرکت‌کنندگان یک جمله حداقل پنج کلمه‌ای بدون نقطه بگویند.

کجایم: مشخصات مکانی را بگویند و از شرکت‌کنندگان بخواهند جواب صحیح را بدهد.

من کیستم: گوشه‌ای از زندگی یکی از شخصیت‌ها، شهدا و بزرگان قرائت می‌شود و از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود پاسخ صحیح را بگویند.

سرگرمی‌های شعری

الف) در این قسمت مربی، شعرهایی مطرح می‌کند که باید شرکت‌کنندگان در مسابقه به ترتیب با صدای زیبا بخوانند؛ هر کدام از آنها اگر با صدای زیباتر خواند تشویق می‌شود. مانند شعر زیر:

میازار موری که دانه کش است

که جان دارد و جان شیرین خوش است

بنی آدم اعضای یکدیگرند

که در آفرینش ز یک گوهرند

چو عضوی به درد آورد روزگار

دگر عضوها را نماند قرار

ب) مربی مسابقه شعری را به صورت مشاعره بین دانش‌آموزان برگزار می‌کند.

ج) نیمی از شعر گفته می‌شود و نیمی دیگر از مخاطبان خواسته می‌شود.

د) کلمات شعر را به صورت در هم ریخته در اختیار مخاطبان قرار می‌دهیم تا آنها اصل شعر را بگویند.

ه) مربی شعرهای مناسب و کوتاه را تا دو یا سه بار تکرار می‌کند.

افرادى که بتوانند زودتر حفظ کنند ممتاز شناخته می‌شوند.

تبلیغات اردویی

یکی از محورهای اصلی کار فرهنگی تبلیغات است. دنیای امروز بر پایه ارکانی می‌چرخد که یکی از بهترین آنها «تبلیغات» است. تبلیغات در روح و روان آدمی بسیار مؤثر است. از مصادیق تبلیغات در اردو «شعارهای اردویی» است. این شعارها باید کوتاه، جذاب و دارای مضامین بلند و منطبق با آرمان و اهداف اردو بوده تا بتواند تأثیر گذار باشد.

از نظر نوع خط، رنگ و زمینه، جذاب و در مناسب‌ترین مکان باشد.

برخی از شعارهای مناسب اردو عبارتند از:

۱. نماز تبسم روح است.
۲. اردو تمرین زندگی است.
۳. گل چیدن هنر نیست، گل کاشتن هنر است.
۴. گل زدن خوب، گل بودن بهتر.
۵. ما در اردو یاد می‌گیریم که «با هم بخندیم» نه «به هم بخندیم».
۶. زینده‌ترین هدیه به معبود، نماز است.
۷. ارزنده‌ترین زینت زن، حفظ حجاب است.
۸. ای جوان برخیز، گاه پویش است.
۹. نماز سرود آزادی است.
۱۰. عقل سالم در بدن سالم است.
۱۱. مقدمتان گرامی.
۱۲. خوش آمدید، صفا آوردید.
۱۳. اردو، یعنی تلاش، همکاری، سازندگی و شادابی.
۱۴. یا حسین شهید ؛ یا زهرا ۳ ؛ یا مهدی ۷ ؛ یا رسول الله ۹.
۱۵. الهی! مَنْ لی غیرک.
۱۶. فکر کن، تصمیم بگیر، عمل کن.
۱۷. برد و باخت مهم نیست، دوستی‌ها مهم است.
۱۸. جهان در انتظار عدالت، عدالت در انتظار مهدی(عج).
۱۹. انسان همیشه محتاج نماز است و در عرصه‌های خطر محتاج‌تر.

۲۰. کجا با این عجله؟ بسم الله یادت نره.
۲۱. نه از کاه کوه بسازید و نه از کوه، کاه.
۲۲. یاد خدا چراغ دل‌هاست.
۲۳. حسد سوهان روح است.
۲۴. تفکر نردبان رشد است.
۲۵. همه کوچه‌های شیطان، بن بست است.
۲۶. گناهکار، عروسک کوکی شیطان است.
۲۷. دنیا، کنکور بهشت است.
۲۸. سلام، پاک‌ترین هدیه‌هاست.
۲۹. لبخند گل قشنگیه.
۳۰. لبخند یادت نره.
۳۱. با یاد خدا دل‌ها آرام می‌گیرد.
۳۲. رقابت جای خود، رفاقت هم جای خود.
۳۳. ورزش، سلامتی، شادمانی.
۳۹. نماز زیباترین گل صد برگ نیایش است.
۴۰. اگر چشم، دریای هوس شود قایق گناه در آن حرکت می‌کند.
۴۱. پروردگارا هرگز پایمان را از مسجد و چشمان را از کتاب و پیشانی‌مان را از خاک در برابر خدا بیگانه مساز.
۴۲. شعار اردو چیه؟ چهار عمل اصلیه. خوبی‌ها را تقسیم کنیم، کینه‌ها را تفریق کنیم. اینارهارو ضرب کنیم. نیروها را جمع کنیم.

فصل ششم: شعرو سرود

اردو

بیا تا مونس هم، یار هم، غمخوار هم باشیم
انیس جان، غم فرسودی، بیمار هم باشیم
شب آید شمع هم گردیم و بهر یکدیگر سوزیم
شود چون روز، دست و پای هم، در کار هم باشیم
دوای هم، شفای هم، برای هم، فدای هم،
دل هم، جان هم، دلداری هم، باشیم.
جمال یکدیگر گردیم و عیب یکدیگر پوشیم
قبا و جبّه و پیراهن و دستار هم باشیم
غم هم، شادی هم، دین هم، دنیای هم گردیم
بالای یکدیگر چاره و ناچار هم باشیم
یکی گردیم در گفتار و در کردار و در رفتار
زبان و دست و پای یکدیگر، خدمتکار هم باشیم.
«فیض کاشانی»

سرود توحید

ای خدا، ای خدا، ای حقیقت
ای زمین و زمان را تو غایت
ای تو ظاهر تو باطن تو اول
ای تو آخر تو را بی نهایت
افکن در دل این غوغا

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (۲)

کاسمان و زمین عاشقانه

سر دهند روز و شب این ترانه

گردش ما بسوی قرار است

کو همه اصل و ما زو نشانه

دادی حرکت را معنا

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (۲)

پرورشگاه خلقت زمین است

عرصه خلقت اولین است

چرخد و پرورد ذره‌ها را

ذره‌ها را هدف برترین است

هستی گیرد از تو پا

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (۲)

ای مه و مهر آفرین	یا رب العالمین
بر تو ز تو آفرین	یا رب العالمین
کیست پیا خرد	یا رب العالمین
ای ز ازل بی قرین	راه به ذات برد
اول و آخر تویی	یا رب العالمین
از نظر تیز بین	باطن و ظاهر تویی
کس بتو مانند نیست	یا رب العالمین
در بر اهل یقین	جز تو خداوند نیست
صورت جان کرده ای	یا رب العالمین
دست کرم ز آستین	تا که برآورده ای
جز تو که روزی رسان	یا رب العالمین

در فلک و بر زمین	هست به خلق جهان
شور تو دارم بسر	یا رب العالمین
وصف رخ حور و عین	نیست مرا در نظر
جنت من روی توست	یا رب العالمین
روضه خلد برین	آیتی از کوی توست
قبله جانم تویی	یا رب العالمین
فارغم از آن و این	روح و روانم تویی
بنده شرمنده را	یا رب العالمین
جز تو که باشد معین	دل زغم آکنده را
نام تو ذکر من است	یا رب العالمین
تا نفس آخرین	یاد تو ذکر من است

یا رب العالمین

ابا صالح کجایی	ابا صالح دلم سامان نداره
مگر هجران تو پایان نداره	ابا صالح کجایی
کجایی یوسف زهرا کجایی	ابا صالح بیا دردم دوا کن
مرا با دیدنت حاجت روا کن	ابا صالح بیا صبرم تمام شد
ز شوق روی تو دل مبتلا شد	ابا صالح فقیرم من فقیرم
بده دستی که دامانت بگیرم	ابا صالح بیا بنما عنایت
زنم با سینه‌ی خسته صدایت	خدایا تا ظهور دولت یار

عزیز ما خامنه‌ای نگهدار

در غم هجران

یارب زغمش تا چند اشکم ز بصر آید

بنشسته سر راهش شاید ز سفر آید

تا چند بنالم زار، شب تا سحر از هجرش

کوکب شمرم هر شب شاید که سحر آید

هر دم که رخس بینم خواهم دگرش دیدن
 بازش نگرم شاید یک بار دیگر آید
 از دیده نهان اما اندر دل من جایش
 او را طلبم هر شب شاید که ز ره آید
 با کس نتوانم گفت من راز درون خویش
 کز درد غم هجرش دل را چه بسر آید
 می سوزم و می سازم از درد فراق اما
 تیرغم او بر دل افزون و شمر آید
 حیران به فغان تا کی با محنت و غم همدل
 یارب نظری کان شاه از پرده به در آید
 «میر جهانی»

امام زمان «عج»
 یک دم به دیدارم بیا تا من به اشک دیده‌ها
 شویم کف پای تو را یابن الحسن یا بن الحسن
 مولی تویی من بنده ام زین بندگی شرمنده ام
 گویم همی تا زنده ام یابن الحسن یا بن الحسن
 کی می شود یادم کنی با یک نگه شادم کنی
 از غصه آزادم کنی یابن الحسن یا بن الحسن
 ما جمله مهمان توایم ریزه خور خان توایم
 یابن الحسن یا بن الحسن

امام زمان علیه السلام
 گرچه پنهان ز نظر جلوه رخسار تو نیست
 چه کنم دیده من لایق دیدار تو نیست

اهل دل جمله خریدار تو اند در دل و جان
 دل ندارد به خدا هر که خریدار تو نیست
 یوسف از خاک اگر سر بدر آرد گوید
 هیچ بازار بدین گرمی بازار تو نیست
 هر که را می نگرم گشته بدام تو اسیر
 کیست آن کس که در این ره که گرفتار تو نیست
 مهدی فاطمه از پرده غیبت به در آی
 که مرا طاقت خندیدن اغیار تو نیست
 آرزویی بدلم نیست به جز دیدن تو
 اختیاری به کف از دوری ایام تو نیست

سرود مشکل گشا	
ای دلبر یکتا بیا	ای محرم دلها بیا
تنها تویی مشکل گشا	ای رهبر والا بیا
مهدی بیا مهدی بیا	مهدی بیا مهدی بیا
ای یادگار مصطفی	ای مظهر لطف و صفا
ای رحمت حق در خفا	ای همدم دلها بیا
مهدی بیا مهدی بیا	مهدی بیا مهدی بیا
ای بی پناهان را پناه	افتادگان را تکیه گاه
ای سایه لطف اله	ای یار ناپیدا بیا
مهدی بیا مهدی بیا	مهدی بیا مهدی بیا
ای شاهد اعمال ما	ای واقف احوال ما
ای حاصل آمال ما	ای قبله گاه ما بیا
مهدی بیا مهدی بیا	مهدی بیا مهدی بیا

ای عدل تو حیدر نما	صبر تو صبر مجتبی
ای دادخواه کربلا	ای زاده زهرا بیا
مهدی بیا مهدی بیا	مهدی بیا مهدی بیا
دور از نظرها تا به کی	سرگشته یارا تا به کی
امروز و فردا تا به کی	تا کی تک و تنها بیا
مهدی بیا مهدی بیا	مهدی بیا مهدی بیا

گل گم شده
 گلی گم کرده ام می جویم او را
 به هر گل می رسم می بویم او را
 گل من را بهاری بی خزان است
 گل من مهدی صاحب زمان است
 فدای صورت زیبای مهدی، به قربان قدِ رعنايِ مهدی
 سرو جان و تمام هستی من، فدای خاک زیر پای مهدی
 تو در اعماق دل‌ها خانه داری
 هزاران عاشق دیوانه داری
 کجا رد می نمایی آشنا را
 تویی که لطفُ بر بیگانه داری
 غم عشقت مرا دیوانه کرده
 دل تنگ مرا صد پاره کرده
 هوای دیدن روی تو یک عمر، میان کوچه ام آواره کرده
 تموم زندگیم، مال تو مهدی، دلم همواره دنبال تو مهدی

کوی دوست

خوشا کسی که زکوی پاکت نشانه می گیرد

درفش عشق مقدست را نشانه می گیرد

دلم برای حریم ماهت بهانه می گیرد

تو که نسیم گره گشایی چرا نمی آیی

من هستم گدای راهت مولا

محتاجم به یک نگاهت مولا

می خواهم من از خدای والا

بوسه ای زخاک پایت مولا

مهدی زهرا مهدی زهرا بیا

مدینه بی تو محیط غم آمده

بیا نظر کن به جان آتش زده

به جان احمد به جان حیدر به فاطمه مادرت

هر چه هستم دل بتو بستم مرا مران از درت

مهدی زهرا مهدی زهرا بیا ۲

نمی زنم دم، زگفته دیگر

خدای عشقم تویی گل حیدر

همیشه گفتم همیشه می گویم

غلام اویم به فاتح خیبر

من عشقت به سینه دارم مولا

دری در خزینه دارم مولا

دل بر این سفینه دارم مولا

امید مدینه دارم مولا

مهدی زهرا مهدی زهرا بیا (۲)

خوشم خدایا که در دو عالم ولای او دارم
 به روز محشر به دست ایشان فتد سرو کارم
 اگر که زارم اگر که پستم اگر گنه کارم
 یقین که پیش عدوی زهرا نمی کند خوارم
 من خاک قدم یارم من دلدادۀ دلدارم
 از هجران تو می نالم یا مهدی نظر کن
 مهدی زهرا مهدی زهرا بیا (۲)
 بیا تو درد مرا مداوا کن

مرا نگاهی به جان زهرا کن
 گره فتاده به کار ما ای دوست
 بیا تو از کار ما گره واکن
 مهدی زهرا مهدی زهرا بیا (۲)

در فراق مهدی علیه السلام
 گریه عاشقان بی اثر نیست
 مهدی از حال ما بی خبر نیست
 بی تجلای خورشید رویش
 روشنی در نگاه بشر نیست
 او بجز شیعه یاری ندارد
 شیعه را غیر خون جگر نیست
 ای بسا شب که رفت و سحر شد
 شام هجران ما را سحر نیست
 بی چراغ است و دلگیر و تاریک
 آسمانی که در آن قمر نیست

شیعه باشد جدا از امامش

مثل طفلی که او را پدر نیست

در دل تنگ چشم انتظاران

جز غم مهدی منتظر نیست

یابن الزهرا کجایی که بی تو

روزی از روز ما تیره تر نیست

تربت مادرت را نشان ده

قبر مادر نهان از پسر نیست

همسفر

بیا تا جای دیگر گل بکاریم بیا با بلبل دیگر بخوانیم

بیا تندیس خویهای یاران هماره بر دل صحرا نگاریم

بیا میهمان یک خورشید باشیم بیا تا رسم میهمانی بدانیم

بیا تا نیمه‌های یک شب تار سر سجاده رأفت بمانیم

بیا تا با شنا در آب اخلاص تمام چرکهارا بزدایم

بیا تا با همسفر با عشق باشیم بیا از کاروان بر جا نمانیم

بیا با یک سبد یاس و بنفشه زباغ پر گل احساس آییم

آقا ظفر

آقا ظفر و آقا ظفر نمره من چند؟ نمره تو یک

یک من یکتا خدایی دین حق چه با صفایی

همه از غم رها می‌شیم با خدا آشنا می‌شیم

اگه ایمان و عمل داشته باشیم تو دلا بذر شادی کاشته باشیم

دو من دولت حقه کار باطل همه لقه

سه من سینه سپر کن	دیو باطل را به در کن
چهار من چاره دشمن	همه با توپ و تفنگه
چهار من چاره مرگه	مردن بی خودی ننگه
چهار من چاره کاره	حال تنبل زار زاره
پنج من پنجه شیره	شیطونه باید بمیره
پنج من پنجه شیره	نباید به ننگ بیمری
شش من شهر شهیدان	شده پر گل همه ایران
شش من شکر خدا کن	ارزش خود را رها کن
شش من شش تا جوونه	درسها را باید بخونه
هفت من هفت در جهنم	جای کافر تو جهنم
هفت من هفت روز هفته	هفته تلاش و کاره
هشت من هشت در بهشته	جای مؤمن تو بهشته
نه من نویر دینه	ارث خلقت در زمینه
نه من نور خدایی	توی قلبامون بتابه
ده من ده بارک الله	به من و دوستان الله
به مجاهدین الله	به مبارزین الله

فصل، منقسم: اختتامیہ

برنامه مراسم اختتامیه

اردو باید در زمان مشخصی پایان یابد و با جشن اختتامیه،
دستاوردهای آن مورد توجه قرار گیرد.

برنامه‌های اختتامیه به ترتیب زیر است:

۱. قرائت قرآن

۲. سخنرانی یکی از شخصیت‌های منطقه و یا مسئول
اردوگاه درباره دستاوردهای اردوی مورد نظر و سایر مطالب
و تذکراتی که تناسب زمانی و مکانی با اردو دارد.

۳. تقدیر از مسئولان و شرکت کنندگان.

مناسب است در مراسم اختتامیه، مجری ذکر خیری از
خوبی‌های همه افراد به میان بیاورد و صفات مثبت
دانش‌آموزان را ذکر کند و به خاطر داشتن صفات مثبت از
آنها تقدیر نماید. و نیز از مسئولان اردوگاه تقدیر و تشکر
نماید.

(تقدیر و تشکر از زحمات مسئولان اردوگاه و مربیان)
مناسب است دانش‌آموزان دسته جمعی از مسئولان اردوگاه
تشکر کنند و بگویند: «مسئولان اردوگاه تشکر تشکر، مربیان
اردو تشکر تشکر و...».

مجری جلسه اختتامیه مناسب است نام گلستان‌ها و
گروه‌های اردو را به ترتیب بگوید و هر گروهی به تناسب
شرایط خود احساسات خود را ابراز نمایند.

۴. اهدای جوایز به روش فانتزی که ابتدا چند بادکنک و پفک و خودکار را که از قبل به همدیگر متصل نموده در کارتنی قرار داده به عنوان جایزه از آن خارج می‌کند و در ادامه، کارت‌هایی که از قبل بر روی آنها نوشته شده: «بچه‌ها خداحافظ»، «بچه‌ها خدا نگهدار را به بچه‌ها نشان می‌دهد و سپس جوایز به وسیله یکی از مسئولین» اعطا می‌شود.

۵. تذکرات اختتامیه

- لازم است در پایان اردو از یکدیگر طلب حلالیت کنیم.

- اردو محل پیدایش دوستی‌ها است. سعی کنید تماس‌های دوستانه خود را قطع نکنید و بدین منظور تلفن و نشانی خود را رد و بدل کنید. امام صادق علیه السلام فرمود:

التواصل بین الاخوان فی الحضر التزاور و فی السفر التکاتب^۱

ارتباط دوستانه در زمان حضور، دیدار یکدیگر است و در مسافرت نامه‌نگاری.

- لازم است وسایل خود را جمع نموده و چیزی در اردوگاه جا نگذاریم.

- آنها که در سفر حالشان به هم می‌خورد، با خود کیسه مُشما و قرص تهوع بردارند.

۱. کافی، ج ۴، ص ۴۹۵.

- لازم است دانش آموزان قبل از حرکت، به دستشویی بروند تا در بین راه دچار مشکل نشوند.
- قبل از این که بچه‌ها سوار اتوبوس شوند، باید حضور و غیاب شوند تا کسی جا نماند.
- لازم است وسایل اردوگاه را به مسئولان اردوگاه تحویل دهیم و اتاق یا آسایشگاه خود را تمیز نماییم.
- قبل از حرکت خوب است صدقه بدهیم.

۶. سرود اختتامیه

عجب رسمیه رسم زمونه قصه برگ و باد و خزونه
می رن آدما از اونا فقط خاطره هاشون به جا می مونه
کجاست اون کوچه، چی شد اون خونه آدماش کجان خدا می دونه
بوته یاس بابا جون هنوز گوشه باغچه توی گلدونه
عطرش پیچیده تا هفتا خونه خودش کجا موند خدا می دونه
می رن آدما از اونا فقط خاطره هاشون به جا می مونه

پرسید زیر لب یکی با حسرت (۲)

از ماه‌ها، بعداً چه یادگاری می خواد بمومه

می رن آدما از اونا فقط

خاطره هاشون به جا می مونه (۲)

سرود وداع

کنون وقت اردو به پایان رسیده

زمان وداع عزیزان رسیده

بود بس که مشگل زیاران بریدن

چه بد شد که اردو به پایان رسیده

الهی الهی کرم کن ز احسان

به مقصد رسان این عزیزان

شود یاورتان خداوند سبحان

جمع عزیزان ز هر جای استان

شدند رهسپار، عزیزان همراه

زمان سپاس فراوان رسیده

بار گران

اگر بار گران بودیم رفتیم اگر نامهربان بودیم رفتیم

شما با خانمان خود بمانید که ما نامهربان بودیم و رفتیم

پایان اردو

دوست من اردو تمام شد چه روزای شیرینی بود

سخت هم، برای من هم برای تو لحظه تلخ جدایی

بنویس آدرس خود را توی صفحه دل ما

اگر چه راهمون دوره قلبامون به هم نزدیکه

کلبه‌ها، دلشون تنگه آسمون چرا کم رنگه

بغض من چه گلو گیره دل من بی تو می گیره

هر بدی از ما دیدین اصلا بدل نگیرید

ما را ببخشید همین، حالا که داریم می‌ریم

بیشتر از این بدونین قدر مربیا رو

اونها که دوست دارن از دل و جون شما را

هدیه سفر

از سنت‌های نیکو، خرید هدیه و سوغات سفر است. خرید این هدایا ثابت می‌کند که شما به فکر بستگان و دوستانتان بوده‌اید.

بهترین سوغات سفر، تحویل و دگرگونی در دل و جان است. دوستان و بستگان مسافر در اولین دیدار دستاوردهای معنوی او را می‌بینند. اما طبق آداب و رسوم و سفارش معصومان علیهم السلام خوب است به میزان توان مالی هدیه و سوغاتی هم تهیه شود.^۱ برای خرید از بازار و تهیه سوغات، توجه به نکات زیر لازم است.

در خرید سوغاتی عجله نکنید، زیرا ممکن است سوغاتی بهتری تهیه نمایید.

برای خرید سوغاتی با مریبان بروید تا با مشورت و همفکری آنها به قیمت مناسب سوغات بخرید.

جنس مورد نظر را از چند مغازه قیمت کنید تا گران نخرید.

در حین خرید سعی کنید تخفیف بگیرید.

چیزی در سفر تهیه نمایید که در شهرتان کمتر است تا تازگی داشته باشد.

چیزی بخرید که پیام داشته و مفید باشد.

۱. امام صادق علیه السلام فرمود: اذا سافر احدکم فقدم من سفره فلیأت اهلہ بما تیسر؛ هرگاه یکی از شما به سفر رفت، در بازگشت به قدر ممکن برای خانواده‌اش هدیه بیاورد. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۳۳۸.

سعی کنید همه پولتان را خرج نکنید. چه بسا جنس مناسب‌تری پیدا کنید و نیاز مبرم به پول داشته باشید. توجه داشته باشید چیزی را جا نگذارید. در صورت امکان برای همه اعضای خانواده خود سوغاتی تهیه نمایید.

نیایش

خداوندا به جهت برقراری حکومت مقدس اسلامی و اعطای پیروزی‌های چشمگیر در عرصه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی به کشور عزیزمان ایران تو را سپاس می‌گوییم.

سپاس

بار الهی لیاقتی که تو به ما عطا فرمودی باعث شکوفایی استعداد و فکر و اندیشه شده و به حضور ما در اردوی دانش‌آموزان انجامید. اکنون با دل و اندیشه‌مان تو را سپاس می‌گوییم.

سپاس

معبودا! به خاطر مربیان دلسوز و زحمتکشی که دوشادوش ما و در جهت رشد و تعالی ما قدم برداشته و ما را به صراط مستقیم رهنمون می‌گردند، تو را سپاس می‌گوییم.

سپاس

پروردگارا! همیشه و در همه حال ما را در خط سالار شهیدان و راه امام‌ب‌شکن ثابت قدم بدار

آمین

آفریدگارا! رهبر ما را از خطرات مصون و محفوظ بدار
و در کلیه امور یاری بفرما.

آمین

الهی شهیدانی که منادیان خون سرور و سالار شهیدان
حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام بوده و با نثار خون خود
درخت انقلاب اسلامی را آبیاری نمودند را با شهدای کربلا
محشور بگردان.

آمین

کتابنامه اردو

۱. بازی‌های اردویی، معاونت پرورشی، انتشارات کمندر.
۲. نکته‌هایی از اردو، ره توشه مبلغین، دفتر تبلیغات اسلامی قم.
۳. اردوی تربیتی، قاسم کریمی و پروانه سبزه پرور، نشر قدیانی.
۴. اخلاق اسلامی در اردوها، نشر شفق.
۵. تربیت در اردو، عبدالکریم صالحی، نشر فاخر.
۶. تربیت در دامن طبیعت، نشر سینا.
۷. فریادهای شادی و اردوی یک روزه، محمود جویباری، نشر نبوغ.
۸. زنگ استراحت، عبدالکریم صالحی، نشر دفتر تبلیغات اسلامی.
۹. مبانی مدیریت و برنامه‌ریزی اردو، دکتر حسن فتحی، نشر فاخر.
۱۰. چگونه در اردو زندگی کنیم، دیوید هارود.
۱۱. اردوهای فرهنگی تربیتی، صفی علی یاری، نشر نور السجاد قم.
۱۲. خاطرات شیرین اردو، امیرمحمد حاجی یوسفی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

۱۳. روش نوین اردو در سفر، احمد علامه فلسفی، نشر پیام آزادی.
۱۴. درآمدی بر اردوهای دانش‌آموزی، کورش فتحی، نشر فاخر.
۱۵. کمک‌های اولیه، سید مؤید علویان، نشر دانش.
۱۶. باستان‌شناسی قرآن، عبدالکریم بی‌آزار شیرازی، دفتر نشر فرهنگ.
- گزارش روزانه
- خوابگاه شماره: نام و نام خانوادگی گزارشگر: روز:
- تاریخ:
- لیست کلی اسامی و مشخصات فردی دانش‌آموزان اعزامی
- ردیف
- نام و نام
- خانوادگی
- نام
- پدر
- شماره
- شناسنامه
- تاریخ
- تولد
- شهرستان
- اعزام
- آدرس و شماره تلفن

نظر سنجی

دانش آموزان عزیز! خواهشمند است نظرات خود را با دقت در جدول زیر مرقوم فرمایید. شایان ذکر است که نظرات شما در برنامه ریزی هر چه بهترِ اردوها مؤثر و مفید خواهد بود.

نام و نام خانوادگی:..... پایه
تحصیلی:.....

برنامه‌های اردو عالی خوب متوسط بد

زمان برگزاری اردو

مکان برگزاری اردو

برنامه غذایی

وضعیت خوابگاه

برنامه‌های فرهنگی

نحوه برخورد مسئولان

برخورد مربیان

برنامه‌های ورزشی

برنامه‌های تفریحی

پیشنهادهای و انتقادات:

بهترین خاطره اردو: